ΕΠΙΣΗΜΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ TRADUCTION OFFICIELLE OFFICIAL TRANSLATION
(Ν. 4781/2021 ΦΕΚ 31Α/2021) Μοναδικός σειριακός αριθμός: FEHxsWv7gNKxqAc8iEWAEw

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΤΡΙΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ
A.R.E.
κατά
Ελλάδας

(Προσφυγή υπ' αριθ. 15783/21)
ΑΠΟΦΑΣΗ

Άρθρο 3 • Απέλαση • Επιστροφή της προσφεύγουσας στη χώρα προέλευσής της, την Τουρκία, χωρίς να εξεταστούν οι κίνδυνοι επικαλούμενης κακομεταχείρισης και το αίτημά της για διεθνή προστασία • Άρθρο 13 (+ Άρθρο 3) • Έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής

Άρθρο 5 § 1 • Νομιμότητα σύλληψης ή κράτησης • Άτυπη κράτηση της προσφεύγουσας η οποία προηγήθηκε της επαναπροώθησής της, στερούμενη κάθε νομικής βάσης • Άρθρο 5 § 2 • Μη ενημέρωση για τους λόγους της σύλληψης • Άρθρο 5 § 4 • Απουσία προσφυγής για τον έλεγχο της νομιμότητας της κράτησης

Άρθρο 3 (ουσιαστικό σκέλος) • Απέλαση • Απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση • Άρθρο 2 (ουσιαστικό σκέλος) • Ζωή • Πραγματικοί ισχυρισμοί της προσφεύγουσας κατά την επαναπροώθηση μέσω του ποταμού Έβρου που αντιστοιχούν ευρέως στον τρόπο ενέργειας (*modus operandi)* που περιγράφεται στις εκθέσεις των οικείων εθνικών και διεθνών φορέων • Οι επικαλούμενες παραβιάσεις δεν μπορούν να αποδειχθούν πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας, ελλείψει συγκεκριμένων συγκλινόντων αποδεικτικών στοιχείων • Άρθρο 13 (+ Άρθρο 2 και Άρθρο 3) • Έλλειψη αποτελεσματικής προσφυγής

Συντάχτηκε με την επιμέλεια της Γραμματείας. Δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

7 Ιανουαρίου 2025

Η απόφαση αυτή θα καταστεί οριστική υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 44§2 της Σύμβασης.

Μπορεί να επέλθουν αλλαγές τυπικής φύσεως.

Στην υπόθεση A.R.E. κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Τρίτο Τμήμα), συνεδρίασε σε Συμβούλιο με την ακόλουθη σύνθεση:

Peeter Roosma*, ως Πρόεδρο*,
Pere Pastor Vilanova,
Ιωάννη Κτιστάκι
Jolien Schukking,
Γεώργιο Α. Σεργίδη,
Darian Pavli,
Andreas Zünd*, Δικαστές*,
και τον Milan Blasko, *Γραμματέα Τμήματος*,

Αφού διασκέφθηκε σε Συμβούλιο στις 3 Δεκεμβρίου 2024,

Εξέδωσε την παρούσα απόφαση, η οποία ελήφθη την εν λόγω ημερομηνία .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η προσφυγή αφορά την επικαλούμενη επαναπροώθηση της προσφεύγουσας από την Ελλάδα προς την Τουρκία. Η προσφεύγουσα επικαλείται τα άρθρα 2, 3, 5 και 13 της Σύμβασης.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

2. Η υπόθεση προέκυψε μετά από μία προσφυγή (υπ' αριθ. 15783/21) που άσκησε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας η υπήκοος Τουρκίας, κ. A.R.E., (η προσφεύγουσα) στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: η Σύμβαση) στις 19 Μαρτίου 2021.

3. Η προσφεύγουσα γεννήθηκε το 1992 και είναι κάτοικος Τουρκίας. Εκπροσωπήθηκε από τους κ. Παπαμηνά, κ Κ. Προύντζου, Α. Κωνσταντίνου, Ζ. Κατσιγιάννη, Κ.Καββαδία, Ε.Κουτσουράκη και Β. Παπαδόπουλο, δικηγόρους Αθηνών. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από την εκπρόσωπό της, κ. Ν. Μαριόλη και τους πληρεξουσίους της, κ. Κ. Γεωργιάδη, Νομικό Σύμβουλο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, τον κ. Δ. Καλόγηρο, πάρεδρο του Ν.Σ.Κ., τις κ.κ. Σ.Τρεκλή και Ζ. Χατζηπαύλου, παρέδρους Ν.Σ.Κ. και την κ. Μαγριππή, δικαστική πληρεξούσια Ν.Σ.Κ.

4. Η προσφυγή ανατέθηκε στο τρίτο τμήμα του Δικαστηρίου, σύμφωνα με το άρθρο 52§1 του Κανονισμού (ο Κανονισμός). Στις 2 Δεκεμβρίου 2021 κοινοποιήθηκε στην καθής η προσφυγή Κυβέρνηση. Τόσο η Κυβέρνηση όσο και η προσφεύγουσα κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις επί του παραδεκτού και επί της ουσίας της υπόθεσης.

5. Αφού έλαβαν την άδεια του προέδρου του Τμήματος, παρατηρήσεις κατέθεσαν οι ακόλουθοι φορείς: η Border Violence Monitoring Network, το κέντρο AIRE, από κοινού με το Ολλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους, η Ευρωπαϊκή Ένωση Δικηγόρων για τη Δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο, από κοινού με τους Ευρωπαίους Δημοκράτες Δικηγόρους, την Ένωση Δικηγόρων για την ελευθερία και την Ένωση Προοδευτικών Δικηγόρων, και τέλος το Ελληνικό Παρατηρητήριο του Ελσίνκι.

6. Στις 14 Νοεμβρίου 2023 το Τμήμα αποφάσισε να συζητηθεί η υπόθεση σε ακροαματική διαδικασία και να κοινοποιήσει την εν λόγω απόφαση στην τουρκική Κυβέρνηση.

7. Στις 15 Φεβρουαρίου 2024, το Τμήμα όρισε ημερομηνία για την ακροαματική διαδικασία στις 4 Ιουνίου 2024. Απέστειλε στους διαδίκους γενικά ερωτήματα για την ακροαματική διαδικασία και τους κάλεσε να απαντήσουν εγγράφως σε ειδικά ερωτήματα και να προσκομίσουν συμπληρωματικά στοιχεία πριν τη δικάσιμο.

8. Μετά από πρόσκληση που απηύθυνε ο Πρόεδρος του Τμήματος, ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη και η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου υπέβαλαν παρατηρήσεις σε απάντηση του ακόλουθου ερωτήματος: *«Υπήρξε συστηματική πρακτική επαναπροώθησης ξένων υπηκόων από τις Ελληνικές Αρχές στην Τουρκία, στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα;»*.

9. Στις 8 Απριλίου 2024, οι διάδικοι υπέβαλαν στο Δικαστήριο τις απαντήσεις τους στα ειδικά ερωτήματα καθώς και τα συμπληρωματικά στοιχεία που ζητήθηκαν.

10. Η ακροαματική διαδικασία διεξήχθη δημόσια στο κτήριο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο, στις 4 Ιουνίου 2024.

Παραστάθηκαν:

- Για την Κυβέρνηση

κκ Κ. Γεωργιάδης, Νομικός Σύμβουλος Ν.Σ.Κ.

Δ. Καλόγηρος, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

κκ Σ.Τρεκλή

Ζ. Χατζηπαύλου, Πάρεδροι Ν.Σ.Κ.

- Για την προσφεύγουσα

κκ. Μ. Παπαμηνά, δικηγόρος, συντονίστρια της νομικής ομάδας του Εθνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες,

Κ. Προύντζου,

Α. Κωνσταντίνου,

Β. Παπαδόπουλος,

Ζ. Κατσιγιάννη,

Κ. Καββαδία, Σύμβουλοι.

Το Δικαστήριο άκουσε τις κ.κ. Παπαμηνά, Προύντζου και Κωνσταντίνου εκ μέρους της προσφεύγουσας και τους κ. Καλόγηρο και κα.Τρεκλή εκ μέρους της Κυβέρνησης στις δηλώσεις τους και στις απαντήσεις τους σε ερωτήσεις που τέθηκαν από τους δικαστές.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. Η ΕΚΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΥΣΑΣ

11. Τον Νοέμβριο του 2016, η προσφεύγουσα, κατηγορούμενη ότι ανήκε στην οργάνωση την οποία οι τουρκικές αρχές αποκαλούν ως « FETÖ /PDY », τέθηκε υπό προσωρινή κράτηση. Κρατήθηκε για 28 μήνες.

12. Στις 12 Μαρτίου 2019 καταδικάστηκε σε φυλάκιση έξι ετών και τριών μηνών για συμμετοχή στο κίνημα « FETÖ /PDY ». Αφού άσκησε έφεση κατά της καταδίκης της αφέθηκε προσωρινά ελεύθερη την ίδια ημερομηνία εν αναμονή της εκδίκασης της έφεσης και υπό τον όρο να μην φύγει από τη χώρα.

13. Στις 4 Μαΐου 2019 και κατά τις 05.30 εισήλθε στην Ελλάδα, διασχίζοντας μαζί με άλλους δύο Τούρκους υπηκόους, τον ποταμό Έβρο από την Τουρκία για να ζητήσει διεθνή προστασία.

14. Στις 05.51 και ενώ βρισκόταν ακόμη στη δασική περιοχή κοντά στη Νέα Βύσσα, επικοινώνησε με τον αδερφό της, μέσω της εφαρμογής WhatsApp, ενεργοποιώντας έτσι την υπηρεσία εντοπισμού που επέτρεπε τον εντοπισμό της σε πραγματικό χρόνο (live location). Ο αδελφός της προσφεύγουσας βρισκόταν εκείνη την εποχή στην Ελλάδα, όπου είχε μεταβεί το 2018 για να ζητήσει άσυλο.

15. Η προσφεύγουσα έστειλε στον αδελφό της φωτογραφία στην οποία εμφανιζόταν με άλλους δύο Τούρκους υπηκόους μπροστά σε δέντρα στην αγροτική περιοχή κοντά στη Νέα Βύσσα.

16. Μεταξύ 7.30 και 7.31, η προσφεύγουσα επικοινώνησε και πάλι με τον αδελφό της για να της δώσει τα στοιχεία ενός δικηγόρου στην Ορεστιάδα.

17. Στις 10.30, έστειλε στον αδελφό της βίντεο, διάρκειας 12 δευτερολέπτων, στο οποίο του έλεγε, στα τουρκικά, ότι φοβόταν ότι θα επαναπροωθηθεί παράνομα.

18. Στις 10.40, του έστειλε ένα νέο βίντεο, διάρκειας 23 δευτερολέπτων, στο οποίο επαναλάμβανε τους φόβους της.

19. Στις 10.48, ο αδελφός της προσφεύγουσας έστειλε στο Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα, ηλεκτρονικό μήνυμα στο οποίο ανέφερε τα εξής:

> «*Αγαπητοί εκπρόσωποι του ΟΗΕ, είμαι Τούρκος αιτών άσυλο και ζω στην Αθήνα. Στις 4 Μαΐου, κατά τις 5.30, τρεις Τούρκοι αιτούντες άσυλο, μεταξύ των οποίων και η αδελφή μου, διέσχισαν τον Έβρο και έφτασαν στην Ελλάδα. Είναι κοντά στην Ορεστιάδα. Θέλουν να υποβάλουν αίτημα ασύλου, αλλά φοβούνται ότι θα επαναπροωθηθούν. Εάν προωθηθούν στην Τουρκία, η ζωή τους θα βρίσκεται σε κίνδυνο. Βοηθήστε τους σας παρακαλώ, τα ονόματά τους είναι (...)*».

20. Στις 10.55, η προσφεύγουσα έστειλε ηλεκτρονικό μήνυμα στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους πρόσφυγες, στο οποίο ανέφερε τα εξής:

> *«Είμαστε τρεις Τούρκοι αιτούντες άσυλο που δραπετεύσαμε από τη δίωξη της Κυβέρνησης Ερντογκάν και διασχίσαμε τον Έβρο κατά τις 5.30. Είμαστε πολύ κοντά στην Ορεστιάδα. Θέλουμε να υποβάλουμε αίτημα ασύλου αλλά φοβόμαστε απάνθρωπη συμπεριφορά και επαναπροώθηση από πλευράς των ελληνικών αρχών. Εάν επιστρέψουμε στην Τουρκία, η ζωή μας θα βρίσκεται σε κίνδυνο».*

21. Στις 12.58, η προσφεύγουσα έστειλε ένα νέο βίντεο, διάρκειας 26 δευτερολέπτων, στον αδελφό της, και συνέχισε την επικοινωνία μαζί του.

22. Ώρα 13.03, η προσφεύγουσα έστειλε μήνυμα σε έναν δικηγόρο, που της απάντησε προτείνοντάς της να τη συναντήσει στο Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών (ΚΕΠ) στη Νέα Βύσσα.

23. Ώρα 13.54. ο αδελφός της προσφεύγουσας έστειλε ένα νέο ηλεκτρονικό μήνυμα στην Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες.

24. Στις 14.25, και ενώ περίμενε τον δικηγόρο, η προσφεύγουσα έστειλε στον αδελφό της φωτογραφία στην οποία εμφανιζόταν με δύο συμπατριώτες της μπροστά από μία πινακίδα η οποία έγραφε «ΚΕΠ ΝΕΑΣ ΒΥΣΣΑΣ».

25. Λίγο αργότερα ο δικηγόρος έφτασε στο σημείο αυτό και φωτογράφισε τους τρεις Τούρκους υπηκόους να κάθονται σε ένα παγκάκι στην πλατεία Νέας Βύσσας.

26. Λίγα λεπτά αργότερα, επενέβη η αστυνομία και συνέλαβε τους τρεις Τούρκους υπηκόους. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η αστυνομία δεν επέτρεψε στον δικηγόρο να επιβιβαστεί στο όχημα στο οποίο βρισκόντουσαν αλλά του επέτρεψε να τους ακολουθήσει με το αυτοκίνητό του.

27. Όταν έφτασαν στο Αστυνομικό Τμήμα, η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της ζητήσαν άσυλο για πρώτη φορά.

28. Αμέσως μετά, η αστυνομία τους οδήγησε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας, στο Νέο Χειμώνιο. Κατά την προσφεύγουσα, η αστυνομία δεν επέτρεψε στον δικηγόρο να εισέλθει, αλλά εκείνος από το αυτοκίνητό του έβγαλε μία φωτογραφία του εξωτερικού του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης και την έστειλε στον αδελφό της προσφεύγουσας ενημερώνοντάς τον ότι βρισκόταν εκεί.

29. Το σημείο στο οποίο βρισκόταν η προσφεύγουσα εξακολουθούσε να μεταδίδεται στον αδελφό της μέσω της εφαρμογής WhatsApp.

30. Οι αστυνομικοί δεν έκαναν καμία υπόδειξη στους τρεις Τούρκους υπηκόους κατά τη μεταφορά τους. Μόλις έφτασε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης, η προσφεύγουσα επανέλαβε την επιθυμία της να ζητήσει άσυλο. Κρατήθηκε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης ανεπίσημα και παράνομα με τους άλλους δύο Τούρκους υπηκόους, από δύο αστυνομικούς έως ώρα 19.00. Κατόπιν άρχισε ο παράνομος επαναπατρισμός (push back) των τριών Τούρκων υπηκόων.

31. Μετά από μία διαδρομή περίπου 15 με 20 λεπτών, η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της μεταφέρθηκαν από δύο αστυνομικούς με ένα πράσινο φορτηγάκι σε ένα άγνωστο αστυνομικό τμήμα που ήταν πιο μεγάλο από αυτό του Νέου Χειμωνίου. Όλα τα

πράγματά τους, μεταξύ των οποίων κυρίως τσάντες, παπούτσια και φορητά τηλέφωνα καθώς και τα χρήματά τους κατασχέθηκαν.

32. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι κατά τη διάρκεια της διαδρομής με κατεύθυνση προς την Ελλάδα, είχε τραυματιστεί περπατώντας και ότι υπέφερε από στραμπούληγμα. Καθώς ήταν αναγκασμένη να περπατά ξυπόλυτη, ο τραυματισμός της επιδεινώθηκε σε σημείο που να εξακολουθεί να την πονάει το πόδι της.

33. Ένα άλλο μεγαλύτερο φορτηγό που είχε ένα σκέπαστρο τους μετέφερε σε άγνωστο σημείο, κοντά στον ποταμό Έβρο. Στο όχημα βρίσκονταν συνολικά τριάντα ένα άτομα: η προσφεύγουσα, οι δύο συμπατριώτες της με τους οποίους είχε εισέλθει στην Ελλάδα, τρεις άλλοι Τούρκοι υπήκοοι κουρδικής καταγωγής, δεκαπέντε Σύροι καθώς και δέκα Αφγανοί ή Πακιστανοί υπήκοοι.

34. Όταν το φορτηγό έφτασε στην όχθη του Έβρου, τρία άτομα με καλυμμένα τα κεφάλια και με στολή παραλλαγής, που ήταν πιθανότατα αστυνομικοί, έβγαλαν τους μετανάστες. Συνολικά ήταν πέντε αστυνομικοί.

35. Τη στιγμή που κατέβαιναν από το όχημα, η προσφεύγουσα ρώτησε την Αστυνομία: «πού πηγαίνουμε; Ζητούμε άσυλο». Ένας αστυνομικός της έκανε νόημα να μη μιλά, βάζοντας το δάχτυλο στο στόμα. Ορισμένοι αρνήθηκαν να κατέβουν από το φορτηγό, ιδίως οι Σύροι και οι αστυνομικοί τους χτύπησαν στο κεφάλι και στην πλάτη. Όταν κατέβηκαν όλοι, η προσφεύγουσα φώναξε «άσυλο», και ένας αστυνομικός της απάντησε στα τουρκικά «Θα δεις που θα σε πάμε».

36. Περίπου ώρα 23.00, η προσφεύγουσα και οι άλλοι επιβιβάστηκαν σε μια μικρή φουσκωτή βάρκα για να προωθηθούν στην Τουρκία. Η βάρκα ήταν πολύ μικρή για τριάντα ένα άτομα, και έκανε πολλές διαδρομές για να τους οδηγήσει όλους στην Τουρκία.

37. Έτσι, τα πρόσωπα αυτά έφτασαν αργά τη νύχτα στην τουρκική όχθη και περιμένανε εκεί έως το ξημέρωμα. Οι Σύροι είχαν ανάψει φωτιά ενώ η προσφεύγουσα με τους άλλους δύο συμπατριώτες της με τους οποίους είχε εισέλθει στην Ελλάδα, προσπάθησαν να κρυφτούν πίσω από τους θάμνους.

38. Η τουρκική χωροφυλακή έφτασε στο σημείο εκείνο και συνέλαβε τους υπόλοιπους είκοσι οκτώ. Η προσφεύγουσα άκουσε έναν από τους Τούρκους χωροφύλακες να λέει «η άλλη πλευρά

[τους] είπε ότι ήταν τριάντα ένας» και ξανάρχισαν τις έρευνες για να βρουν και τους υπόλοιπους. Η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της εντοπίστηκαν και συνελήφθησαν στις 5 Μαΐου 2019. Η προσφεύγουσα οδηγήθηκε στη φυλακή της Edirne την ίδια ημέρα και στις 20 Μαΐου 2019, μεταφέρθηκε στην φυλακή Gezbe, κοντά στη Σμύρνη.

39. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι στις 4 Μαΐου 2019, ο αδελφός της έπαυσε να βλέπει στην εφαρμογή WhatsApp, -για αυτήν-, την ένδειξη «συνδεδεμένη» στις 18.52. Την ίδια ημέρα, ο αδελφός της προσφεύγουσας πήρε μία πτήση από την Αθήνα για Αλεξανδρούπολη και έφτασε στο Νέο Χειμώνιο κατά τις 20.30, συνοδευόμενος από τον δικηγόρο Ν.Ο. Η Αστυνομία τους είπε ότι δεν υπήρχε κανένας και τους ζήτησε να φύγουν. Την επόμενη ημέρα, ήτοι στις 5 Μαΐου 2019, ώρα 08.00, ο αδελφός της προσφεύγουσας πήγε και πάλι, μόνος, στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Νέο Χειμώνιο. Οι αστυνομικοί τον συμβούλεψαν να απευθυνθεί στο Αστυνομικό Τμήμα Ορεστιάδας ή στο Κέντρο υποδοχής και ταυτοποίησης του Φυλακίου, όπως και έκανε, χωρίς επιτυχία. Λίγο καιρό αργότερα, η άλλη αδελφή του, που βρισκόταν στην Τουρκία, τον ενημέρωσε ότι η προσφεύγουσα είχε συλληφθεί στη χώρα αυτή και ότι κρατούνταν εκεί. Στις 6 Μαΐου 2019, οι σύζυγοι των δύο Τούρκων υπηκόων που συνοδεύανε την προσφεύγουσα επικοινώνησαν με τον αδελφό της και επιβεβαίωσαν τη σχετική πληροφορία, καθώς και οι σύζυγοί τους είχαν επίσης συλληφθεί και φυλακιστεί.

II. Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

40. Στις 18 Ιουνίου 2019, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες κατέθεσε έγκληση στο όνομα της προσφεύγουσας ενώπιον του Εισαγγελέα Αθηνών για κατάχρηση εξουσίας, παράλειψη καθήκοντος, παράνομη κράτηση, έκθεση προσώπου σε κίνδυνο ζωής, βαριά σωματική βλάβη, καταστροφή περιουσίας, βασανιστήρια και άλλες προσβολές κατά της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ζητώντας του να διαβιβάσει τη δικογραφία στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Ορεστιάδας.

41. Στις 13 Δεκεμβρίου 2019, με την υπ' αριθ. 51/2019 διάταξη, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών Ορεστιάδας απέρριψε την έγκληση λόγω έλλειψης αποδείξεων. Έκρινε ότι από την εξέταση και την εκτίμηση του περιεχομένου της έγκλησης, από την ένορκη κατάθεση ενός αστυνομικού και από τα έγγραφα της δικογραφίας δεν προέκυπταν επαρκείς ενδείξεις της διάπραξης ποινικού αδικήματος που να μπορεί να αποδοθεί σε αστυνομικό του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας ή της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας. Ο Εισαγγελέας έκρινε επίσης ότι καμία

από τις αποδείξεις που είχαν συλλεχθεί κατά την προκαταρκτική εξέταση δεν επιβεβαίωνε τα περιστατικά που είχαν καταγγελθεί σε βάρος των αστυνομικών των εν λόγω διευθύνσεων και τμημάτων, και ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας δεν επιβεβαιωνόντουσαν από κανένα άλλο στοιχείο. Ο Εισαγγελέας προσέθεσε ότι στην έγκλησή της, η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε τη μαρτυρία κάποιου άλλου προσώπου, ότι τα έγγραφα που υπέβαλε δεν αποδείκνυαν το βάσιμο των ισχυρισμών της και ότι, αντίθετα, οι ισχυρισμοί της αποδυναμώθηκαν από την ένορκη κατάθεση του Διευθυντή του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας, τον Γ.Τ. και από τα έγγραφα της δικογραφίας.

42. Στις 10 Φεβρουαρίου 2020 η προσφεύγουσα προσέφυγε κατά της υπ' αριθ. 51/2019 διάταξης ενώπιον του Εισαγγελέα Εφετών Θράκης. Κατήγγειλε τη μη εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων που είχε υποβάλει καθώς και το ότι δεν είχε κληθεί να καταθέσει ως μάρτυρας ο αδελφός της, ο δικηγόρος Ν.Ο. και ο Τούρκος δημοσιογράφος Z.K.

43. Στις 3 Μαρτίου 2020, ο Εισαγγελέας Εφετών Θράκης, διέταξε να συνεχιστεί η προκαταρκτική εξέταση και, ειδικότερα, να εξεταστούν οι τρεις μάρτυρες που υποδείκνυε η προσφεύγουσα καθώς και όλοι οι αστυνομικοί που ήταν σε υπηρεσία, την ημερομηνία που αναφερόταν, στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης. Κατόπιν αυτού, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών Ορεστιάδας διέταξε, στις 11 Μαρτίου 2020, το δικαστή Ορεστιάδας να πάρει κατάθεση από τα ως άνω πρόσωπα.

44. Στην ένορκη κατάθεσή του που καταχωρήθηκε στις 18 Μαρτίου 2020, ο δικηγόρος Ν.Ο. δήλωσε τα εξής:

> «Στις 4 Μαΐου 2019 δέχτηκα ένα τηλεφώνημα από άγνωστο αριθμό και δεν απάντησα. Με γραπτό μήνυμα που έστειλα στον αριθμό αυτό, ρώτησα ποιος ήτανε και στις 10.09 έλαβα απάντηση [που έλεγε] ότι ήταν τρεις Τούρκοι αιτούντες άσυλο οι οποίοι είχαν εισέλθει παράνομα στην Ελλάδα [περνώντας] από μια περιοχή των συνόρων που δεν μου ανέφεραν και ότι κρυβόντουσαν σε αγροτική περιοχή κοντά στο χωριό Νέα Βύσσα. Την ίδια στιγμή, ο αδελφός της Α.Ε., Ι. μου τηλεφώνησε και μου είπε ότι η αδελφή του βρισκόταν κοντά στη Νέα Βύσσα με άλλους δύο Τούρκους και ότι ήθελαν να υποβάλουν αίτημα ασύλου στις Αρχές και μου ζήτησε να τους δώσω νομικές συμβουλές. Αργότερα πήγα στη Νέα Βύσσα όπου οι τρεις Τούρκοι περιμένανε στην κεντρική πλατεία του χωριού για να τους συλλάβουν οι αρχές (ώρα 14.40 περίπου), και την ίδια στιγμή, ο αδελφός της Α. μου γνώρισε ότι ερχόταν στην Ορεστιάδα αεροπορικώς από Αθήνα για να βρει την αδελφή του. [Επικοινώνησα με] τις Ελληνικές Αρχές, που, όπως με είχε ενημερώσει ο αδελφός της Α., είχαν ήδη ενημερωθεί μέσω

ηλεκτρονικών μηνυμάτων και [τηλεφωνικών] κλήσεων, τόσο από τον ίδιο όσο και από άλλες οργανώσεις. Κατά τις 16.15, έλαβα το τελευταίο μήνυμα από την Α. μέσω μιας εφαρμογής εντοπισμού στο Ίντερνετ, η οποία μου έλεγε ότι βρισκόταν στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Χειμωνίου. Πήγα στο σημείο εκείνο λίγα λεπτά αργότερα και ρώτησα εάν βρισκόντουσαν εκεί οι τρεις Τούρκοι υπήκοοι ή εάν είχαν συλληφθεί και πήρα αρνητική απάντηση από τις Αρχές. Το απόγευμα, ο αδελφός της Α. έφτασε στην περιοχή και τον συνάντησα κατά τις 22.00 περίπου έξω από το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Χειμωνίου, όπου και αυτός είχε πάρει αρνητική απάντηση όσον αφορά την παρουσία της αδελφής του στο μέρος αυτό. Την επομένη, ήτοι στις 5 Μαΐου 2019, κατά τις 12.38, ο αδελφός της Α. μου έστειλε ένα μήνυμα για να μου πει ότι η αδελφή του και άλλοι δύο Τούρκοι είχαν συλληφθεί στην τουρκική ζώνη στην περιοχή [Êdirne]. Μετά μου είπε ότι στις 6 Μαΐου 2019, στις 13.20, έγινε η δίκη τους στην Τουρκία και ότι όλοι φυλακίστηκαν».

45. Απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με τα στοιχεία του Τούρκου δημοσιογράφου Z.K., ο Ν.Ο. ανέφερε ότι είχε επικοινωνήσει μαζί του το πρωί της κατάθεσης, και έδωσε τη διεύθυνση και το τηλέφωνό του στον δικαστή.

46. Σε ερώτηση σχετικά με τα στοιχεία του αδελφού της προσφεύγουσας, ο Ν.Ο. απάντησε ότι είχε επικοινωνήσει μαζί του το πρωί της κατάθεσης και ότι ο ενδιαφερόμενος του είπε ότι βρισκόταν πλέον εκτός Ελλάδας, ότι είχε ζητήσει άσυλο σε άλλη χώρα και ότι δεν μπορούσε να έλθει άμεσα. Ο Ν.Ο. ανέφερε ότι ο αδελφός της προσφεύγουσας επιθυμούσε να παρουσιαστεί ενώπιον των Ελληνικών Αρχών.

47. Στην ένορκη κατάθεσή του της 6ης Ιουνίου 2020, ο Τούρκος δημοσιογράφος Z.K., που κατέθεσε με διερμηνέα, δήλωσε τα εξής:

«Στις 4 Μαΐου 2019, κατά τις 11.00 η ώρα, ο Ι.Ε. μου τηλεφώνησε μέσω WhatsApp και μου είπε ότι η αδελφή του Α.Ε. εισήλθε στην Ελλάδα μαζί με άλλα δύο άτομα. Μου εξήγησε επίσης ότι φοβόντουσαν να παρουσιαστούν στην Αστυνομία καθώς είχε διαβάσει στο Twitter ότι γίνονταν επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία. Μου είπε επίσης ότι η αδερφή του και δύο άλλοι, οι Τ.Ν. και Κ.Υ. είχαν εισέλθει στην Ελλάδα από τον Έβρο για να ζητήσουν άσυλο. Ζήτησα το τηλέφωνο της Α. για να μπορέσω να έχω πληροφορίες και να μάθω που βρισκόντουσαν. Μετά επικοινώνησα μαζί της και της είπα ποιος ήμουν και της ζήτησα να μου στείλει, από το κινητό της, το σημείο στο οποίο βρισκόταν εκείνη τη στιγμή (live location). Μου έστειλε το σημείο όπου βρισκόταν και είδα ότι πράγματι βρισκόταν στην Ελλάδα κοντά στη Νέα Βύσσα. Η Α. μου είπε ότι φοβόταν ότι θα τη στέλναν στην Τουρκία και ότι κατηγορούνταν ότι ήταν μέλος της FETÖ της οργάνωσης του Fethullah Gülen. Μετά επικοινώνησα με τον δικηγόρο Ν.Ο. [καθώς] ήξερα ότι χειριζόταν τέτοιες υποθέσεις και έμαθα ότι ήταν στην περιοχή Νέας Βύσσας και ότι είχε πάει για να βοηθήσει την Α. και τους άλλους δύο στη διαδικασία ασύλου. Ο Ν.Ο. τους ακολουθούσε από πίσω και είχε βγάλει φωτογραφία τους στη Νέα Βύσσα, σε

ένα πάρκο, και την έστειλε στον Ι. και σε μένα. Ο Ι. μου έστειλε μια άλλη φωτογραφία έξω από το ΚΕΠ Νέας Βύσσας στην οποία και οι τρεις εμφανιζόντουσαν [κοντά σε] μια πινακίδα του ΚΕΠ. Δημοσίευσα τη φωτογραφία στο Twitter. Ο Ν.Ο. μου είχε στείλει επίσης την πρώτη φωτογραφία. Ενώ οι τρεις Τούρκοι βρισκόντουσαν στη Νέα Βύσσα και περιμέναν τις ελληνικές αρχές για να ζητήσουν άσυλο, έφτασε η αστυνομία και τους οδήγησε στο αστυνομικό τμήμα Ν. Χειμωνίου. Ο Ν.Ο. με ενημέρωσε ότι ακολουθούσε με το αυτοκίνητό του το αυτοκίνητο της αστυνομίας, και εγώ έβλεπα τη θέση τους στο κινητό μου. Όλα [όσα είπα], μου τα είπε ο Ν.Ο. αλλά δεν έχω γνώση των ενεργειών του, και ειδικότερα [δεν ξέρω] εάν ρώτησε την Ελληνική Αστυνομία τι συνέβαινε. Ο αδελφός της Α., ο Ι., πήγε στο Αστυνομικό Τμήμα Χειμωνίου και του είπανε ότι δεν ήταν εκεί. Στις 5 Μαΐου 2019, μου είπανε ότι η Α. και οι δύο φίλοι της είχαν συλληφθεί στην περιοχή [Edirne] και ότι, όπως μου είπε ο Ι., οδηγήθηκαν στη φυλακή όπου [εξακολουθούν να] είναι και σήμερα. Τον Μάρτιο του 2020 πήρα συνέντευξη από την Α. και τη δημοσίευσα. Στη συνέντευξη αυτή, αναφέρεται με λεπτομέρεια στα πραγματικά περιστατικά».

48. Στις 23 Σεπτεμβρίου 2020, με την υπ' αριθ. 41/2020 διάταξη, ο Εισαγγελέας απέρριψε την προσφυγή της προσφεύγουσας λόγω έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων. Έκρινε ότι κατά την προκαταρκτική εξέταση και τη συμπληρωματική έρευνα δεν είχε προσκομιστεί καμία απόδειξη ικανή να θεμελιώσει τις πράξεις που αποδίδονταν στους αστυνομικούς. Ειδικότερα έκρινε ότι δεν είχε προκύψει κανένα άλλο στοιχείο από τις καταθέσεις του δημοσιογράφου Z.K. και του δικηγόρου Ν.Ο., οι οποίες είχαν ληφθεί αντίστοιχα στις 6 Ιουνίου 2020 και 18 Μαρτίου 2020, και ανέφερε συναφώς ότι ο εν λόγω δικηγόρος είχε μια τηλεφωνική συνομιλία με τον αδελφό της εγκαλούσας, ο οποίος δεν ήταν σε θέση να καταθέσει, καθώς είχε φύγει από την Ελλάδα, όπου είχε έρθει αρχικά για να υποβάλει αίτημα ασύλου και τώρα ήταν αιτών άσυλο σε άλλη χώρα. Ο Εισαγγελέας παρατήρησε επίσης ότι οι καταθέσεις του Διευθυντή του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας, Γ.Τ. και οι αστυνομικοί Δ.Σ. και Δ.Μ. είχαν κάνει γνωστό ότι όταν κάποιος αλλοδαπός εντοπιζόταν από τις περιπολίες της Αστυνομίας Ορεστιάδας, οδηγούνταν στο Τμήμα για εξακρίβωση της νομιμότητας εισόδου και διαμονής στη χώρα και ότι εν συνεχεία, σχηματιζόταν, ανάλογα, ποινική δικογραφία. Ο Εισαγγελέας ανέφερε επίσης ότι «δεν είχε γίνει καμία σύλληψη προσώπου με το όνομα της προσφεύγουσας, γεγονός το οποίο δεν είχε αναιρεθεί από τις προαναφερθείσες καταθέσεις του δημοσιογράφου και του δικηγόρου». Επίσης, προσέθετε ότι, τα επικαλούμενα γεγονότα δεν είχαν αποδειχθεί καθώς «η ελληνική αστυνομία, που είχε συγκεκριμένη αποστολή και σαφείς εντολές για το σχηματισμό δικογραφίας και την υποβολή της στις αρμόδιες διωκτικές αρχές, δεν προέβαινε ποτέ σε τέτοιες πράξεις επαναπροώθησης προς την Τουρκία». Επίσης, ο Εισαγγελέας έκρινε ότι πολύ συχνά, πρόσωπα που η αστυνομία συνελάμβανε,

κατέθεταν αίτημα ασύλου και «ότι ήταν προφανές ότι θα είχε συμβεί το ίδιο με την προσφεύγουσα εάν είχε εντοπιστεί και συλληφθεί στο ελληνικό έδαφος». Συμπέρανε ότι από τη δικογραφία δεν προέκυπτε ότι η προσφεύγουσα είχε επαναπροωθηθεί παράνομα στην Τουρκία.

III. ΟΙ ΑΡΧΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

Α. Η Κυβέρνηση

49. Η Κυβέρνηση αρνείται κατηγορηματικά όλους τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας.

50. Κατά την Κυβέρνηση, στην έγκληση που κατέθεσε η προσφεύγουσα στις 18 Ιουνίου 2019, δεν υπέβαλε κανένα αποδεικτικό στοιχείο πέρα από κάποιες φωτογραφίες δικές της συνοδευόμενη από άλλα πρόσωπα, χωρίς να αποδεικνύεται η ημερομηνία και η ώρα που ελήφθησαν οι φωτογραφίες αυτές, καθώς και κάποιες ιδιωτικές συνομιλίες μεταξύ αυτής και του αδελφού της ή με τους δικηγόρους της.

51. Η Κυβέρνηση θεωρεί επίσης ότι η διήγηση της προσφεύγουσας παρουσιάζει σημαντικά κενά καθώς και αντιφάσεις. Επισημαίνει, ειδικότερα, ότι στην κατάθεσή του ο Ν.Ο. δεν επιβεβαίωσε ότι συνάντησε πράγματι την προσφεύγουσα και επίσης δεν ανέφερε ότι υπήρξε μάρτυρας της σύλληψής της από τους αστυνομικούς.

52. Όσον αφορά τη μαρτυρία του Ζ.Κ., η Κυβέρνηση παρατηρεί ότι ο εν λόγω δεν συνάντησε την προσφεύγουσα και ότι δεν μπορεί να είναι σίγουρος ότι το σήμα GPS που λάμβανε προερχόταν πράγματι από το κινητό τηλέφωνο της ενδιαφερόμενης ούτε ότι αυτή είχε μονίμως το κινητό μαζί της. Κατά την Κυβέρνηση, το σήμα αυτό μπορεί να το εξέπεμπε οποιοδήποτε κινητό τηλέφωνο οποιουδήποτε προσώπου. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, επίσης, ότι ο Ζ.Κ. δεν υπήρξε μάρτυρας των γεγονότων που καταγγέλλονται και ότι περιορίστηκε στο να αναφέρει ό,τι ο αδελφός της προσφεύγουσας και ο δικηγόρος Ν.Ο. του μετέφεραν. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι ο Ν.Ο. δεν επιβεβαίωσε τις δηλώσεις του Ζ.Κ. ότι ο Ν.Ο τον ενημέρωσε ότι οι τρεις Τούρκοι υπήκοοι οδηγήθηκαν στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου και ότι ακολουθούσε το αυτοκίνητο της αστυνομίας.

53. Εξάλλου, η Κυβέρνηση παρατηρεί ότι ο αδελφός της προσφεύγουσας, ο οποίος, όπως επισημαίνει, εμφανίζεται στην έρευνα ως μάρτυρας κλειδί, δεν παρουσιάστηκε, με δική του

επιλογή, ενώπιον των ελληνικών δικαστικών αρχών για να καταθέσει κατά την προκαταρκτική εξέταση, και ως προς αυτό επικαλέστηκε το γεγονός ότι ζούσε ως αιτών άσυλο σε άλλη χώρα αλλά δεν διευκρίνισε πού βρισκόταν.

54. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι η προσφεύγουσα δεν παρουσιάστηκε ενώπιον των εθνικών αρχών, προσθέτοντας ότι κανένας μάρτυρας δεν βεβαιώνει το αντίθετο, και ότι δεν κρατήθηκε στο ελληνικό έδαφος ούτε επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία. Ισχυρίζεται, συναφώς, ότι δεν υπάρχει καμία μαρτυρία και καμία απόδειξη υπέρ της εκδοχής των πραγματικών περιστατικών που παρουσιάζει η ενδιαφερομένη.

55. Η Κυβέρνηση, ειδικότερα, υποστηρίζει ότι οι φωτογραφίες που προσκομίζει η προσφεύγουσα προς ενίσχυση των ισχυρισμών της θα μπορούσαν να είχαν ληφθεί οποιαδήποτε στιγμή, και ιδίως κατά τη διάρκεια ενός προηγούμενου ταξιδιού της ενδιαφερομένης στην Ελλάδα.

56. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι μετά τους ισχυρισμούς της *Lighthouse Reports* περί επαναπροωθήσεων μεταναστών από τις Ελληνικές Αρχές, η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία, όπως διευκρινίζει, είναι ανεξάρτητος οργανισμός, διενήργησε έρευνα για την επιχειρησιακή δράση των αρμόδιων εθνικών οργάνων σε θέματα επιτήρησης συνόρων (χερσαίων και θαλάσσιων), και ότι στην έκθεση της έρευνας ΟΜ ¾ που δημοσίευσε, συμπεραίνει ότι δεν προέκυψε καμία απόδειξη παρόμοιων επαναπροωθήσεων.

57. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι τα περιστατικά που περιγράφονται στην προσφυγή ουδέποτε έλαβαν χώρα, και θεωρεί ότι δεν αντανακλούν τη συμπεριφορά και τις πρακτικές των αρχών φύλαξης των συνόρων. Συμπεραίνει ότι η προσφεύγουσα δεν εισήλθε στην Ελλάδα από την Τουρκία τις ημερομηνίες που ισχυρίζεται, ότι δεν κρατήθηκε από όργανα του κράτους και ότι δεν επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία.

58. Στις συμπληρωματικές παρατηρήσεις της η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα, η οποία όπως διευκρινίζει, έφερε πλήρως το βάρος της απόδειξης των ισχυρισμών της, δεν κατάφερε να αποδείξει την αλήθεια των ισχυρισμών της. Ειδικότερα, προσάπτει στην ενδιαφερομένη ότι δεν προσκόμισε, υποβάλλοντας μία επίσημη βεβαίωση παραλαβής της Εισαγγελίας, τον ακριβή κατάλογο με τα έγγραφα και τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που ισχυρίζεται ότι υπέβαλε στις εθνικές ποινικές αρχές. Από τα ανωτέρω συνάγει ότι οι δηλώσεις της

που αφορούν το τι ακριβώς περιήλθε σε γνώση του Εισαγγελέα, και κυρίως, το τί απορρίφθηκε και/ή, κατά τους ισχυρισμούς της, αγνοήθηκε από τον Εισαγγελέα, δεν στηρίζονται σε κανένα αποδεικτικό στοιχείο.

59. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι τα έγγραφα που επισυνάπτονται με το έντυπο της προσφυγής περιήλθαν σε γνώση της Κυβέρνησης για πρώτη φορά κατά την κοινοποίηση της εν λόγω προσφυγής. Επίσης, τα εν λόγω έγγραφα περιλάμβαναν φωτογραφίες, τα πρωτότυπα των οποίων δεν προσκομίστηκαν στην Κυβέρνηση και κατά συνέπεια, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας πραγματογνωμοσύνης για το εάν είναι αυθεντικά και δεν έχουν επεξεργασθεί. Έτσι, η Κυβέρνηση αμφισβητεί πλήρως την εγκυρότητα και την αποδεικτική ισχύ όλων των επικαλούμενων αποδεικτικών μέσων.

60. Επίσης, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δεν κατάφερε να αποδείξει ότι η δικηγόρος της υπέβαλε δύο αιτήσεις δικαστικής συνδρομής προκειμένου να λάβει κατάθεση του αδελφού της.

61. Εξάλλου, παρατηρεί ότι κλήθηκε μόνον να προβάλει τους ισχυρισμούς της επί των επικαλούμενων περιστατικών, και δεν κλήθηκε να διευκρινίσει εάν μετέβη στην Ελλάδα κάποια άλλη στιγμή της ζωής της. Προσθέτει ότι εναπόκειται αποκλειστικά στην προσφεύγουσα να αποδείξει την ακριβή ώρα κατά την οποία ελήφθησαν οι φωτογραφίες που προσκομίζονται ενώπιον του Δικαστηρίου καθώς και τον τόπο στον οποίο ελήφθησαν οι φωτογραφίες αυτές.

62. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι όλα τα περιστατικά που επικαλείται η προσφεύγουσα είναι ολοσχερώς αβάσιμα. Κατά την Κυβέρνηση, η ανάλυση των πραγματικών περιστατικών στην οποία επιδίδεται [η Κυβέρνηση] είναι πλήρως θεμελιωμένη σε επίσημα έγγραφα το περιεχόμενο των οποίων δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, και κατά συνέπεια ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι [η Κυβέρνηση] δεν προσκομίζει καμία συγκεκριμένη απόδειξη για να αποδείξει ότι δεν συνελήφθη ποτέ και ότι δεν επαναπροωθήθηκε, δεν ισχύει. Επιπλέον, επισημαίνει ότι η προσφεύγουσα δεν αναφέρει ποιο αποδεικτικό μέσο, έπρεπε κατά την άποψή της να αποδεικνύει ότι δεν συνελήφθη ή ότι δεν επαναπροωθήθηκε.

63. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η προσφεύγουσα αναφέρεται μόνον σε εκθέσεις που κατά την άποψή της, δεν λαμβάνονται γενικώς υπόψη από τις εθνικές αρχές ούτε από τις αρχές

της Ευρωπαϊκής Ένωσης ούτε γίνονται δεκτές από τα εθνικά και/ή διεθνή δικαστήρια, γεγονός που, κατά την Κυβέρνηση, αποδεικνύει πλήρως ότι η παρούσα προσφυγή είναι μια αβάσιμη *actio popularis*. Κατά συνέπεια, απορρίπτει και το περιεχόμενο των εγγράφων αυτού του είδους.

Β. Η προσφεύγουσα

64. Η προσφεύγουσα αναφέρει ότι, αντίθετα με όσα ισχυρίζεται η Κυβέρνηση, η έγκληση που υπέβαλε στις 18 Ιουνίου 2019, περιλάμβανε 8 σειρές παραρτημάτων και ένα CD-ROM που περιείχε όλες τις φωτογραφίες και τα βίντεο τα σχετικά με την υπόθεση, και υποστηρίζει ότι όλα αυτά τέθηκαν στη διάθεση των αρχών, οι οποίες κατά συνέπεια μπορούσαν, υποστηρίζει η προσφεύγουσα, άνετα να προβούν στην εξέταση της γνησιότητάς τους.

65. Αναφέρει επίσης ότι, στις 15 Νοεμβρίου 2019 υπέβαλε στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών, συμπληρωματικό υπόμνημα με την απόφαση του Ποινικού Δικαστηρίου Σμύρνης (Izmir) που εκδόθηκε εις βάρος της στις 6 Μαΐου 2019, μετά από την επαναπροώθησή της, και στην οποία αναφερόταν τα εξής: ότι καταδικάστηκε σε φυλάκιση έξι ετών και τριών μηνών από 12 Μαρτίου 2019, ότι είχε παραβιάσει την απαγόρευση εξόδου από τη χώρα και ότι είχε δραπετεύσει στην Ελλάδα από όπου επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι η εν λόγω απόφαση, βασιζόταν στην από 5 Μαΐου 2019 έκθεση του Εισαγγελέα της περιοχής Uzunköprü.

66. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι προσκόμισε τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία τόσο στις ελληνικές αρχές όσο και στο Δικαστήριο.

67. Όσον αφορά τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης ότι, δεν διέθετε τα πρωτότυπα των σχετικών φωτογραφιών και των βίντεο, υποστηρίζει ότι οι αρχές είχαν πρόσβαση στην ποινική δικογραφία και ότι τα πρωτότυπα των εν λόγω εγγράφων και στοιχείων αποτελούσαν μέρος της δικογραφίας. Η προσφεύγουσα θεωρεί επίσης ότι ο ισχυρισμός της Κυβέρνησης ότι οι προσκομισθείσες φωτογραφίες μπορεί να έχουν ληφθεί κατά τη διάρκεια κάποιου προηγούμενου ταξιδιού στην Ελλάδα αντιφάσκει με τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι δεν είχε ποτέ της εισέλθει στο ελληνικό έδαφος. Προσθέτει, σχετικά με το θέμα αυτό, ότι τα μηνύματα που δημοσιεύτηκαν στα κοινωνικά δίκτυα την επικαλούμενη ημερομηνία επιβεβαιώνουν τον ισχυρισμό της ότι οι εν λόγω φωτογραφίες ελήφθησαν την ίδια μέρα, με σκοπό να γίνει δημοσίως γνωστή η παρουσία της στην Ελλάδα εξαιτίας του φόβου της να σταλεί στην Τουρκία.

68. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι όλα τα ανωτέρω αποδεικτικά στοιχεία επιβεβαιώνονται επίσης, αφενός, από τη μαρτυρία του δικηγόρου Ν.Ο., που τη συνάντησε με τους άλλους δύο συμπατριώτες της στις 4 Μαΐου 2019 στη Νέα Βύσσα, όσο και από τη μαρτυρία του δημοσιογράφου Z.K., ο οποίος είχε τηλεφωνική επικοινωνία μαζί της, με τον αδελφό της και με τον δικηγόρο Ν.Ο. την ίδια ημέρα. Δηλώνει ότι ο δικηγόρος Ν.Ο. ανέφερε με σαφήνεια ότι η προσφεύγουσα ήταν μεταξύ των τριών προσώπων που συνελήφθησαν και ήταν αυτόπτης μάρτυρας της σύλληψής τους. Προσθέτει ότι το γεγονός ότι ο Ν.Ο. δεν ανέφερε ότι ακολούθησε το αυτοκίνητο της αστυνομίας με το δικό του αυτοκίνητο, αντίθετα με τον δημοσιογράφο Z.K., ο οποίος το δήλωσε στην κατάθεσή του, παραθέτοντας ως πηγή της πληροφόρησής του τον εν λόγω δικηγόρο, δεν αλλάζει τίποτε.

69. Όσον αφορά το ότι δεν υπάρχει κατάθεση του αδελφού της, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι η δικηγόρος της διαβίβασε δύο φορές, (στις 9 Μαρτίου 2020 και στις 17 Ιουνίου 2020) στη δικαστική αρχή τη διεύθυνση αυτού, ο οποίος διαμένει στη Σουηδία ως αιτών άσυλο, και ότι, επικαλούμενος τους ταξιδιωτικούς περιορισμούς που επιβλήθηκαν λόγω της πανδημίας Covid-19 καθώς και λόγω καθυστέρησης που σημειώθηκε στην έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων στη Σουηδία, ζήτησε παράταση της προθεσμίας προκειμένου ο εν λόγω ενδιαφερόμενος να παραστεί και να καταθέσει. Αναφέρει επίσης ότι η δικηγόρος της υπέβαλε, στο πλαίσιο αυτό, αίτημα προκειμένου να κινηθεί η διαδικασία δικαστικής συνδρομής στο οποίο αίτημα οι αρμόδιες αρχές δεν απάντησαν.

70. Επίσης, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι το συμπέρασμα του Εισαγγελέα Εφετών Θράκης δεν λαμβάνει ουδόλως υπόψη του το κείμενο των καταθέσεων που έχουν ληφθεί, και θεωρεί κατά συνέπεια, απολύτως αυθαίρετο το εν λόγω συμπέρασμα. Επίσης, η προσφεύγουσα κατηγορεί τον Εισαγγελέα ότι έλαβε υπόψη τις καταθέσεις των αστυνομικών, ήτοι του Γ.Τ. προϊσταμένου του Αστυνομικού Τμήματος Φύλαξης Συνόρων Ορεστιάδας, και των Δ.Τ. και Δ.Β., αστυνομικών, κατά τρόπο δυσανάλογο, αναφέροντας ειδικότερα, ότι στηρίχτηκε στις δηλώσεις τους για να συμπεράνει ότι έπρεπε να εικάζεται ότι στην περίπτωσή τους είχε τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία σχετικά με την καταχώρηση ατόμου έχει εισέλθει στο ελληνικό έδαφος, ενώ, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, οι αστυνομικοί αυτοί ήταν πιθανοί ύποπτοι σχετικά με τις πράξεις που η ίδια η προσφεύγουσα κατήγγειλε. Επίσης, το συμπέρασμα του Εισαγγελέα, ότι κάθε πρόσωπο που συλλαμβανόταν υποβαλλόταν κανονικά στην νόμιμη διαδικασία, αναιρείται από αξιόπιστες

διαπιστώσεις που προέρχονται τόσο από διεθνείς οργανισμούς, από οργανώσεις εποπτείας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, από Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) και από τα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τις συστηματικές επαναπροωθήσεις που γινόντουσαν την ίδια περίοδο ιδίως στην περιοχή του Έβρου.

71. Τέλος, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι συνελήφθη αμέσως μόλις επέστρεψε στην Τουρκία, και ότι πρώτα τέθηκε σε κράτηση στη φυλακή του Edirne για δεκαπέντε ημέρες, ήτοι από 5 έως 20 Μαΐου 2019, πριν να μεταφερθεί στη φυλακή υψίστης ασφαλείας του Gezbe μέχρι τις 14 Οκτωβρίου 2021. Αναφέρει ότι αφέθηκε ελεύθερη την ημερομηνία αυτή, αφού εξέτισε ποινή έξι ετών και τριών μηνών, λόγω της υποτιθέμενης συμμετοχής της στο κίνημα « FETÖ /PDY ».

IV. ΟΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΣΤΑ ΕΙΔΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΕΘΕΣΕ ΕΝΟΨΕΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

72. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι λόγω της παντελούς αναντιστοιχίας που προκύπτει από τις παρατηρήσεις τόσο του ενός όσο και του άλλου διαδίκου σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης, αποφάσισε να προσκαλέσει τους διαδίκους να απαντήσουν εγγράφως σε ορισμένα ειδικά ερωτήματα ενόψει της ακροαματικής διαδικασίας.

Α. Σχετικά με τη μη κατάθεση του αδελφού της προσφεύγουσας

73. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι ο Εισαγγελέας Εφετών Θράκης πίστευε ότι ο αδελφός της προσφεύγουσας βρισκόταν στην Ελλάδα, όπου είχε καταθέσει αίτημα ασύλου και ότι, εξαιτίας αυτού, διέταξε την εξέτασή του. Υποστηρίζει ότι όταν έμαθε ότι αυτός δεν ήταν στην Ελλάδα, ο Εισαγγελέας προφανώς θεώρησε ότι η μαρτυρία του δεν ήταν απαραίτητη και ότι κατά συνέπεια ήταν περιττό να ζητήσει δικαστική συνδρομή προκειμένου να καταθέσει, καθόσον διέθετε ήδη αρκετά αποδεικτικά στοιχεία, μεταξύ των οποίων τις καταθέσεις του Ν.Ο. και του Ζ.Κ. στις οποίες γινόταν ευρέως αναφορά στην υποτιθέμενη εμπλοκή του αδελφού της προσφεύγουσας, σχετικά με τα περιστατικά για τα οποία αυτός θα έπρεπε να καταθέσει.

74. Η προσφεύγουσα δηλώνει ότι η δικηγόρος της υπέβαλε δύο φορές, στις 9 Μαρτίου και στις 17 Ιουνίου 2020, αίτημα για να ζητηθεί δικαστική συνδρομή από τις σουηδικές αρχές προκειμένου ο αδελφός της προσφεύγουσας να μπορέσει να καταθέσει. Προσκομίζει στο Δικαστήριο αντίγραφα των εν λόγω αιτημάτων, τα οποία φέρονται να έχουν υποβληθεί στη

γραμματεία του Δικαστή Ορεστιάδας, και τα οποία, όπως αναφέρει, αποτελούσαν μέρος της ποινικής δικογραφίας που σχημάτισε ο Εισαγγελέας Εφετών Θράκης. Προσθέτει ότι τα σχετικά αιτήματα δεν απαντήθηκαν και ότι ο αδελφός της δεν προσκλήθηκε ποτέ να καταθέσει. Διευκρινίζει επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος βρισκόταν στην Ελλάδα, ως αιτών άσυλο κατά την εποχή των πραγματικών περιστατικών, ότι διέμενε στην Αθήνα από το 2018 και ότι έμεινε στη χώρα αυτή έως τον Ιούλιο του 2019. Παρατηρεί συναφώς, ότι δεν προσκλήθηκε ποτέ να καταθέσει όσο βρισκόταν στην Ελληνική επικράτεια. Η προσφεύγουσα αναφέρει επίσης ότι στην υπ' αριθ. 41/2020 διάταξη (βλ. ανωτ. παρ. 48) αναφέρεται μόνον ότι ο αδελφός της δεν μπόρεσε να καταθέσει επειδή ήταν αιτών άσυλο σε άλλη χώρα και δεν βρισκόταν πλέον στην Ελλάδα, αλλά ότι δεν γίνεται καμία αναφορά στα αιτήματα που υπέβαλε η δικηγόρος της στις 19 Μαρτίου και στις 17 Ιουνίου 2020.

Β. Σχετικά με το ποιος ενημέρωσε την αστυνομία για την παρουσία της προσφεύγουσας στη Νέα Βύσσα.

75. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι από την ένορκη κατάθεση του δικηγόρου Ν. Ο., ο οποίος κατέθεσε στις 18 Μαρτίου 2020, προκύπτει ότι οι Ελληνικές Αρχές είχαν ενημερωθεί για την υποτιθέμενη παρουσία της προσφεύγουσας στην Ελλάδα από τον εν λόγω δικηγόρο καθώς και από τον αδελφό της προσφεύγουσας και από διάφορες οργανώσεις μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων και τηλεφωνημάτων. Επίσης, ισχυρίζεται ότι σε μία συμπληρωματική κατάθεση της 5ης Μαρτίου 2024 (βλ. κατωτέρω § 79), ο Ν.Ο. ανέφερε ότι οι ελληνικές αρχές είχαν ενημερωθεί και από την ίδια την προσφεύγουσα. Προσθέτει ότι σύμφωνα με την από 6 Ιουνίου 2020 ένορκη κατάθεση του δημοσιογράφου Z.K., ο αδελφός της προσφεύγουσας είπε σε αυτόν ότι η ενδιαφερομένη φοβόταν να παρουσιαστεί στην αστυνομία επειδή είχε δει μηνύματα στο Twitter τα οποία μιλούσαν για επαναπροωθήσεις που γινόντουσαν από την Ελλάδα προς την Τουρκία. Η Κυβέρνηση αναφέρεται επίσης στις δηλώσεις που έκαναν η προσφεύγουσα και τα δύο άτομα που την συνόδευαν, στο Αστυνομικό Τμήμα της περιοχής Meric, επισημαίνοντας ιδιαίτερα ότι α) ο K.Y. ανέφερε τα εξής: «αφού περπατήσαμε για αρκετή ώρα, τηλεφωνήσαμε στον δικηγόρο της οργάνωσης των προσφύγων. Ο δικηγόρος αυτός τηλεφώνησε στην Αστυνομία. Εν συνεχεία, μπήκαμε στην περιοχή της Αστυνομίας και μας συνόδευσε η Αστυνομία», β) ο Τ.Ν. αναφέρει τα εξής : « στην Ελλάδα τηλεφωνήσαμε στον δικηγόρο που ασχολούνταν με θέματα προσφύγων. Μας είπε να τηλεφωνήσουμε στην αστυνομία και να υποβάλουμε αίτημα ασύλου». γ) η

προσφεύγουσα ανέφερε τα εξής: «τηλεφωνήσαμε στην Ελληνική Αστυνομία για να έρθει να μας βρει».

76. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφεύγουσα και οι συμπατριώτες της που τη συνόδευαν έδωσαν αντιφατικές εξηγήσεις σχετικά με το ή τα πρόσωπα τα οποία ενημέρωσαν την αστυνομία για την υποτιθέμενη παρουσία τους στην Ελλάδα. Υπογραμμίζει ειδικότερα ότι η προσφεύγουσα είπε ότι [την αστυνομία] την ενημέρωσε η ίδια και οι K.Y. και T.N., ενώ, σύμφωνα με τον K.Y., ο δικηγόρος Ν.Ο. ήταν αυτός που τηλεφώνησε στην αστυνομία και, ο Ν.Ο., από την πλευρά του, δήλωσε ότι όλοι, ήτοι ο ίδιος, η προσφεύγουσα και τα δύο πρόσωπα που ήταν μαζί της και ο αδελφός της ενδιαφερομένης είχαν επικοινωνήσει με την αστυνομία, και αυτό παρά τους φόβους της προσφεύγουσας ότι κινδύνευε να επαναπροωθηθεί. Τέλος, η Κυβέρνηση προσθέτει ότι καμία κρίσιμη πληροφορία ως προς το θέμα αυτό δεν περιέχεται στην προσφυγή ή στην έγκληση που υποβλήθηκε στα εθνικά δικαστήρια.

77. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι από το περιεχόμενο των δύο καταθέσεων του Ν.Ο. προκύπτει ότι το προαναφερθέν ερώτημα δεν της τέθηκε από τους δικαστές που την εξέτασαν. Υποστηρίζει επ' αυτού ότι εάν ένα τέτοιο ερώτημα είχε υποβληθεί σε μάρτυρα, η απάντηση, θετική ή αρνητική, θα αναφερόταν αναγκαστικά στην καταγραφή των δηλώσεών του. Θεωρεί εντούτοις ότι τα διαθέσιμα έγγραφα και οι αποδείξεις συγκλίνουν προς το ότι η αστυνομία ενημερώθηκε για την παρουσία της στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας από τον δικηγόρο Ν.Ο. και παραπέμπει, συναφώς στις ανταλλαγές [μηνυμάτων] που έγιναν στο WhatsApp μεταξύ αυτού και του αδελφού της, απ' όπου προκύπτει ότι ο Ν.Ο. τηλεφώνησε στην αστυνομία δύο φορές στις 4 Μαΐου 2019, ήτοι στις 14.44 και στις 15.20.

78. Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι το γεγονός ότι ο Ν.Ο. τηλεφώνησε στην αστυνομία επιβεβαιώνεται από αποσπάσματα της προσωπικής διήγησης που παρέδωσε ο αδερφός της στην Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών στις 15 Μαΐου 2019 και που αναφέρονται, όπως διευκρινίζει η προσφεύγουσα, στο από 8 Απριλίου 2024 έγγραφο της Αντιπροσωπείας της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών στην Ελλάδα το οποίο προσκόμισε ενώπιον του Δικαστηρίου. Υποστηρίζει επίσης ότι σε κάθε περίπτωση η παρουσία της και αυτή των δύο άλλων Τούρκων υπηκόων δεν μπορούσαν να μη γίνουν αντιληπτές σε ένα μικρό χωριό όπως η Νέα Βύσσα, και ότι

ο αδελφός της, Ι.Ε., ενημέρωσε, γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, νωρίς το πρωί τους δικηγόρους και την Ύπατη Αρμοστεία για την παρουσία της στο χωριό αυτό.

Γ. Σχετικά με τις καταθέσεις του δικηγόρου Ν.Ο.

79. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι σε απάντηση σε μερικά συγκεκριμένα ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο που έπαιξε ο δικηγόρος Ν.Ο. την ημέρα του επικαλούμενου συμβάντος, η Κυβέρνηση υπέβαλε στο Δικαστήριο μία συμπληρωματική ένορκη κατάθεση του δικηγόρου Ν.Ο., ο οποίος κλήθηκε από την Εισαγγελία Ορεστιάδας γι' αυτόν τον σκοπό. Στις δηλώσεις του που ελήφθησαν στις 5 Μαρτίου 2024, ο δικηγόρος Ν.Ο. ανέφερε τα εξής:

> « Τον Μάιο του 2019, [κάποιος] με τουρκικό αριθμό τηλεφώνου με κάλεσε. Δεν απάντησα, αλλά έστειλα μήνυμα για να ρωτήσω ποιος ήταν. [Το πρόσωπο αυτό] μου απάντησε ότι ήταν μια Τουρκάλα υπήκοος και ότι ονομαζόταν [A.R.E.] και ότι είχε εισέλθει παράνομα στην ελληνική επικράτεια από την Τουρκία. Μου έστειλε τη θέση της. Βρισκόταν κοντά στη Βύσσα. Ενώ μιλούσα με την [Α.], ο αδελφός της, τον οποίο δεν γνώριζα, επικοινώνησε μαζί μου, και μου είπε ότι η αδερφή του βρισκόταν στην περιοχή της Βύσσας με άλλους δύο Τούρκους και ότι ήθελε να αναλάβω την εκπροσώπηση της αδελφής του και των άλλων δύο ατόμων.
>
> Στις 4 Μαΐου 2019, πήγα με το αυτοκίνητό μου στη Νέα Βύσσα, όπου, στην κεντρική πλατεία του χωριού, είδα μια γυναίκα την οποία αναγνώρισα ότι ήταν η [A.R.E.], από τις φωτογραφίες που μου είχε στείλει και από αυτές που η ίδια είχε διαδώσει στο Ίντερνετ, και βρισκόταν εκεί με άλλα δύο άτομα, πιθανότατα Τούρκους. Δεν μίλησα μαζί της από κοντά, αλλά μιλούσαμε μέσω του τηλεφώνου και την έβλεπα από το παράθυρο του αυτοκινήτου μου. Δεν είχα κανένα λόγο να βγω από το αυτοκίνητο για να πάω να της μιλήσω. Όλη η επικοινωνία που έγινε εκείνη την ημέρα, έγινε με το τηλέφωνο και συγχρόνως είχα και οπτική επαφή μαζί της. Πήγα στη Βύσσα επειδή αυτή και ο αδερφός της μου είπαν ότι φοβόντουσαν να μην γίνει καμία παράνομη πράξη εις βάρος τους. Οι τρεις Τούρκοι, είχαν δημοσιεύσει οι ίδιοι ένα βίντεο στο οποίο εξηγούσαν τους λόγους για τους οποίους, αφενός τους καταδίωκαν, και από την άλλη, φοβόντουσαν.
>
> Υπήρξα αυτόπτης μάρτυρας της φερόμενης σύλληψης της [A.R.E.] και των δύο Τούρκων. Ένα φορτηγάκι χωρίς αριθμούς σταμάτησε και τους ανέβασαν σε αυτό. Δεν είδα να έχει ασκηθεί καμία βία [εις βάρος τους]. Θεωρώ ότι [ανέβηκαν] με τη θέλησή τους, καθώς οι ίδιοι είχαν ενημερώσει και την αστυνομία. Όταν το φορτηγάκι ξεκίνησε, ξεκίνησα κι εγώ με κατεύθυνση την Ορεστιάδα. Το φορτηγάκι βρισκόταν μπροστά μου [για αρκετό χρονικό διάστημα], μετά το προσπέρασα, πάνω κάτω στο επίπεδο του Σάκκου. Δεν παρακολουθούσα το φορτηγάκι με σκοπό να δω πού πήγαινε. Εγώ, πήγα στην Ορεστιάδα, από τον κύριο δρόμο, καθώς εκεί έχω ιδιοκτησία, και περίπου είκοσι λεπτά μετά, το φορτηγάκι έφτασε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης της Ορεστιάδας. Τη φωτογραφία της [A.R.E.] στη Νέα Βύσσα με τους δύο Τούρκους, την τράβηξα εγώ ο ίδιος, χωρίς να έχω μιλήσει προσωπικά μαζί της. Όσον αφορά τη φωτογραφία στο Χειμώνιο, δεν θυμάμαι αν την τράβηξα

εγώ. Θυμάμαι ότι μου έστειλε η ίδια, με το LIVE LOCATION, τη θέση της (στίγμα) στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Χειμωνίου, και ότι συγχρόνως ο αδερφός της με είχε ενημερώσει ότι βρισκόταν στο συγκεκριμένο μέρος και ότι ετοιμαζόταν να έρθει στην περιοχή. Δεν έχω τίποτε άλλο να προσθέσω».

80. Η Κυβέρνηση επισημαίνει, σχετικά με την κατάθεση αυτή, ότι ενώ ο δικηγόρος Ν.Ο. δεσμεύτηκε να βοηθήσει και να εκπροσωπήσει την προσφεύγουσα, δεν βγήκε από το αυτοκίνητό του για να τη συναντήσει, ότι δεν παρενέβη όταν το φορτηγάκι έφτασε στη Νέα Βύσσα, και μάλιστα δεν έκανε καν γνωστή την παρουσία του ως δικηγόρος και δεν ενημέρωσε τα άτομα που βρισκόντουσαν στο φορτηγάκι για την επιθυμία της προσφεύγουσας να ζητήσει άσυλο, και ότι δεν παρακολούθησε περαιτέρω το φορτηγάκι. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, οι δηλώσεις του Ν.Ο. στην εν λόγω κατάθεση, βρίσκονται σε πλήρη ανακολουθία σε σχέση με τους ισχυρισμούς που έχει διατυπώσει η προσφεύγουσα στην προσφυγή καθώς και με αυτούς που αναφέρει στην έγκλησή της, ότι δηλαδή οι αστυνομικοί δεν επέτρεψαν στον δικηγόρο να επιβιβαστεί στο όχημα τους με τους τρεις Τούρκους πολίτες, αλλά του επέτρεψαν να τους ακολουθήσει με το αυτοκίνητό του. Επίσης, παρατηρεί ότι οι εν λόγω δηλώσεις είναι αισθητά διαφορετικές με αυτές που είχε κάνει ο Ν.Ο. στις 18 Μαρτίου 2020, και στις οποίες δεν είχε δώσει καμία λεπτομέρεια. Η Κυβέρνηση θεωρεί επίσης ότι αυτά που περιγράφει τώρα είναι αντίθετα προς την κοινή λογική, και εξηγεί ότι περιμένει κανείς από κάποιον που έχει οριστεί να εκπροσωπήσει και να βοηθήσει την προσφεύγουσα, η οποία, υπενθυμίζει η Κυβέρνηση, είχε δημοσιεύσει διάφορα βίντεο στα οποία ανέφερε την αγωνία της να μην επαναπροωθηθεί, να ενεργήσει έτσι ώστε οι φόβοι της πελάτισσάς του να μην πραγματοποιηθούν. Αναφέρει, ως προς αυτό, ότι σύμφωνα με την αφήγηση της προσφεύγουσας, ο φόβος για «επαναπροώθηση» ήταν η κύρια ανησυχία της, και την είχε εκφράσει επανειλημμένως, υπό διάφορες μορφές (ανταλλαγή μηνυμάτων, επικοινωνίες, φωτογραφίες, κλπ.), και ότι είχε ενημερώσει σχετικά και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, από τον οποίο είχε ζητήσει να την προστατεύσει. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι το ίδιο έκανε με τον δικηγόρο Ν.Ο., και ότι η επικοινωνία με αυτόν έγινε ακριβώς για να μην επαναπροωθηθεί η ενδιαφερομένη. Εξάλλου υπογραμμίζει ότι ο εν λόγω δικηγόρος δήλωσε ότι το αυτοκίνητο της αστυνομίας έφτασε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης της Ορεστιάδας είκοσι λεπτά αφού ανέλαβε την προσφεύγουσα, ενώ σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του, αυτός δεν είχε ακολουθήσει το εν λόγω αστυνομικό όχημα και δεν μπορούσε να ξέρει, συμπεραίνει η Κυβέρνηση, πού και πώς οι αστυνομικοί σταμάτησαν τελικά.

81. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Κυβέρνηση δηλώνει πεπεισμένη ότι οι μαρτυρίες του Ν.Ο. δεν αντέχουν σε λογική ανάλυση και δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αξιόπιστες.

82. Από την πλευρά της η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι στη δεύτερη κατάθεσή του, ο δικηγόρος Ν.Ο. ανέφερε ότι ήταν αυτόπτης μάρτυρας της σύλληψής της καθώς και της σύλληψης των άλλων δύο Τούρκων υπηκόων. Αναφέρει επίσης ότι δήλωνε με επιμονή ότι πήγε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας στο Νέο Χειμώνιο αφού έφυγε από την κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας και ότι, στη δεύτερη κατάθεσή του, δήλωσε ότι είχε δει το φορτηγάκι στο εν λόγω Τμήμα. Επίσης, κατά την προσφεύγουσα, η παρουσία του Ν.Ο. κοντά στον Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας, στο Νέο Χειμώνιο επιβεβαιώνεται από το ότι ο εν λόγω δικηγόρος έστειλε στον αδελφό της, στις 4 Μαΐου 2019 και ώρα 16.22, μέσω WhatsApp, τη θέση τους στο Νέο Χειμώνιο. Τέλος, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η δεύτερη κατάθεση του Ν.Ο. ελήφθη στις 5 Μαρτίου 2024, ήτοι αφού είχαν ήδη περατωθεί όλες οι εθνικές διαδικασίας και ενώ το Δικαστήριο είχε προγραμματίσει ακροαματική διαδικασία για την παρούσα υπόθεση.

Δ. Ως προς το εάν η προσφεύγουσα υπέβαλε το οικείο οπτικοακουστικό υλικό στις εθνικές αρχές

83. Η Κυβέρνηση δέχεται ότι η προσφεύγουσα υπέβαλε στον Εισαγγελέα Ορεστιάδας το οπτικοακουστικό υλικό που επικαλείται προς στήριξη των αιτιάσεών της, αλλά εξηγεί ότι δεν επρόκειτο για το πρωτότυπο υλικό, αλλά για αντίγραφα που είχαν ληφθεί ή καταγραφεί από κινητά τηλέφωνα τα οποία δεν αναγνωρίστηκαν και δεν εξετάστηκαν. Η Κυβέρνηση στηρίζεται σε δύο έγγραφα που συντάχτηκαν αντίστοιχα από το Επιστημονικό Τμήμα της Ελληνικής Αστυνομίας και από τον Εισαγγελέα Ορεστιάδας αντίστοιχα και υποστηρίζει ότι καμία πληροφορία δεν μπορεί να αντληθεί από το υλικό αυτό όσον αφορά την ώρα και τον τόπο που ελήφθη ή καταγράφηκε. Επίσης, κατά την Κυβέρνηση, κανένα συμπέρασμα δεν μπορεί να αντληθεί όσον αφορά τη γνησιότητα του εν λόγω υλικού.

84. Στις εισαγωγικές παρατηρήσεις της, οι οποίες προηγήθηκαν των απαντήσεων της στα ειδικά ερωτήματα ενόψει της ακροαματικής διαδικασίας, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι είναι η πρώτη φορά, εξ όσων γνωρίζει, που το Δικαστήριο πρέπει να προβεί σε εκτίμηση της αξιοπιστίας και της αποδεικτικής δύναμης του ηλεκτρονικού υλικού που έχει υποβάλει κάποιος προσφεύγων. Θεωρεί επίσης ότι μια τέτοια εκτίμηση θα πρέπει να γίνεται με άξονα το κατά πόσο η πληροφορία

καθώς και ο τρόπος με τον οποίο συλλέχθηκε μπορούν να ελεγχθούν ή να επιβεβαιωθούν κατά τρόπο ανεξάρτητο. Εξάλλου, αναφερόμενη σε δύο έγγραφα που προέρχονται από το Επιστημονικό Τμήμα της Ελληνικής Αστυνομίας, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι κανένα στοιχείο από το οπτικοακουστικό υλικό που υπέβαλε η προσφεύγουσα δεν συνοδευόταν από μεταδεδομένα.

85. Η προσφεύγουσα αναφέρει ότι το CD-ROM που περιέχει το οικείο οπτικοακουστικό υλικό προσκομίστηκε δύο φορές στις ελληνικές αρχές, ήτοι στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Ορεστιάδας καθώς και στον Εισαγγελέα Εφετών Θράκης, στο πλαίσιο, της έγκλησης που κατέθεσε και στην κατ' έφεση διαδικασία, αντίστοιχα. Προσκομίζει τα επίσημα αποδεικτικά παραλαβής της έφεσής της και τα συνημμένα έγγραφα, μεταξύ των οποίων υπάρχει και το επίμαχο CD-ROM. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επίσης ότι τα δύο πρόσωπα που κατέθεσαν ως μάρτυρες στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης ενώπιον του Δικαστή της Ορεστιάδας, ήτοι οι Ν.Ο. και Ζ.Κ. είχαν στην κατοχή τους κινητά τηλέφωνα, τα οποία περιείχαν όλες τις κρίσιμες επικοινωνίες καθώς και το πρωτότυπο οπτικοακουστικό υλικό, και υποστηρίζει ότι θα μπορούσαν να υποβληθούν σε τεχνική εξέταση από τις αρμόδιες αρχές.

Ε. Σχετικά με την ταυτότητα των τριών ατόμων τουρκικής υπηκοότητας που συνελήφθησαν στις 4 Μαΐου 2019 και τα οποία αναφέρονται στο από 16 Μαρτίου 2022 έγγραφο του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας

86. Η Κυβέρνηση αναφέρεται στο από 16 Μαρτίου 2022 έγγραφο του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας που υπέβαλε στο Δικαστήριο, και υποστηρίζει ότι στις 4 Μαΐου 2019, τρεις Τούρκοι υπήκοοι συνελήφθησαν από το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Διδυμότειχου, το οποίο υπάγεται στην Αστυνομική Διεύθυνση Ορεστιάδας, και όχι από το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης της Αστυνομίας Ορεστιάδας. Ισχυρίζεται ότι τα δύο Τμήματα είναι «διακριτά και εξολοκλήρου διαφορετικά». Επίσης, η Κυβέρνηση αναφέρεται στις πληροφορίες που περιέχονται σε ένα εμπιστευτικό έγγραφο του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, της 8ης Μαρτίου 2024. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι η σύλληψη των προαναφερθέντων τριών Τούρκων υπηκόων πραγματοποιήθηκε στο Διδυμότειχο (περιφέρεια του Έβρου), ώρα 21:00, από αστυνομικούς του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης του Διδυμότειχου και προσκομίζει λεπτομέρειες σχετικά με την ταυτότητα των συλληφθέντων ατόμων, ήτοι το επώνυμό τους καθώς και το όνομά τους, το πατρώνυμο και το μητρώνυμο, και τέλος το φύλο τους, ως εξής: 1) Μ. (επώνυμο) U (όνομα),

όνομα πατρός Η., όνομα μητρός Α, φύλο: άρρεν, 2) C., M., K., I., F., άρρεν και 3) G.,B., B., N., άρρεν. Ισχυρίζεται επίσης ότι τα εν λόγω τρία άτομα υπέβαλαν αίτημα διεθνούς προστασίας το οποίο, κατά την Κυβέρνηση, καταχωρήθηκε στις 9 Μαΐου 2019 στο Τμήμα Ασύλου του Φυλακίου, το οποίο, όπως αναφέρει η Κυβέρνηση, βρίσκεται στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) του Φυλακίου.

87. Εξάλλου, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι στις καταθέσεις τους ενώπιον του δικαστηρίου Διδυμοτείχου, ο Διευθυντής και τα υπόλοιπα μέλη του προσωπικού της Αστυνομίας τα οποία ήταν σε υπηρεσία στις 4 Μαΐου 2019 στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας (και όχι Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Διδυμοτείχου), δήλωσαν μόνον ότι τη συγκεκριμένη ημερομηνία, το εν λόγω Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας δεν είχε προβεί σε καμία σύλληψη, και ότι συνεπώς δεν αναφερόντουσαν σε συλλήψεις που είχαν γίνει στο σύνολο της περιοχής που υπάγεται στην Αστυνομική Διεύθυνση Ορεστιάδας. Κατά την Κυβέρνηση, από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν φέρεται να υπάρχει αντίφαση μεταξύ του περιεχομένου του από 16 Μαρτίου 2022 εγγράφου σχετικά με τις προαναφερθείσες συλλήψεις που έγιναν στις 4 Μαΐου 2019 από το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Διδυμοτείχου, και τις μαρτυρίες του Διευθυντή και των άλλων αστυνομικών που ήταν σε υπηρεσία στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας.

88. Η προσφεύγουσα από την πλευρά της απαντά ότι η σύλληψη των τριών Τούρκων πολιτών εντός της δικαιοδοσίας της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας στις 4 Μαΐου 2019 αναφέρεται σε ένα έγγραφο με ημερομηνία 20 Αυγούστου 2019, ήτοι σε έγγραφο προγενέστερο αυτού που επικαλείται η Κυβέρνηση. Προσθέτει ότι το υπό κρίση έγγραφο είχε εξάλλου υποβληθεί από τον Αστυνομικό Διευθυντή Ορεστιάδας στον Δικαστή Ορεστιάδας στις 21 Αυγούστου 2019, και ότι αποτελεί τμήμα του φακέλου της αρχικής προκαταρκτικής εξέτασης. Η προσφεύγουσα αναφέρει επίσης ότι έχει αναφερθεί, στην προσφυγή της κατά της υπ' αριθ. 51/2019 Διάταξης του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Ορεστιάδας, στην αντίφαση που υπάρχει μεταξύ του περιεχομένου του προαναφερθέντος εγγράφου και των μαρτυρικών καταθέσεων των Αστυνομικών, και υποστηρίζει ότι ο εν λόγω ισχυρισμός δεν εξετάστηκε από τους αρμόδιους Εισαγγελείς.

ΣΤ. Σχετικά με την έκθεση του Εισαγγελέα της περιοχής Uzunkopru

89. Η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τη γνησιότητα της έκθεσης του Εισαγγελέα της Uzunkopru (βλ. ανωτέρω §65). Αναφέρει ότι σύμφωνα με την έκθεση αυτή, -της οποίας επίσημη μετάφραση

στην αγγλική προσκομίζει η προσφεύγουσα-, η προσφεύγουσα συνελήφθη στις 5 Μαΐου 2019, ώρα 08.10, αφού εισήλθε σε μία απαγορευμένη στρατιωτική ζώνη της Τουρκίας στην προσπάθειά της να περάσει παράνομα στην Ελληνική επικράτεια, με άλλους δύο Τούρκους υπηκόους. Από αυτά συνάγει ότι ο Εισαγγελέας της Uzunkopru δεν επιβεβαιώνει την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών που δίνει η προσφεύγουσα και τα πρόσωπα που τη συνόδευαν, σύμφωνα με την οποία τα εν λόγω πρόσωπα [υποτίθεται] ότι βρέθηκαν, μετά την επαναπροώθησή τους, σε μια απαγορευμένη στρατιωτική περιοχή όπου συνελήφθησαν από τις τουρκικές αρχές.

90. Η Κυβέρνηση παρατηρεί επίσης ότι το εν λόγω έγγραφο περιέχει την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών που έχει διαβιβάσει ο Εισαγγελέας της Uzunkopru στο Ποινικό Δικαστήριο της Σμύρνης, το οποίο, όπως διευκρινίζει η Κυβέρνηση, ήταν το αρμόδιο δικαστήριο να ελέγξει την τήρηση από την προσφεύγουσα της απαγόρευσης εξόδου από την Τουρκία η οποία της είχε επιβληθεί όταν αφέθηκε ελεύθερη. Εξηγεί επ' αυτού, ότι το εν λόγω τουρκικό δικαστήριο, πράγματι δέχτηκε, στην από 6 Μαΐου 2019 απόφασή του, ότι η προσφεύγουσα μετέβη στην Ελλάδα και ότι εν συνεχεία απελάθηκε στην Τουρκία, όπου συνελήφθη επειδή εισήλθε σε απαγορευμένη στρατιωτική περιοχή, αλλά ότι στο πλαίσιο της υπόθεσης της οποίας είχε επιληφθεί, έπρεπε απλώς να αποδείξει εάν η ενδιαφερομένη είχε παραβιάσει ή όχι τον όρο απαγόρευσης εξόδου από την Τουρκία που της επιβλήθηκε στα πλαίσια προηγούμενης απόφασης. Η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι, καίτοι δεν απόκειται βεβαίως σε αυτή να σχολιάσει την εν λόγω απόφαση, εντούτοις θεωρεί ότι η εν λόγω απόφαση θα μπορούσε να βασίζεται στις ομολογίες της προσφεύγουσας, με τις οποίες η τελευταία είχε παραδεχτεί ότι εισήλθε παράνομα στην Ελλάδα στις 5 Μαΐου 2019. Προσθέτει ότι στην εν λόγω απόφαση, αναφέρεται ότι ο Εισαγγελέας είχε ζητήσει την κράτηση της προσφεύγουσας «στο πλαίσιο της πράξης της να εξέλθει παράνομα από την Τουρκία στις 5 Μαΐου 2019».

V. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Α. Η Κυβέρνηση

91. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το οπτικοακουστικό υλικό που έχει υποβάλει στο Δικαστήριο η προσφεύγουσα (κυρίως φωτογραφίες και εικόνες βίντεο) δεν είναι αξιόπιστο και επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό ότι τα εν λόγω έγγραφα/στοιχεία δεν συνοδεύονται από καθόλου μεταδεδομένα. Υποστηρίζει συνεπώς ότι δεν έχουν καμία αποδεικτική δύναμη. Κατά την Κυβέρνηση, τα μεταδεδομένα είναι απολύτως απαραίτητα προκειμένου να αποδειχθεί η ώρα κατά την οποία ελήφθησαν οι φωτογραφίες και κατά την οποία έγινε η καταγραφή. Επιπλέον θεωρεί ότι οι ελεύθερα προσβάσιμες πληροφορίες *(open source)* που προσκόμισε η προσφεύγουσα, όπως αναφορές σε κοινωνικά δίκτυα ή σε blogs στο Ίντερνετ και σε αποκόμματα του τύπου, δεν έχουν καμία αποδεικτική αξία, καθόσον δεν προέρχονται από άμεσες πηγές.

92. Σε απάντηση στο ερώτημα που έθεσε ένας δικαστής κατά την ακροαματική διαδικασία σχετικά με τον ισχυρισμό που περιέχεται στη γνωμοδότηση εμπειρογνωμόνων η οποία έχει συνταχτεί από την ομάδα έρευνας *Forensic Architecture* με ημερομηνία 2 Μαΐου 2024 (βλ. κατωτέρω §§ 114 και 256) σύμφωνα με την οποία η εν λόγω ομάδα έχει υποβάλει στο παρελθόν ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων παρατηρήσεις τις οποίες τα δικαστήρια έλαβαν υπόψη τους, ειδικότερα σε δύο σημαντικές και περίπλοκες υποθέσεις (το 2022 στην υπόθεση στην οποία εμπλεκόταν το κόμμα της άκρας δεξιάς «Χρυσή Αυγή» και το 2024 στην υπόθεση του Z.K.), η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι δεν αμφισβητεί τις εργασίες αυτής της ομάδας έρευνας στο σύνολό τους, και δηλώνει ότι δεν έχει λάβει γνώση των ερευνών που διενήργησε η εν λόγω ομάδα στις δύο αυτές υποθέσεις.

93. Όσον αφορά τη συνοχή και την αξιοπιστία της αφήγησης της προσφεύγουσας, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η εκδοχή των πραγματικών περιστατικών την οποία έχει παρουσιάσει η προσφεύγουσα στην προσφυγή της έρχεται σε αντίθεση με τις δύο μαρτυρικές καταθέσεις που έκανε ο δικηγόρος Ν.Ο. στις 18 Μαΐου 2020 και στις 5 Μαΐου 2024 αντίστοιχα. Ειδικότερα, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι στην πρώτη του κατάθεση, ο δικηγόρος Ν.Ο. δεν δήλωσε ότι έβγαλε φωτογραφία την προσφεύγουσα στην πλατεία της Νέας Βύσσας, ούτε ότι υπήρξε μάρτυρας της σύλληψής της, ούτε τέλος ότι ακολούθησε το αυτοκίνητο στο οποίο αυτή βρισκόταν. Προσθέτει επίσης ότι αντίθετα με όσα αναφέρονται στην προσφυγή, στις δηλώσεις του Ν.Ο. δεν αναφέρεται

ότι αυτός προσπάθησε να εισέλθει στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου και ότι οι αστυνομικοί του απαγόρευσαν την είσοδο. Επίσης, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, από τη μετάφραση στην αγγλική γλώσσα των μηνυμάτων που αντάλλαξαν ο δικηγόρος Ν.Ο. και ο αδελφός της προσφεύγουσας, προκύπτει ότι ο εν λόγω δικηγόρος δεν παρουσιάστηκε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου στις 4 Μαΐου 2019, στις 20.30, όπως αναφέρεται στην προσφυγή, καθόσον, όπως εξηγεί η Κυβέρνηση, ο αδελφός της προσφεύγουσας ακριβώς εκείνη τη στιγμή του ζήτησε να πάει εκεί. Τέλος, η Κυβέρνηση θεωρεί ότι είναι παράδοξο να μην έχει βγει ο δικηγόρος Ν.Ο. από το αυτοκίνητό του για να βοηθήσει την προσφεύγουσα στις ενέργειές της ενώ είχε ζητηθεί η συνδρομή του για αυτόν ακριβώς τον σκοπό.

94. Η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί την αξιοπιστία της από 6 Μαΐου 2019 απόφασης του ποινικού δικαστηρίου της Σμύρνης αλλά υποστηρίζει ότι η εν λόγω απόφαση δεν συνιστά απόδειξη της υποτιθέμενης επαναπροώθησης της προσφεύγουσας. Επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό της ότι η έκθεση του Εισαγγελέα της περιοχής Uzunköpru δέχεται ότι η ενδιαφερομένη συνελήφθη ενώ επιχειρούσε να περάσει τα σύνορα με την Ελλάδα.

95. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει, αφενός, ότι η προσφεύγουσα δεν επαναπροωθήθηκε και αφετέρου ότι δεν είναι σε θέση να επαληθεύσει εάν αυτή εισήλθε στην Ελλάδα τις επικαλούμενες ημερομηνίες. Υποστηρίζει ότι η γεωμορφολογία της περιοχής του Έβρου επιτρέπει άνετα στους υπηκόους τρίτων χωρών να περάσουν τα ελληνικά σύνορα στο μέρος αυτό, και το ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να εισέλθει στην Ελλάδα τις επικαλούμενες ημερομηνίες ή άλλες χρονικές στιγμές δεν σημαίνει, παρόλα αυτά, ότι είχε εντοπιστεί από τις ελληνικές αρχές και ότι υπέστη την μεταχείριση που καταγγέλλει.

96. Στην απάντηση που έδωσε σε ερώτημα που έθεσε ένας δικαστής κατά την ακροαματική διαδικασία, η Κυβέρνηση εξηγεί ότι, προκειμένου υπήκοος τρίτης χώρας να καταχωρηθεί, θα πρέπει είτε να έχει εισέλθει νόμιμα στην ελληνική επικράτεια είτε να έχει εντοπιστεί και εν συνεχεία συλληφθεί στο ελληνικό έδαφος.

97. Όσον αφορά την ύπαρξη συστηματική πρακτικής επαναπροώθησης, η Κυβέρνηση λαμβάνει υπόψη της τις παρατηρήσεις των παρεμβαινόντων, αλλά παρατηρεί ότι τα συμπεράσματα των εν λόγω παρεμβαινόντων βασίζονται στις ίδιες πηγές, ήτοι, αφενός, στις προσωπικές αφηγήσεις οι οποίες δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο μιας

κατ'αντιπαραβολή εξέτασης *(open to cross-examination)* και τις οποίες οι εν λόγω παρεμβαίνοντες θεωρούν ως αξιόπιστες αυτές καθεαυτές (per se), και αφετέρου, σε ηλεκτρονικές πηγές που φαίνονται να αντιγράφουν τις εν λόγω αφηγήσεις, χωρίς να έχει διενεργηθεί καμία εμπεριστατωμένη έρευνα για τη επιβεβαίωση των ισχυρισμών τους.

98. Όσον αφορά την έκθεση έρευνας ΟΜ ¾ που δημοσιεύτηκε τον Μάιο του 2022 από την Εθνική Αρχή Διαφάνειας (βλ. κατωτέρω §§ 146 έως 151), η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ο εν λόγω φορέας είναι ανεξάρτητος και αναπτύσσει τη μεθοδολογία που αυτός ακολουθεί κατά την εξέταση των καταγγελιών. Υποστηρίζει ότι η κριτική σχετικά με την αποτελεσματικότητα των ερευνών που διενεργεί η εν λόγω αρχή καθώς και σχετικά με την αμεροληψία της προέρχεται από πρόσωπα που είναι ενεργά αναμεμιγμένα στα περιστατικά τα οποία αφορούν οι εν λόγω έρευνες ή, όσον αφορά την προαναφερθείσα έκθεση, από άτομα που εμπλέκονται, μέσω των συνεργατών τους, και χρησιμοποιούν ως αποδείξεις ηλεκτρονικά αρχεία που η Αρχή θεώρησε ως ανακριβή και αντιφατικά. Θεωρεί ότι οι εν λόγω κριτικές δεν μπορούν ως εκ τούτου να θεωρηθούν ότι είναι καλόπιστες και πειστικές.

99. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι προσκόμισε στοιχεία σχετικά με τις έρευνες που διενεργούν οι Εισαγγελείς επί των επικαλούμενων επαναπροωθήσεων, συμπεριλαμβανομένων των ερευνών που εκκρεμούν αυτή τη στιγμή. Υποστηρίζει ότι η εξέταση των υποθέσεων αυτών καταδεικνύει τη σταθερή πρακτική που ακολουθούν όσοι προβάλουν αυτούς τους ισχυρισμούς, ήτοι, κατά την άποψή της, την παρουσίαση, ως αποδεικτικού στοιχείου, απλών περιγραφών που συνοδεύονται με λήψεις που έγιναν από τα κοινωνικά δίκτυα. Επίσης, υποστηρίζει ότι στις εν λόγω υποθέσεις, δεν αναφέρεται κανένας αυτόπτης μάρτυρας και καμία απόδειξη που να προκύπτει από άμεσες πηγές δεν έχει υποβληθεί για να επιβεβαιώσει τις συμπεριφορές που καταγγέλλονται. Προσθέτει ότι τα υποτιθέμενα θύματα εξαφανίζονται, και ότι στις περιπτώσεις αυτές εικάζεται ότι οι εξαφανίσεις αυτές είναι η συνέπεια της επικαλούμενης επαναπροώθησής τους. Ωστόσο, κατά την Κυβέρνηση, στην πλειοψηφία τους, οι ίδιοι οι ενδιαφερόμενοι παραδέχονται ότι κάνουν περισσότερες ανεπιτυχείς απόπειρες πριν καταφέρουν να εισέλθουν στην Ελλάδα, παρακάμπτοντας τον έλεγχο των συνόρων από τις αρμόδιες αρχές. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι μετέπειτα, παρά τις υπηρεσίες υποδοχής που απολαύουν μόλις εντοπιστούν, συμβαίνει συχνά να

φεύγουν από τη χώρα, και το συχνότερο, δηλώνει μετά θλίψης η Κυβέρνηση, προς «άγραν ασύλου» και δεν ενημερώνουν σχετικά τις αρχές.

100. Κατά την Κυβέρνηση, καμία από τις φωτογραφίες που έχουν κατατεθεί στην δικογραφία προς επίρρωση των ισχυρισμών της προσφεύγουσας δεν εξετάστηκε προκειμένου να επαληθευθεί η γνησιότητά της. Θεωρεί ειδικότερα ότι η φωτογραφία της ενδιαφερομένης έξω από το Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας, ένα χωριό για το οποίο διευκρινίζει ότι βρίσκεται ένα χιλιόμετρο από τα σύνορα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως πραγματική απόδειξη των εν λόγω ισχυρισμών.

101. Επίσης, η Κυβέρνηση επικαλείται το γεγονός ότι η Ελλάδα αποτελεί, κατά τους ισχυρισμούς της, την πύλη εισόδου στην Ευρώπη, και αναφέρει αριθμούς σχετικούς με τους υπηκόους τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των Τούρκων, οι οποίοι έχουν καταχωρηθεί από τις Ελληνικές Αρχές, για να εξηγήσει ότι όταν οι Ελληνικές Αρχές εντοπίζουν παράτυπους μετανάστες είτε στη θάλασσα, είτε στην περιοχή του Έβρου, δεν επιλέγουν κατά τύχη [αφενός] τους μετανάστες που θα συλλάβουν προκειμένου να υποβληθούν στις διαδικασίες υποδοχής και [αφετέρου] αυτούς που θα προωθηθούν. Υποστηρίζει επίσης ότι δεν υφίσταται «πολιτική ελέγχου ανάλογα με το πρόσωπο» *(face control policy στο πρωτότυπο κείμενο στα αγγλικά).*

102. Σε απάντηση σε ερώτημα που έθεσε ένας δικαστής κατά την ακροαματική διαδικασία, η Κυβέρνηση δηλώνει ότι δεν διαθέτει κανένα δεδομένο ή πληροφορία ικανές να επιβεβαιώσουν το ότι η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της είχαν ήδη εισέλθει στην Ελλάδα πριν τον Μάιο του 2019. Ωστόσο, αναφέρει ότι τούτο δεν σημαίνει ότι η προσφεύγουσα δεν πήγε ποτέ στην Ελλάδα στο παρελθόν. Προσθέτει ότι οι πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της αντιστοιχούν σε νόμιμες εισόδους ή σε συλλήψεις πολιτών τρίτων χωρών.

Β. Η προσφεύγουσα

103. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι ενέργειες προώθησης έχουν γίνει *de facto* γενική πολιτική στην Ελλάδα, και ότι αυτό προκύπτει από πολυάριθμες εκθέσεις, τις οποίες χαρακτηρίζει ως αξιόπιστες και οι οποίες προέρχονται από τα Ηνωμένα Έθνη, Ευρωπαϊκούς ή Εθνικούς φορείς, οι οποίοι αναφέρουν τον ίδιο τρόπο ενεργειών [*modus operandi]:* άτυπη σύλληψη, κρυφή κράτηση, παράνομη κατάσχεση των προσωπικών αντικειμένων, μεταφορά μέσω του ποταμού Έβρου ή προς τα τουρκικά εθνικά ύδατα και παράνομη απέλαση στην Τουρκία.

104. Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι υπέβαλε, προς επίρρωση των ισχυρισμών της, «αρχή απόδειξης» και θεωρεί ότι απέδειξε «πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας» τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης όπως τα εκθέτει.

105. Πρώτον, θεωρεί ότι προσκόμισε συγκεκριμένη διήγηση, συνεκτική και σταθερή των πραγματικών περιστατικών ενώπιον των ελληνικών αρχών, ενώπιον του Δικαστηρίου καθώς και ενώπιον των τουρκικών δικαστικών αρχών μετά τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά. Υποστηρίζει επίσης ότι οι δύο συμπατριώτες της μαζί με τους οποίους είχε αποδράσει από την Τουρκία κατέθεσαν, στο Αστυνομικό Τμήμα του Meriç, μετά την επαναπροώθησή τους από την Ελλάδα και τη σύλληψή τους από τις Εθνικές Αρχές στις 5 Μαΐου 2019, μια εκδοχή των περιστατικών παρόμοια με αυτή της προσφεύγουσας.

106. Δεύτερον, θεωρεί ότι η παρουσία της στην Ελλάδα στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας και η σύλληψή της από τις ελληνικές αρχές επιβεβαιώθηκαν από τον δικηγόρο Ν.Ο., -ο οποίος, όπως υπογραμμίζει η προσφεύγουσα, ήταν αυτόπτης μάρτυρας,- στις δύο ένορκες καταθέσεις που έκανε, στις 18 Μαρτίου 2020 και στις 5 Μαρτίου 2024, αντίστοιχα.

107. Τρίτον, η προσφεύγουσα προσθέτει ότι υπέβαλε στις εθνικές αρχές και στο Δικαστήριο αρκετά οπτικοακουστικά αρχεία τα οποία, κατ' αυτήν, επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς της. Συναφώς, αναφέρει ειδικότερα, μια φωτογραφία της μπροστά στο Κ.Ε.Π. Νέας Βύσσας καθώς και φωτογραφία αυτής στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας, την οποία λέει ότι τράβηξε ο αυτόπτης μάρτυρας Ν.Ο., και ο οποίος την έστειλε στον αδελφό της. Δηλώνει επίσης ότι ο εν λόγω μάρτυρας επιβεβαίωσε τα στοιχεία αυτά στις καταθέσεις του ενώπιον του Εισαγγελέα.

108. Τέταρτον, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι προσκόμισε ενώπιον των εθνικών δικαστικών αρχών και ενώπιον του Δικαστηρίου την από 6 Μαΐου 2019 απόφαση του δικαστηρίου της Σμύρνης καθώς και όλα τα συναφή έγγραφα.

109. Εξάλλου, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η δική της εκδοχή των πραγματικών περιστατικών επιβεβαιώνεται από μεγάλο αριθμό εκθέσεων, αξιόπιστων κατά την προσφεύγουσα, σχετικά με την πρακτική των επαναπροωθήσεων από μέρους της Ελλάδας.

110. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το μόνο έγγραφο που επικαλείται η Κυβέρνηση είναι η έκθεση έρευνας ΟΜ ¾ της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας και, επισημαίνοντας ότι η εν λόγω Αρχή

συστάθηκε το 2019 και διενήργησε την πρώτη έρευνα για τις επαναπροωθήσεις το 2021, υποστηρίζει ότι οι εργασίες της δεν είναι κρίσιμες για την υπό κρίση υπόθεση. Σε κάθε περίπτωση, η εν λόγω Αρχή, σε αντίθεση με το Συνήγορο του Πολίτη, δεν είναι ανεξάρτητη αρχή υπό την έννοια του Συντάγματος.

111. Η προσφεύγουσα αναφέρει ειδικότερα ότι η έκθεση έρευνας ΟΜ ¾ δεν ακολουθεί τη μεθοδολογία που παρουσιάζει η Κυβέρνηση, και εξηγεί συναφώς ότι, βασίζεται ως επί το πλείστον σε εξήντα πέντε συνεντεύξεις, οι οποίες έγιναν κυρίως με αξιωματικούς της αστυνομίας ή του λιμενικού, με πρόσωπα που κατέχουν υψηλά αξιώματα στον τομέα της διαχείρισης των μεταναστών, με υπεύθυνους τοπικών εκκλησιών και με μέλη τοπικών επαγγελματικών ενώσεων. Επίσης, από τα εξήντα πέντε άτομα που ερωτήθηκαν, μόνον ένας ήταν δικηγόρος μιας ΜΚΟ που εργαζόταν στον τομέα της μετανάστευσης και μόνον τέσσερις ήταν μετανάστες οι οποίοι έγιναν δεκτοί σε κέντρο υποδοχής. Επίσης, η προσφεύγουσα αμφισβητεί τη μεθοδολογία και τα συμπεράσματα της εν λόγω έκθεσης, όσον αφορά την αξιολόγηση των εικόνων που αφορούν τους ισχυρισμούς της Lighthouse Reports, και ισχυρίζεται, ως προς αυτό, ότι η ανάλυση που έγινε από την εν λόγω Εθνική Αρχή Διαφάνειας των δεκαπέντε βίντεο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως εξαντλητική και πειστική. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της, υποβάλλει στο Δικαστήριο την από 10 Μαΐου 2024 αξιολόγηση της έκθεσης έρευνας ΟΜ ¾ που συνέταξε το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες καθώς και την από 1ης Μαΐου 2024 γνωμοδότηση εμπειρογνωμόνων, που διενήργησε η *Forensic Architrecture,* ως προς τη μεθοδολογία και τα συμπεράσματα της έκθεσης ΟΜ ¾.

112. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης σχετικά με το ότι οι δύο καταθέσεις του δικηγόρου Ν.Ο. παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι από το συνολικό τους κείμενο προκύπτει ότι ο μάρτυρας επιβεβαιώνει τα πραγματικά περιστατικά που η ίδια αναφέρει, και ότι δίνει πιο συγκεκριμένες λεπτομέρειες στη δεύτερη κατάθεσή του, προφανώς σε απάντηση των ερωτημάτων του Εισαγγελέα.

113. Όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι ο Ν.Ο. δεν έκανε ό,τι ανέμενε κάποιος από έναν δικηγόρο, η ενδιαφερομένη αναφέρεται στην έκθεση για την Ελλάδα που δημοσιεύθηκε στις 2 Μαρτίου 2022 από τον Ειδικό Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ισχυρίζεται ότι οι δικηγόροι καθώς και άλλοι που υπερασπίζονται τα ανθρώπινα

δικαιώματα και βοηθούν τους πρόσφυγες κινδυνεύουν να ενοχοποιηθούν, να υποστούν εκφοβισμούς, παρενόχληση και εκστρατείες δυσφήμησης. Θεωρεί ότι σε ένα τέτοιο πλαίσιο, είναι άξιο θαυμασμού το ότι ο Ν.Ο. μετέβη στην πλατεία της Νέας Βύσσας για να βοηθήσει τους αιτούντες άσυλο.

114. Τέλος, όσον αφορά το οπτικοακουστικό υλικό που προσκομίστηκε στις εθνικές αρχές και στο Δικαστήριο, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι τεχνικές εξετάσεις που διενήργησε το Επιστημονικό Τμήμα της Ελληνικής Αστυνομίας το 2024 δεν έθεσαν υπό αμφισβήτηση τη γνησιότητά του. Θεωρεί ότι σε κάθε περίπτωση, η τεχνική εξέταση των μεταδεδομένων και των φωτογραφιών που διενήργησε το εν λόγω τμήμα δεν ήταν η μοναδική δυνατή μέθοδος. Προς επίρρωση της θέσης της, η ενδιαφερομένη υποβάλλει στο Δικαστήριο μια έκθεση έρευνας που αφορά την περίπτωσή της και η οποία συντάχτηκε από την ομάδα έρευνας *Forensic Architecture* με ημερομηνία 2 Μαΐου 2024, και η οποία επιβεβαιώνει τη διήγησή της.

115. Η προσφεύγουσα δηλώνει επίσης ότι, αντίθετα προς όσα υποστηρίζει η Κυβέρνηση, η φωτογραφία της που ελήφθη στη Νέα Βύσσα, ελήφθη σε πολύ συγκεκριμένη ημέρα και ώρα, οι οποίες μπορούν πολύ εύκολα να αποδειχθούν από τις εικόνες βίντεο της κάμερας ασφαλείας και από τις κάμερες CCTV (τηλεοπτικές κάμερες κλειστού κυκλώματος) και προσθέτει ότι το καθού η προσφυγή κράτος είχε πρόσβαση στις εν λόγω αποδείξεις. Θεωρεί ότι το ίδιο ισχύει για τις εικόνες που καταγράφηκαν στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Νέου Χειμωνίου και από τις κάμερες παρακολούθησης της κυκλοφορίας που βρίσκονται ανάμεσα στη Νέα Βύσσα και στο Νέο Χειμώνιο.

116. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επίσης ότι τα οπτικοακουστικά αρχεία που λέει ότι προσκόμισε σε μεγάλο αριθμό ενώπιον του Δικαστηρίου προέρχονται από διάφορες πηγές και από διαφορετικά άτομα, και ότι οι αποδείξεις που περιέχουν συγκροτούν ένα σύνολο με συνοχή, ενώ καμία από αυτές δεν είναι σε αντίθεση, με κάποια άλλη απόδειξη που έχει προσκομίσει. Αντίθετα, τα εν λόγω στοιχεία αλληλοεπιβεβαιώνονται. Έτσι, όλα τα κρίσιμα στοιχεία αυτού του αποδεικτικού υλικού αποδεικνύουν την αλληλουχία των γεγονότων κατά χρονολογική σειρά, και ακόμη περισσότερο, επιβεβαιώνονται από όλα τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που έχει καταθέσει στον φάκελο. Συναφώς, η προσφεύγουσα αναφέρει ως παράδειγμα το εξής: η παρουσία της στην πλατεία της Νέας Βύσσας επιβεβαιώνεται τόσο από τη φωτογραφία στην οποία αυτή είναι

μπροστά στο Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας, φωτογραφία την οποία έστειλε ένας από τους άλλους δύο Τούρκους πολίτες, ο Κ.Υ. στον αδερφό της, όσο και από τη φωτογραφία της προσφεύγουσας στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας, την οποία τράβηξε ο Ν.Ο. και την έστειλε στον αδελφό της. Τούτο επιβεβαιώνεται επίσης από τις δύο καταθέσεις του δικηγόρου Ν.Ο., σύμφωνα με τις οποίες αυτός είδε την προσφεύγουσα στην πλατεία της Νέας Βύσσας και τράβηξε την φωτογραφία της. Επίσης, η παρουσία της στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου αποδεικνύεται όχι μόνον από την θέση που διαβιβάστηκε «σε απευθείας μετάδοση» από τον Κ.Υ. στον αδελφό της, αλλά επίσης από το στίγμα εντοπισμού που διαβιβάστηκε σε αυτόν από τον αυτόπτη μάρτυρα Ν.Ο., και τέλος από τις δηλώσεις του Ν.Ο.

117. Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η ποσότητα του οπτικοακουστικού υλικού, η οποία προέρχεται από διαφορετικές πηγές και από διαφορετικά άτομα, η εσωτερική συνοχή αυτού, η αλληλουχία των γεγονότων που το υλικό αυτό αποδεικνύει και η συνέπεια αυτών με όλες τις άλλες αποδείξεις είναι επιχείρημα που συνηγορεί όχι μόνον υπέρ της γνησιότητας του εν λόγω υλικού αλλά και υπέρ της αποδεικτικής του δύναμης.

118. Η προσφεύγουσα θεωρεί επίσης ότι η απόφαση του ποινικού δικαστηρίου της Σμύρνης συνιστά επιπρόσθετη απόδειξη της προώθησής της. Σε απάντηση στους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης απ' αυτού, υποστηρίζει ότι ο Εισαγγελέας του Uzunköpru είχε ζητήσει την φυλάκισή της λόγω της απόδρασής της στο εξωτερικό, και ότι το δικαστήριο της Σμύρνης έλαβε υπόψη τις ομολογίες της καθώς και όλα τα άλλα αποδεικτικά στοιχεία που βρίσκονται στον φάκελο. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι προφανώς και δεν ήταν προς το συμφέρον της να ομολογήσει στις τουρκικές αρχές, αφενός, ότι είχε παραβεί την απαγόρευση εξόδου από την Τουρκία που της είχε επιβληθεί, και αφετέρου, ότι είχε αποδράσει για να ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα, απ' όπου επαναπροωθήθηκε [προς Τουρκία]. Αναφέρει ότι οι δηλώσεις της αυτές, αντίθετα, επιβάρυναν τη θέση της, λαμβανομένου επίσης υπόψη του ότι είχε προηγουμένως καταδικαστεί ως υποτιθέμενο μέλος του κινήματος «FETÖ /PDY ». Ωστόσο, η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, λαμβανομένων υπόψη των γενικών συνθήκων της σύλληψής της, δεν μπορούσε παρά να παραδεχτεί τα προαναφερθέντα πραγματικά περιστατικά. Υπενθυμίζει συναφώς, ότι συνελήφθη πολύ κοντά στον ποταμό, ότι ήταν ξυπόλυτη και χωρίς προσωπικά είδη, και ότι ήταν μαζί με δύο άλλους συμπατριώτες της σε μια άλλη μεγαλύτερη ομάδα με άλλους πολίτες τρίτων χωρών. Εξάλλου και οι δύο αυτοί συμπατριώτες της ομολόγησαν τα εν λόγω πραγματικά περιστατικά, ήτοι ότι είχαν

δραπετεύσει στην Ελλάδα στις 4 Μάϊου 2019 και ότι επαναπροωθήθηκαν από την Ελλάδα στην Τουρκία.

119. Τέλος, η προσφεύγουσα αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι λόγω της ευκολίας με την οποία πολίτες τρίτων χωρών μπορούν να εισέρχονται και να εξέρχονται από το ελληνικό έδαφος στην περιοχή του Έβρου, θα μπορούσε πράγματι να είναι στην Ελλάδα την επικαλούμενη ημερομηνία αλλά επέστρεψε στην Τουρκία με δική της πρωτοβουλία. Υποστηρίζει ότι ο ισχυρισμός περί δικής της οικειοθελούς επιστροφής στην Τουρκία δεν συνάδει με το ότι στην εν λόγω χώρα καταδιωκόταν.

VI. ΟΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

120. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Κυβέρνηση κλήθηκε να απαντήσει εγγράφως σε ορισμένα ερωτήματα που της έθεσαν οι δικαστές κατά την ακροαματική διαδικασία και ότι, όσον αφορά την προσφεύγουσα, κλήθηκε να υποβάλει τις παρατηρήσεις της επί των απαντήσεων της Κυβέρνησης.

A. Η Κυβέρνηση

121. Η Κυβέρνηση αναφέρει ότι το βίντεο στο οποίο η προσφεύγουσα δηλώνει ότι, αφού διέσχισε τον Έβρο, οι δύο συμπατριώτες της και αυτή κρύφτηκαν κοντά στη Νέα Βύσσα, φοβούμενοι ότι θα προωθηθούν πίσω στην Τουρκία, δεν περιέχει μεταδεδομένα. Αναφέρει ότι το εν λόγω βίντεο δημοσιεύτηκε και στο Twitter, όπου, σύμφωνα με την έκθεση του Επιστημονικού Τμήματος της Αστυνομίας, περιείχε, μεταδεδομένα σύμφωνα με τα οποία διαδόθηκε στο εν λόγω μέσο στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 23.2. Η Κυβέρνηση διευκρινίζει ότι η προαναφερθείσα ώρα δεν είναι αυτή στην οποία τραβήχτηκε το βίντεο, αλλά η ώρα κατά την οποία δημοσιεύτηκε στο Twitter. Προσθέτει συναφώς ότι, από το περιεχόμενο του εν λόγω βίντεο προκύπτει ότι η προσφεύγουσα «κινηματογραφήθηκε» κατά τη διάρκεια της ημέρας και όχι ώρα 23.2.

122. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι το κρίσιμο ζήτημα όσον αφορά την αποδεικτική δύναμη του οπτικοακουστικού υλικού είναι η ώρα κατά την οποία ελήφθησαν οι φωτογραφίες και τα βίντεο καθώς και το μέρος όπου ελήφθησαν, και όχι η ώρα κατά την οποία τα αρχεία δημοσιεύτηκαν στα κοινωνικά δίκτυα. Επαναλαμβάνει τον ισχυρισμό ότι στα προσκομισθέντα οπτικοακουστικά αρχεία δεν υπάρχουν καθόλου μεταδεδομένα και ότι, συνεπώς, δεν μπορεί να αντληθεί καμία

πληροφορία όσον αφορά την ώρα και τον τόπο που αναφέρονται. Εξάλλου, η Κυβέρνηση αμφισβητεί, ως από τεχνικής άποψης ανακριβή, τη θέση που υποστήριξε η προσφεύγουσα στην ακροαματική διαδικασία, ότι τα μεταδεδομένα δεν είναι το μοναδικό κριτήριο για την απόδειξη της αποδεικτικής δύναμης των οπτικοακουστικών αποδείξεων. Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι τα μεταδεδομένα είναι απαραίτητα αφού, ελλείψει τέτοιων, κατά την άποψη της Κυβέρνησης, δεν μπορεί να ελεγχθεί η γνησιότητα των φωτογραφιών, δεν μπορεί να αποδειχθεί η ώρα κατά την οποία ελήφθησαν και επίσης δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εάν ελήφθησαν με το συγκεκριμένο κινητό τηλέφωνο. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η προσφεύγουσα μπορούσε κάλλιστα να έχει εισέλθει στην Ελλάδα σε ημερομηνία προγενέστερη της 4ης Μαΐου 2019 χωρίς να έχει συλληφθεί.

123. Η Κυβέρνηση δηλώνει επίσης ότι η μη καταχώρηση ενός ατόμου από τις αρχές σημαίνει ότι το εν λόγω άτομο ουδέποτε έχει εντοπιστεί και ουδέποτε οι Ελληνικές Αρχές ασχολήθηκαν μαζί του. Διευκρινίζει ότι η καταχώρηση υπηκόων τρίτων χωρών γίνεται εάν έχουν συλληφθεί ή εάν παρουσιάζονται αυτοβούλως στις αρμόδιες αρχές, και ότι τηρούνται οι διαδικασίες που προβλέπονται από τον νόμο για τις περιπτώσεις αυτές. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που εισέρχονται παράνομα στο ελληνικό έδαφος δεν συλλαμβάνονται απαραιτήτως τη στιγμή που διαβαίνουν τα σύνορα, αλλά ότι μπορούν να συλληφθούν αργότερα, μόλις εντοπιστούν. Επιπλέον, μερικοί από αυτούς απλώς διέρχονται από την Ελλάδα, κατευθύνονται προς άλλες χώρες και καταφέρνουν να μη συλληφθούν, και κατά συνέπεια, δεν καταχωρούνται, και τούτο εξηγείται, κατά την Κυβέρνηση, από τη γεωμορφολογία της περιοχής όπου βρίσκονται τα βόρεια σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία και από τα θαλάσσια σύνορα μεταξύ των δύο χωρών. Βασιζόμενη σε έγγραφο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι το 2019 συνελήφθησαν 8 552 άτομα στην περιοχή του Έβρου. Υπογραμμίζει ότι ο αριθμός αυτός δεν αντιστοιχεί στο σύνολο των υπηκόων τρίτων χωρών που εισήλθαν παράνομα στην ελληνική επικράτεια από τον Έβρο κατά τη διάρκεια του έτους αυτού, καθόσον πολλά από τα άτομα αυτά, κατά την Κυβέρνηση, δεν έχουν εντοπιστεί, ή εντοπίστηκαν αργότερα σε άλλο σημείο. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται επίσης ότι όλα τα άτομα που συνελήφθησαν έχουν καταχωρηθεί και ότι το ίδιο ισχύει και για τα άτομα που συνελήφθησαν τα επόμενα έτη. Επαναλαμβάνει, συναφώς, ότι όταν ένα άτομο συλλαμβάνεται, καταχωρείται, και ότι τηρούνται, τότε, οι νόμιμες διαδικασίες. Κατά συνέπεια, η μη καταχώρηση σημαίνει ότι οι αρχές ουδέποτε εντόπισαν και

ουδέποτε ασχολήθηκαν και ανέλαβαν τον/την ενδιαφερόμενο/η, και ότι η μη καταχώρηση πολίτη τρίτης χώρας αποδεικνύει ότι ο εν λόγω πολίτης δεν έχει εντοπιστεί ούτε οι εθνικές αρχές έχουν αναλάβει την περίπτωσή του.

124. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι ο ισχυρισμός σχετικά με τον υποτιθέμενο φόβο του δικηγόρου Ν.Ο. ότι θα διωχθεί επειδή υπερασπίστηκε την προσφεύγουσα, προβάλλεται για πρώτη φορά στην ακροαματική διαδικασία. Κατά την Κυβέρνηση, ο ισχυρισμός αυτός ουδόλως θεμελιώνεται και δεν είναι παρά πρόσχημα προκειμένου να δικαιολογηθούν οι αντιφάσεις και αποκλίσεις που παρουσιάζουν οι δύο καταθέσεις του Ν.Ο. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται συναφώς ότι, σύμφωνα με την από 2 Μαρτίου 2023 έκθεση του Ειδικού Εισηγητή των Ηνωμένων Εθνών για την κατάσταση των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην Ελλάδα δεν υπάρχει ποινική διαδικασία που να έχει ασκηθεί κατά δικηγόρου που υπερασπίζεται τα δικαιώματα των μεταναστών. Επίσης, η Κυβέρνηση επικαλείται έγγραφο του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου στο οποίο, αναφέρεται, σε απάντηση στα ερωτήματα που εγείρει ο εν λόγω Εισηγητής, ότι οι δικαστικές αρχές δεν στοχοποιούν κανέναν λόγω της ιδιότητάς του ως υπερασπιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά ότι διώκουν τα εγκλήματα με βάση συγκεκριμένα περιστατικά και αποδεικτικά στοιχεία.

125. Τέλος, η Κυβέρνηση αναφέρεται σε ένα έγγραφο της Αστυνομίας Ορεστιάδας, με ημερομηνία 13 Ιουνίου 2024 και ισχυρίζεται ότι καμία κάμερα CCTV, δημόσια ή ιδιωτική, δεν ήταν εγκατεστημένη το 2019 – ούτε καν πριν ή μετά το έτος αυτό-,ούτε στην πλατεία της Νέας Βύσσας, ούτε στα γειτονικά εμπορικά καταστήματα και καφέ, ούτε στο Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας ούτε εκεί κοντά.

126. Τέλος, θεωρώντας ότι έχει προσκομίσει όχι ένα αλλά μία σειρά επιχειρημάτων ικανών να αναιρέσουν τις προσκομισθείσες από την προσφεύγουσα «αποδείξεις», η Κυβέρνηση συμπεραίνει ότι η προσφεύγουσα δεν έχει προσκομίσει κανενός είδους «αρχή απόδειξης» προς επίρρωση των ισχυρισμών της. Από αυτά συνάγει ότι το βάρος απόδειξης δεν θα πρέπει να αντιστραφεί και ότι κατά συνέπεια δεν μπορεί να απαιτείται από την Κυβέρνηση να αποδείξει ότι η ενδιαφερομένη δεν εισήλθε στην Ελλάδα και ότι δεν επαναπροωθήθηκε με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία.

Β. Η προσφεύγουσα

127. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το αρχείο βίντεο που επιγράφεται « twitter.mp4 » αντιστοιχεί στο βίντεο που δημοσιεύτηκε στο Twitter από τον δημοσιογράφο Z.K. στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 23.2. Διευκρινίζει ότι στο εν λόγω βίντεο, διάρκειας 23 δευτερολέπτων, δήλωνε τα εξής: «Είμαστε Τούρκοι, αιτούντες πολιτικό άσυλο. Διαφύγαμε από διώξεις στην Τουρκία και διασχίσαμε τον Έβρο στις 4 Μαΐου, ώρα 5.00 το πρωί. Κρυβόμαστε κοντά στη Νέα Βύσσα φοβούμενοι ότι θα μας στείλουν πίσω. Ζητούμε απεγνωσμένα από τα Ηνωμένα Έθνη και τις ελληνικές αρχές να μας προστατέψουν από επαναπροώθηση». Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι τα μεταδεδομένα στα οποία αναφέρεται είναι αυτά που δημιουργήθηκαν τη στιγμή που το εν λόγω βίντεο δημοσιεύθηκε στο Twitter από τον δημοσιογράφο Z.K.

128. Η ενδιαφερομένη αναφέρει ότι, όπως το αποδεικνύουν, κατ' αυτήν, τα οπτικοακουστικά αρχεία και οι λήψεις στιγμιότυπου από την οθόνη των επικοινωνιών Whatsapp που επισυνάπτονται στην προσφυγή, το βίντεο που δημοσιεύτηκε είχε διαβιβαστεί αρχικά από την ίδια στον αδελφό της, μέσω της εφαρμογής *Whatsapp,* στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 13.54. Επιβεβαιώνει ότι το εν λόγω βίντεο που εστάλη κατά τον τρόπο αυτό δεν περιείχε μεταδεδομένα, και εξηγεί, ως προς αυτό, ότι η εφαρμογή *Whatsapp,* όπως και οι περισσότερες εφαρμογές στιγμιαίας συνομιλίας, σβήνει τα μεταδεδομένα. Ισχυρίζεται ότι το εν λόγω βίντεο, καθώς και άλλα αρχεία (φωτογραφίες κλπ.) διαβιβάστηκαν εν συνεχεία στον δημοσιογράφο Z.K., ότι αυτός με τη σειρά του δημοσίευσε αρκετά μηνύματα «tweets» το βράδυ της 4ης Μαΐου 2019, ότι το ένα από αυτά περιλάμβανε το εν λόγω βίντεο, και ότι το σύνολο των στοιχείων αυτών προκύπτουν άλλωστε από την κατάθεση του ενδιαφερομένου η οποία ελήφθη στις 6 Ιουνίου 2020.

129. Η προσφεύγουσα δηλώνει επίσης ότι οι πληροφορίες που προκύπτουν από τα μεταδεδομένα του επίμαχου βίντεο παρουσιάζουν συνοχή σε σχέση με όλα τα άλλα οπτικοακουστικά έγγραφα/στοιχεία που υπέβαλε, καθώς και με τις άλλες αποδείξεις που έχουν κατατεθεί στον φάκελο. Επαναλαμβάνει ότι εξεταζόμενα στο σύνολό τους, τα στοιχεία αυτά επιτρέπουν να αποδειχτεί η χρονολογική σειρά των πραγματικών περιστατικών της υπόθεσης και ότι επιβεβαιώνουν τη δική της εκδοχή των πραγματικών περιστατικών. Επίσης, η προσφεύγουσα αμφισβητεί τη θέση της Κυβέρνηση ότι τα μεταδεδομένα είναι απαραίτητα για να προσδιοριστεί επακριβώς η ώρα ή ο τόπος σχετικά με ένα οπτικοακουστικό αποδεικτικό μέσο και παραθέτει,

συναφώς, τη γνωμοδότηση εμπειρογνωμόνων με ημερομηνία 1η Μαΐου 2024 για τη μεθοδολογία και τα πορίσματα της έκθεσης ΟΜ 3 /4 της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας, στην οποία η ομάδα έρευνας *Forensic Architecture* κατέληξε στο συμπέρασμα ότι *«καίτοι η ανάλυση μεταδεδομένων είναι σημαντικό βήμα για την εξέταση της γνησιότητας ενός αποδεικτικού μέσου τύπου «πολυμέσο» (multimedia), εντούτοις δεν είναι το μοναδικό (...). Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα μεθοδολογικών εργαλείων».*

130. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να έχει εισέλθει μη νόμιμα και λαθραία στην Ελλάδα ανά πάσα στιγμή πριν την 4η Μαΐου 2019, η ενδιαφερόμενη θεωρεί ότι διαφέρει από τη θέση που εξέφρασε η Κυβέρνηση στις προηγούμενες παρατηρήσεις της, σημειώνοντας ότι τότε είχε δηλώσει κατηγορηματικά ότι οι προσκομισθείσες φωτογραφίες μπορεί να είχαν ληφθεί ανά πάσα στιγμή, κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε ταξιδιού της ενδιαφερομένης στην Ελλάδα. Υποστηρίζει, ότι στην τελευταία αυτή περίπτωση, η Κυβέρνηση έπρεπε να είναι σε θέση να προσκομίσει στοιχεία από επίσημες βάσεις δεδομένων του Ελληνικού κράτους προκειμένου να αποδείξει τη νόμιμη είσοδο που αντιστοιχεί στο υποτιθέμενο ταξίδι στην Ελλάδα που επικαλείται η Κυβέρνηση, και παρατηρεί ότι οι ελληνικές αρχές δεν προσκόμισαν κανένα τέτοιο έγγραφο, ενώ προσθέτει ότι η Κυβέρνηση δήλωσε ρητά, κατά την ακροαματική διαδικασία, ότι δεν διέθετε τέτοια στοιχεία.

131. Επίσης, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι στη χώρα της υπέστη διώξεις και ότι κινδύνευε πραγματικά να γίνει στόχος των αρχών της χώρας της. Θεωρεί ότι ο ισχυρισμός ότι κάποιος που βρίσκεται τέτοια κατάσταση εισέρχεται στην Ελλάδα παράνομα για να επιστρέψει οικειοθελώς στην Τουρκία δεν μπορεί να υποστηριχθεί.

132. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι καμία κάμερα οπτικοακουστικής παρακολούθησης (βιντεοκάμερα) δεν ήταν εγκατεστημένη στην πλατεία της Νέας Βύσσας, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι στηρίζεται σε ένα μόνον έγγραφο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας, και ότι η αρχή αυτή είναι άμεσα εμπλεκόμενη στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης. Ισχυρίζεται επίσης ότι το εν λόγω έγγραφο αναφέρεται σε επιθεώρηση που έγινε επί τόπου τον Ιούνιο του 2024, ήτοι, όπως υπογραμμίζει η προσφεύγουσα, πέντε χρόνια μετά από τα πραγματικά περιστατικά και στις υποτιθέμενες προφορικές δηλώσεις των υπαλλήλων του Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επίσης ότι κρίσιμες εικόνες θα

μπορούσαν κάλλιστα να έχουν ληφθεί από άλλους χώρους, όπως για παράδειγμα από κάμερες που ελέγχουν την κυκλοφορία και κάμερες βιντεοπαρακολούθησης των δρόμων και των αυτοκινητοδρόμων που βρίσκονται μεταξύ Νέας Βύσσας και Νέου Χειμωνίου και από τη βιντεοπαρακολούθηση του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας στο Νέο Χειμώνιο. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η προσφεύγουσα, η Κυβέρνηση δεν προσκόμισε στοιχεία σχετικά με το θέμα αυτό.

ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ ΤΟ ΥΛΙΚΟ

I. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

133. Η εθνική νομοθεσία που μεταφέρει τα οικεία εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι κάθε αλλοδαπός/πολίτης τρίτης χώρας έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτημα διεθνούς δικαστικής προστασίας. Επίσης, επιτρέπει στους αιτούντες άσυλο να μείνουν στη χώρα έως την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματός τους, απαγορεύει την απομάκρυνσή τους με οποιοδήποτε τρόπο και αναγνωρίζει την αρχή της μη προώθησης (βλ. άρθρα 36§ 1, 37§§1 και 2, 54, 56§4, γ) του Νόμου 4375/2016, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών).

134. Ο νέος Κώδικας για την υποδοχή, τη διεθνή προστασία πολιτών τρίτων χωρών και ανιθαγενών και την προσωρινή προστασία σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων αλλοδαπών περιέχει παρόμοιες διατάξεις (άρθρα 69§1, 73§1, 2β, 92§4γ, 94§9, 110§4, 119§2 του Νόμου 4939/2022).

135. Οι οικείες διατάξεις του εθνικού δικαίου σε θέματα κράτησης αιτούντων άσυλο αναφέρονται λεπτομερώς στην απόφαση *J.R. και λοιποί κατά Ελλάδος,* (προσφυγή αριθ. 22969/16, §§29-35, 25 Ιανουαρίου 2018) και *Ε.Κ. κατά Ελλάδος* (αρ. 73700/13, §§45 και 46, 14 Ιανουαρίου 2021).

136. Επίσης, οι οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καθώς και το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αναφέρονται στην απόφαση *Τσαλικίδης και λοιποί κατά Ελλάδος,* (αρ. 73974/14, §§34 και 35, 16 Νοεμβρίου 2017).

II. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

137. Όσον αφορά τις οικείες διατάξεις του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του διεθνούς δικαίου σχετικά με την πρόσβαση των πολιτών τρίτων χωρών στη διαδικασία ασύλου και την αρχή της μη επαναπροώθησης, αναφέρονται λεπτομερώς στις αποφάσεις *M.K. κατά Πολωνίας* (αρ. 40503/17, 42902/17 και 43643/17, § § 78-97, 23 Ιουλίου 2020) και *D. κατά Βουλγαρίας (αρ. 29447/17,* §§69-72, 20 Ιουλίου 2021).

III. ΕΓΓΡΑΦΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΕΙΣ (PUSHBACKS) ΑΠΟ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΡΚΙΑ

Α. Οι εθνικές αρχές

1. Ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη

138. Στις 9 Ιουνίου 2017, ο Συνήγορος του Πολίτη, Ανεξάρτητη Εθνική Αρχή που προβλέπεται στο ελληνικό Σύνταγμα, διεξήγαγε αυτεπαγγέλτως έρευνα σχετικά με τους ισχυρισμούς περί επαναπροώθησης υπηκόων τρίτων χωρών από την περιοχή του Έβρου προς την Τουρκία. Τα αποτελέσματα της έρευνα αυτής, που καλύπτει την περίοδο από το καλοκαίρι του 2017 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020, δημοσιεύτηκαν σε μία ενδιάμεση έκθεση τον Απρίλιο του 2021 *(Αυτεπάγγελτη έρευνα, Καταγγελλόμενες επαναπροωθήσεις στην Τουρκία πολιτών τρίτων χωρών που εισήλθαν στην Ελλάδα αναζητώντας διεθνή προστασία, Ενδιάμεση έρευνα, επικαιροποιημένη έως 31 Δεκεμβρίου 2020*, 2021, σ. 24).

139. Στις διαπιστώσεις και στα συμπεράσματά της η εν λόγω έρευνα αναφέρει τα εξής (έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις):

> «(…)
>
> ***(α) Για τα περιστατικά***
>
> Οι περισσότερες καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις περιγράφουν μια πρακτική, σχεδόν σταθερή σε βάθος χρόνου, με απροσδιόριστο αριθμό θυμάτων που, πάντως, υπολογίζεται σε αρκετές χιλιάδες: οι αλλοδαποί, σε μικρές ομάδες, περνούν παράτυπα από την Τουρκία στην Ελλάδα και φτάνουν σε κάποιον οικισμό, τις πιο πολλές φορές κοντά στα σύνορα αναζητώντας τρόπο πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου. Εκεί συλλαμβάνονται από την αστυνομία και, αφού τους αφαιρεθούν κινητά τηλέφωνα και έγγραφα, παραδίδονται σε άγνωστους ένστολους χωρίς διακριτικά, συνήθως με μπλε στολές. Αυτοί τους αναγκάζουν να επιβιβαστούν σε οχήματα σχεδόν πάντα λευκά τύπου βαν χωρίς διακριτικά. Τους οδηγούν σε κτίριο, επίσης χωρίς διακριτικά, όπου

παραμένουν έγκλειστοι σε μεγάλα δωμάτια μαζί με άλλους αλλοδαπούς. Δεν τους επιτρέπεται καμία επικοινωνία με οργανώσεις ή υπηρεσίες, και δεν τους παρέχεται καμία πληροφορία ούτε νερό ή φαγητό. Λίγο αργότερα, άλλοι ένστολοι, πάλι χωρίς διακριτικά αλλά με μαύρες στολές, τους οδηγούν στην ελληνική πλευρά του ποταμού Έβρου. Εκεί τους υποχρεώνουν να επιβιβαστούν σε φουσκωτές βάρκες για να τους εγκαταλείψουν στη συνέχεια σε τουρκικό έδαφος. Η όλη διαδικασία κρατά λίγο και, συνήθως, οι αλλοδαποί έχουν επαναπροωθηθεί εντός 24 ωρών από τη σύλληψή τους.

Κανείς από τους ένστολους δεν μιλάει στους αλλοδαπούς και στις λίγες φορές που κάποιοι άκουσαν τους ένστολους να μιλούν μεταξύ τους ή να δίνουν εντολές, οι καταγγελίες κάνουν λόγο για πιθανή συμμετοχή και μη Ελλήνων στην ομάδα των ένστολων. Τις περισσότερες φορές, οι καταγγέλλοντες εμφανίζονται βέβαιοι, ότι η αστυνομία ευθύνεται τόσο για την οργάνωση όσο και για την εκτέλεση των επαναπροωθήσεων. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι διεθνείς οργανισμοί που έχουν αναδείξει το θέμα δεν φαίνεται να έχουν καμία αμφιβολία (α) ότι γίνονται παράνομες επαναπροωθήσεις, ενδεχομένως εδώ και αρκετά χρόνια και (β) ότι αυτές οι επαναπροωθήσεις γίνονται, αν όχι με την ενεργή συμμετοχή, πάντως με την ανοχή (στην καλύτερη περίπτωση) ή την ενθάρρυνση και την παροχή διευκολύνσεων (προσωπικό, οχήματα, κτίρια) από την ελληνική πολιτεία είτε σε τοπικό είτε σε κεντρικό επίπεδο, ενδεχομένως δε, και με τη συμμετοχή και αστυνομικών από άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(β) Για την ανταπόκριση της διοίκησης

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε σε όλες τις υπηρεσίες που εμπλέκονται στην υποδοχή αλλοδαπών στην περιοχή του Έβρου. Οι απαντήσεις που έλαβε από την υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης, την υπηρεσία Ασύλου και την Ελληνική Αστυνομία ήταν, ότι τα στελέχη τους και οι υπηρεσίες τους εφαρμόζουν πλήρως την ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, σέβονται πλήρως και προστατεύουν τα δικαιώματα όσων περάσουν από την Τουρκία σε ελληνικό έδαφος και τους βοηθούν να αποκτήσουν, εφόσον το επιθυμούν, πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου.

Δεδομένου, ότι, στη συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών που καταγγέλθηκαν, οι αλλοδαποί που φέρονται να επαναπροωθήθηκαν δεν κατάφεραν καν να επικοινωνήσουν με την υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης ή την υπηρεσία Ασύλου, ο Συνήγορος επικέντρωσε την έρευνά του σε πιθανές πράξεις ή παραλείψεις της Ελληνικής Αστυνομίας στις υπηρεσίες της οποίας, τοπικές και κεντρικές, απευθύνθηκε ζητώντας πληροφορίες, διευκρινίσεις και την ενδεχόμενη λήψη μέτρων.

Οι απαντήσεις που έλαβε χαρακτηρίζονται και αυτές από ομοιομορφία περιεχομένου: οι τοπικές αστυνομικές διευθύνσεις επεσήμαναν ότι δεν προέκυψαν ενδείξεις ή στοιχεία που να επιβεβαιώνουν τις καταγγελίες ή που να δικαιολογούν την έναρξη διοικητικής εξέτασης ή έρευνας για παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων με πράξεις ή παραλείψεις αστυνομικών οργάνων. Παρείχαν γενικές πληροφορίες για το επιχειρησιακό πλαίσιο της δράσης τους, την σχετική ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία, σημείωναν περιστατικά εντοπισμού και διάσωσης αλλοδαπών από τις τοπικές αστυνομικές δυνάμεις και απέδιδαν τις καταγγελίες για επαναπροωθήσεις σε

κυκλώματα διακινητών και σχέδια αγνώστων με στόχο να πλήξουν την επιχειρησιακή ικανότητα των ελληνικών αρχών.

Οι απαντήσεις αυτές με τις οποίες οι τοπικές υπηρεσίες αρνούνταν κατηγορηματικά οποιαδήποτε ανάμιξη σε επαναπροωθήσεις απηχούσαν τις απαντήσεις των κεντρικών υπηρεσιών της αστυνομίας σε αντίστοιχα έγγραφα του Συνηγόρου, όπως αυτές του Σεπτεμβρίου του 2017 και του Αυγούστου του 2018.

(…)

Το πλήθος των καταγγελιών διεθνών οργανισμών και διεθνών και ελληνικών οργανώσεων για παράνομες επαναπροωθήσεις εκατοντάδων ή και χιλιάδων αλλοδαπών από την Ελλάδα στην Τουρκία στην περιοχή του Έβρου, σε βάθος χρόνου και με σταθερά επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά, έχει δημιουργήσει ανησυχία για το επίπεδο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα, ιδίως στις περιφέρειες κοντά στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία.

Η ανησυχία αυτή πηγάζει τόσο από τις επίμονες καταγγελίες για άμεση εμπλοκή της αστυνομίας, με στελέχη, οχήματα και κτιριακές εγκαταστάσεις σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές πλησίον του Έβρου, όσο και από την αδυναμία των ελληνικών αρχών να εντοπίσουν κυκλώματα ή ομάδες ιδιωτών που ενδεχομένως ενέχονται σε παράνομες επαναπροωθήσεις.

Η ανταπόκριση της διοίκησης στις παραπάνω καταγγελίες δεν έχει συμβάλει μέχρι σήμερα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της ανησυχίας μέσω ενδελεχούς διερεύνησης των καταγγελιών, ιδίως εκείνων όπου κατονομάζονται αλλοδαποί που φέρονται να επαναπροωθήθηκαν παρανόμως στην Τουρκία ενώ προηγουμένως είχαν αποδεδειγμένη με έγγραφα επαφή με τις ελληνικές αρχές».

140. Ως εθνικός μηχανισμός έρευνας των αυθαιρεσιών (νόμος 4443/2016), ο Συνήγορος του Πολίτης δημοσίευσε επίσης δύο εκθέσεις σχετικά με διάφορες αναφορές για προωθήσεις.

141. Η ειδική Έκθεση του έτους 2021, η οποία δημοσιεύθηκε τον Ιούνιο του 2022 *(Ειδική Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας για το 2021,* σ. 77-81*)*, αναφέρει ιδίως τα εξής: *(έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις)*.

«4.2 Διερεύνηση καταγγελιών και υποθέσεων παράνομης επαναπροώθησης

Μέχρι το τέλος του 2021, είκοσι μία (21) καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις εξετάζονται με την ειδική αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.). Είναι σημαντικό ότι η ΕΛ.ΑΣ. το 2019 άρχισε να διερευνά με προκαταρκτική πειθαρχική έρευνα περιστατικά

φερόμενης επαναπροώθησης μέσω Έβρου που απασχόλησαν τον τύπο, διότι μέχρι τότε ήταν σε πλήρη άρνηση των συμβάντων, άνευ οιασδήποτε έρευνας.

(…)

Τα περιστατικά που καταγγέλθηκαν στον Εθνικό Μηχανισμό εμφανίζονται να είναι η κορυφή του παγόβουνου, δεδομένου ότι υπάρχει πλήθος δημοσιευμάτων και διαδικτυακών αναρτήσεων για συστηματικές επαναπροωθήσεις μεγάλου αριθμού ατόμων από τα χερσαία ή τα θαλάσσια σύνορα, γεγονός το οποίο έχει προβληματίσει και το Ευρωκοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η προστιθέμενη αξία των αναφορών προς τον Εθνικό Μηχανισμό είναι αφενός ότι οι θιγόμενοι τολμούν επωνύμως να υποστηρίξουν τις καταγγελίες τους, και αφετέρου ότι ο Εθνικός Μηχανισμός διενεργεί επίσημη έρευνα, προκειμένου να διακριβωθούν τα καταγγελλόμενα περιστατικά.

(…)

Στις σχετικές διοικητικές έρευνες που έχουν διαβιβασθεί το 2021 στον Εθνικό Μηχανισμό, προκειμένου να εξετάσει την πληρότητά τους, τόσο από το Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ. (λιμενικό), όσο και από την ΕΛ.ΑΣ., εμφανίζονται κάποια κοινά προβλήματα. Χαρακτηριστικά σημειώνουμε τα εξής:

Συχνά παραλείπεται η εξέταση των ίδιων των φερόμενων ως θυμάτων επαναπροώθησης, ενώ θα έπρεπε να αναζητηθούν μέσω των νομίμων εκπροσώπων τους. Το γεγονός αυτό μειώνει την αποτελεσματικότητα, αλλά και την αξιοπιστία των εσωτερικών ερευνών της Διοίκησης.

Παραλείπεται επίσης η διασταύρωση των συντεταγμένων στις φωτογραφίες που προσκομίζουν οι αναφερόμενοι, για να αποδείξουν την είσοδό τους στην Ελλάδα.

Χρησιμοποιείται ως απόδειξη η μη καταγραφή από τις ελληνικές αρχές, γεγονός το οποίο συνιστά λήψη του ζητουμένου, αφού εάν είχαν ακολουθηθεί οι νόμιμες διοικητικές διαδικασίες δεν θα υπήρχε περιθώριο παράνομης επαναπροώθησης

Σε κάποιες περιπτώσεις, οι διενεργούντες τις εσωτερικές έρευνες της Διοίκησης προβαίνουν σε αξιολογικές κρίσεις που θέτουν ζητήματα μη τήρησης ίσων αποστάσεων (λ.χ. κρίσεις γενικά για την αξιοπιστία καταγγελιών αλλοδαπών,), ή κρίσεις δεοντολογίας (λ.χ. για τον σεβασμό του Συντάγματος και των νόμων από τη Διοίκηση) που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως κρίσεις για τα γεγονότα και για την απόδειξη ή μη παραβίασης νόμου και προσβολής δικαιώματος, διότι και πάλι υποπίπτουν στο λογικό σφάλμα της λήψης του ζητουμένου.

Οι έρευνες για τις επαναπροωθήσεις παραμένουν εκκρεμείς, ακόμη και στις περιπτώσεις που ο Εθνικός Μηχανισμός έχει ζητήσει από την ΕΛ.ΑΣ. ή το Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ. τη συμπλήρωση έρευνας, επισημαίνοντας συγκεκριμένες πλημμέλειες και ελλείψεις. Ο Συνήγορος θα επιμείνει στην ανάγκη διεξοδικής διερεύνησης όλων των σχετικών αναφορών που θέτουν ζητήματα σοβαρών παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων».

142. Όσον αφορά την Ειδική Έκθεση του έτους 2022, η οποία δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2023 (Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.ΠΑ.), Ειδική Έκθεση 2022 σ. 29-33), αναφέρει μεταξύ άλλων τα εξής (*έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις*):

«4.1 Διερεύνηση καταγγελιών και υποθέσεων παράνομης επαναπροώθησης

(…)

Στις είκοσι μία (21) αναφορές για παράνομες επαναπροωθήσεις που είχαν υποβληθεί στον Εθνικό Μηχανισμό το διάστημα 2019 – 2021 προστέθηκαν άλλες δεκαέξι (16) εντός του έτους 2022. Η αυξητική αυτή τάση το 2022, βαίνει παράλληλα με την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για τις καταγγελλόμενες, σε Μ.Μ.Ε. και διαδικτυακές αναρτήσεις, συστηματικές επαναπροωθήσεις μεγάλου αριθμού ατόμων από τα χερσαία ή τα θαλάσσια σύνορα της χώρας, και τις σχετικές επίσημες καταγραφές από δημόσιους και διεθνείς φορείς. Τα περιστατικά που καταγγέλθηκαν στον Εθνικό Μηχανισμό εμφανίζονται να είναι η κορυφή του παγόβουνου, λόγω της απόστασης που εξ ορισμού χωρίζει τέτοιες πρακτικές από τα δημόσια βλέμματα και, κατ' επέκταση, λόγω της δημόσιας σιωπής που εν πολλοίς τα περιβάλλει. Δεδομένου ότι πρόκειται για επώνυμες καταγγελίες αφενός και αφετέρου ότι οδηγούν σε επίσημη έρευνα από τον Εθνικό Μηχανισμό, είναι προφανής η προστιθέμενη αξία των υποθέσεων αυτών της Ανεξάρτητης Αρχής για το συνταγματικό δικαίωμα αναφοράς και την αντίστοιχη υποχρέωση λογοδοσίας των κρατικών οργάνων.

(…)

Ο Συνήγορος, ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης για όλες τις υποθέσεις φερόμενης επαναπροώθησης, ανεξαρτήτως του τρόπου τέλεσής τους, καθώς και της εκάστοτε εμπλεκόμενης διωκτικής αρχής, έχει ζητήσει την ενδελεχή έρευνα των περιστατικών. Προς τούτο έχει προωθήσει τις σχετικές αναφορές στη Διοίκηση για διεξαγωγή εσωτερικής έρευνας, την οποία παρακολουθεί, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για ιδία έρευνα, σύμφωνα με το άρθρ. 1 παρ. 1 Ν. 3938/2011, όπως ισχύει. Έχει, δε, επισημάνει στη διοίκηση ότι οι σχετικές αναφορές θέτουν προς διερεύνηση: α) ζητήματα παράνομης επαναπροώθησης, που συνιστά προσβολή της προσωπικής ελευθερίας και μη τήρηση της διαδικασίας σύλληψης και διοικητικής μεταχείρισης για κάθε τυχόν παράτυπο αλλοδαπό, πολλώ δε μάλλον για αιτούντα άσυλο, β) ζητήματα παραβίασης των κανόνων διεθνούς προστασίας, δεδομένου ότι τυχόν επαναπροώθηση αιτούντος άσυλο αποτελεί όχι μόνον παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας, αλλά και διακινδύνευση της ζωής και της προστασίας από βασανιστήρια, κατά παραβίαση της αρχής της μη επεναπροώθησης, γ) ζητήματα κακοποίησης από αστυνομικά όργανα που ενδέχεται να συνιστούν βασανιστήρια, προσβολή της σωματικής ακεραιότητας ή άλλη εξευτελιστική μεταχείριση, ενδεχομένως και με ρατσιστικό κίνητρο.

(…)

Στις σχετικές έρευνες της διοίκησης που εκκρεμούν, ο Εθνικός Μηχανισμός εντοπίζει συχνά πλημμέλειες, όπως είναι η παράλειψη εξέτασης του φερόμενου ως θύματος και ουσιωδών μαρτύρων, οι αξιολογικές κρίσεις σχετικά με τον ρόλο των κρατικών αρχών ή με τις αναφορές των αλλοδαπών, που θίγουν την αρχή των ίσων αποστάσεων, η προαναφερθείσα μη καταγραφή σύλληψης των θυμάτων, που παρουσιάζεται ως απόδειξη μη

επαναπροώθησης, κ.ά. Η παρακολούθηση των υποθέσεων αυτών από τον Εθνικό Μηχανισμό αποσκοπεί στο να διαδώσει και να παγιώσει τις νομολογιακές αρχές της αποτελεσματικής έρευνας, που σύμφωνα με τη πάγια θέση του Ε.Δ.Δ.Α. κρίνεται όχι από το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά από την ικανότητα να αποφέρει αποτελέσματα, δηλ. την εξακρίβωση των περιστάσεων, τον εντοπισμό των δραστών και την απόδοση ευθυνών. (…)».

2. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

143. Τον Σεπτέμβριο του 2021, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) -ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο του Ελληνικού Κράτους σε θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η οποία ιδρύθηκε με τον Ν 2667/1998 και διέπεται από τον νόμο 4780/21- θέσπισε έναν μηχανισμό καταγραφής των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών (ΑΑΕ) (*Informal forced Retufns-IFRs)* υπηκόων τρίτων χωρών από την Ελλάδα προς άλλες χώρες, προκειμένου να ελέγχει, καταγράφει και να αναδεικνύει το φαινόμενο αυτό.

144. Μετά από μια προσωρινή έκθεση που δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2023 (*Μηχανισμός Καταγραφής των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών, Ενδιάμεση Έκθεση, Ιανουάριος 2023),* η ΕΕΔΑ δημοσίευσε τον Δεκέμβριο του 2023 την ετήσια έκθεσή της για το 2022 (*Μηχανισμός Καταγραφής των άτυπων αναγκαστικών επιστροφών, Ετήσια Έκθεση 2022, σ.62),* που περιέχει τα πορίσματα στα οποία κατέληξε ο μηχανισμός μετά από μαρτυρίες που καταγράφηκαν το έτος 2022, με βάση προσωπικές συνεντεύξεις με τα φερόμενα ως θύματα, σχετικά με ΑΑΕ που φέρονται να έγιναν μεταξύ Απριλίου 2020 και Οκτωβρίου 2022 από την περιοχή του Έβρου ή από τα ελληνικά νησιά προς την Τουρκία. Στα κρίσιμα χωρία, η έκθεση αναφέρει τα εξής *(έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις)*:

«(…)
ΠΕΡΙΛΗΨΗ
Ο Μηχανισμός Καταγραφής έχει καταγράψει, μεταξύ Φεβρουαρίου 2022 και Δεκεμβρίου 2022 μέσα από προσωπικές συνεντεύξεις με 43 φερόμενους ως θύματα, μαρτυρίες για 50 περιστατικά ΑΑΕ που κατά τους ισχυρισμούς των φερόμενων ως θυμάτων συνέβησαν από τον Απρίλιο 2020 μέχρι και τον Οκτώβριο 2022.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες για τα 50 περιστατικά, το πλήθος των φερόμενων θυμάτων ανέρχεται κατ' ελάχιστον σε 2157 άτομα. Οι χώρες καταγωγής των φερόμενων ως θυμάτων είναι ανάμεσα σε αυτές με τα μεγαλύτερα ποσοστά αναγνώρισης καθεστώτος διεθνούς προστασίας στην Ελλάδα και την ΕΕ (Συρία, Παλαιστίνη, Τουρκία, Αφγανιστάν, Ιράκ, Ιράν, Σομαλία, Καμερούν, Μάλι και Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό).

(…)

Ειδικότερα, από τα 34 περιστατικά, στα οποία αναφέρεται ότι τα φερόμενα θύματα υπεβλήθησαν σε άτυπη κράτηση/περιορισμό μετακίνησης ως ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ εντοπισμού και φυσικής απομάκρυνσης, σε 27 περιστατικά αναφέρεται ότι ασκήθηκε βία κατά τη διάρκειά της, σε 5 περιστατικά αναφέρθηκε ότι δεν ασκήθηκε βία κατά τη διάρκειά της και σε 2 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι δεν γνωρίζουν αν ασκήθηκε βία σε οποιοδήποτε πρόσωπο κατά τη διάρκεια της. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, πρόκειται για σωματική βία σε όλες τις κλιμακώσεις της, λεκτική βία, εκφοβισμό και απειλές, καθώς και αφαίρεση ή καταστροφή χρημάτων και άλλων προσωπικών αντικειμένων (…) . Σε 18 περιστατικά αναφέρθηκε από τα φερόμενα θύματα ότι η βία στη διάρκεια της κράτησης/περιορισμού μετακίνησης ασκήθηκε από τους ένστολους φρουρούς, σε 9 περιστατικά από τους άστολους φρουρούς και σε 1 περιστατικό από άλλους κρατούμενους.

(…) ο Μηχανισμός Καταγραφής δεν έχει στην κατοχή του ούτε ζητά από τα θύματα να έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία ως προϋπόθεση για την καταγραφή μιας μαρτυρίας, καθώς, όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες, στην πλειοψηφία των περιστατικών τα φερόμενα θύματα υπέστησαν στέρηση όλων των προσωπικών τους αντικειμένων. Εν προκειμένω, σε 22 μαρτυρίες, τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία για τους ισχυρισμούς τους. Στις υπόλοιπες 36 μαρτυρίες τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι δεν έχουν στην κατοχή τους αποδεικτικά στοιχεία, με συνηθέστερη αιτιολογία ότι υπέστησαν στέρηση προσωπικών αντικειμένων από τους φερόμενους θύτες, και άρα φωτογραφικό υλικό, ηχητικό ή βιντεοληπτικό υλικό, στίγματα κ.α. που πιθανά να είχαν αποτυπώσει δεν είναι πλέον στην κατοχή τους.
(…)
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Βάσει των στοιχείων που έχει καταγράψει ο Μηχανισμός Καταγραφής, φαίνεται ότι οι ΑΑΕ δεν αποτελούν περιστασιακό και *άτακτο* φαινόμενο, αλλά έχουν λάβει συστηματικό και *οργανωμένο* χαρακτήρα. Προκειμένου να πραγματοποιηθούν, φαίνεται να επιστρατεύεται ανθρώπινο δυναμικό, κτηριακές εγκαταστάσεις, βαριά οχήματα, πλωτά σκάφη και άλλα υλικοτεχνικά μέσα.

Ο τρόπος υλοποίησης (modus operandi) των ΑΑΕ, όπως προκύπτει από τις μαρτυρίες, παρουσιάζει μια εξέλιξη ανά στάδια. Συγκεκριμένα, στην πλειονότητα των μαρτυριών τα φερόμενα θύματα αρχικά εντοπίζονται από κάποια ομάδα ένστολων ή και ατόμων με πολιτικά ρούχα (στάδιο του εντοπισμού), στη συνέχεια μεταφέρονται σε κάποια δομή όπου κρατούνται (στάδιο της κράτησης ή περιορισμού μετακίνησης), και τέλος μεταφέρονται από τον χώρο κράτησης/περιορισμού μετακίνησης στο σημείο όπου πραγματοποιείται η πράξη της φυσικής απομάκρυνσης και ολοκληρώνεται η επιχείρηση της ΑΑΕ (στάδιο της φυσικής απομάκρυνσης).

Οι ΑΑΕ λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές (συνοριακή περιοχή Έβρου και θάλασσα), οι ιδιαιτερότητες των οποίων διαμορφώνουν και τον τρόπο υλοποίησής τους (modus operandi). Εν προκειμένω, σε κάποιες μαρτυρίες, όπως ιδίως στα περιστατικά που ο εντοπισμός έγινε στη θάλασσα ή πολύ κοντά στη

συνοριακή περιοχή του ποταμού Έβρου, αναφέρθηκε ότι το στάδιο της κράτησης/περιορισμού μετακίνησης παραλείφθηκε και η ΑΑΕ πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά τον εντοπισμό.

Η πλειοψηφία των φερόμενων θυμάτων είναι μη-καταγεγραμμένοι αιτούντες άσυλο, οι οποίοι είτε προσπάθησαν να αποκτήσουν πρόσβαση για πρώτη φορά στη διαδικασία ασύλου είτε έχουν επιχειρήσει επανειλημμένα να το πράξουν, αλλά ισχυρίστηκαν ότι τα στοιχεία τους δεν έχουν καταγραφεί ποτέ από τις ελληνικές Αρχές και απομακρύνθηκαν παράτυπα και αναγκαστικά στην Τουρκία. Υπάρχουν, επίσης, φερόμενα θύματα που ισχυρίστηκαν ότι τη στιγμή του εντοπισμού τους ήταν ήδη αναγνωρισμένοι/ες στην Ελλάδα δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ή ήταν καταγεγραμμένοι/ες από τις ελληνικές Αρχές αιτούντες/σες άσυλο.

Στα περιστατικά που έχει καταγράψει ο Μηχανισμός Καταγραφής αναφέρθηκε η συμμετοχή τόσο ένστολων όσο και ατόμων με πολιτικά ρούχα, η δράση των οποίων έφερε χαρακτηριστικά συντονισμένης δράσης με τις Αρχές. Δεν αποκλείεται τα άτομα αυτά να ήταν απλοί πολίτες μη έχοντες αναλάβει νόμιμα δημόσια εξουσία. Στο στοιχείο αυτό προστίθεται και το στοιχείο κάποιων μαρτυριών ότι κατά το στάδιο της φυσικής απομάκρυνσης των περιστατικών του Έβρου φέρονται να συμμετείχαν ως δράστες πολίτες τρίτων χωρών που μιλούσαν κάποιες από τις γλώσσες των θυμάτων.
(…)».

145. Τον Ιούνιο του 2024, η ΕΕΔΑ δημοσίευσε την ετήσια έκθεσή της για το έτος 2023, στην οποία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι μαρτυρίες που καταγράφηκαν από τον μηχανισμό το έτος 2023 επιβεβαιώνουν τα συμπεράσματα του 2022 όσον αφορά τον τρόπο υλοποίησης *(modus operandi)* και την οργανωμένη φύση των ΑΑΕ. Ειδικότερα, η έκθεση αναφέρει ότι οι μαρτυρίες που ελήφθησαν έδειξαν ότι επαναλαμβάνεται το ίδιο μοτίβο το οποίο έχει τα ίδια χαρακτηριστικά ως προς τον τρόπο υλοποίησης με αυτά που είχαν παρατηρηθεί και αναλυθεί στην ετήσια έκθεση για το έτος 2022.

3. Η Εθνική Αρχή Διαφάνειας

146. Το Νοέμβριο του 2021, η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, που συστήθηκε με τον Ν.4622/2019, διενήργησε έρευνα μετά το από 6 Οκτωβρίου 2021 δημοσίευμα της ενημερωτικής πλατφόρμας *Lighthouse Reports*. Το εν λόγω δημοσίευμα, με παραπομπές σε εικόνες βίντεο, περιείχε καταγγελίες για απώθηση παράτυπων μεταναστών από ομάδες ανθρώπων με καλυμμένα πρόσωπα.

147. Τον Μάιο του 2022, η Αρχή δημοσίευσε την έκθεση έρευνας με τον τίτλο « *Έκθεση έρευνας αρ. ΟΜ 3/4, Διαχείριση των μεταναστευτικών ροών -Καταγγελίες για επαναπροωθήσεις στην Ελλάδα* ».

148. Όσον αφορά την ανάλυση μακροσκοπικών δεδομένων που έγινε από την ομάδα έρευνας, η έκθεση αναφέρει, ειδικότερα τα εξής:

> « (...)
> Οι βιντεοσκοπήσεις είναι αποσπασματικές. Η πλειονότητα των βίντεο είναι μια σύνθεση/κολλάζ σχεδίων και φωτογραφιών, αποσπασματικές σκηνές, καταγραφές χωρίς συνεχή ροή γεγονότων. Εντοπίζονται στοιχεία επεξεργασίας βίντεο, όπως η χρήση σημειακών συμβόλων, η χρήση υποτίτλων σχολίων ή σχολίων τρίτων, η λήψη εικόνων μέσω μηχανικών μέσων βίντεο τρίτων χωρίς να προσδιορίζεται ο τόπος και ο χρόνος. Η ταυτότητα των προσώπων στα βίντεο δεν παρέχεται και δεν μπορεί να ταυτοποιηθεί ή να επαληθευτεί.
> Στα προσκομισθέντα βίντεο δεν υπάρχουν πλάνα με τους φερόμενους ως υπαλλήλους των ελληνικών λιμενικών αρχών να έρχονται σε επαφή με επιβάτες σε φουσκωτό σκάφος. Δεν καταγράφεται καμία πράξη σωματικής βίας ή επίθεσης ή απειλής οποιουδήποτε είδους. (...)
>
> Οι παρεχόμενες πληροφορίες δεν περιλαμβάνουν α) μαρτυρίες εμπλεκομένων προσώπων ή φερόμενων ως θυμάτων, β) συγκεκριμένες ενδείξεις ή οποιαδήποτε στοιχεία σχετικά με οργανωμένες ιεραρχικές δομές και ροές χρημάτων για επαναπροωθήσεις υπηκόων τρίτων χωρών που εισέρχονται παράνομα στη χώρα, γ) μαρτυρίες εν υπηρεσία ή/και πρώην ανώτερων αξιωματικών του Ελληνικού Λιμενικού Σώματος που φέρονται να αναγνώρισαν τον μασκοφόρο ως μέλη της Μονάδας Ειδικών Επιχειρήσεων του Ελληνικού Λιμενικού Σώματος (...) όπως αναφέρεται στο δημοσίευμα. (...)»

149. Επίσης, σύμφωνα με την εν λόγω έκθεση, οι εμπειρογνώμονες του Επιστημονικού Τμήματος της Ελληνικής Αστυνομίας, αφού εξέτασαν το επίμαχο οπτικοακουστικό υλικό, παρατήρησαν μεταξύ άλλων ότι:

> «σε μερικά από τα βίντεο, αλλαγές σχεδίων, συμβόλων και εισροών κειμένου, έλλειψη ήχου (…)
>
> Ενδείξεις επεξεργασίας με συγκεκριμένο λογισμικό, σε ορισμένες περιπτώσεις με χρήση λογισμικού ικανού να επεξεργαστεί υπάρχοντα βίντεο ή να συνθέσει τμήματα βίντεο ή να προσθέσει γραφικά κλπ.
>
> Επίσης σε ορισμένα βίντεο είτε δεν υπάρχουν ενδείξεις ημερομηνίας και ώρας ή δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί αν η ημερομηνία και ώρα που αναφέρεται αντιστοιχεί στην πραγματική, ή αν η καταγραφή του ήχου (το άτομο που μιλάει) πραγματοποιείται ταυτόχρονα με τη βιντεοσκόπηση.

Σε ορισμένα βίντεο, οι εικόνες δεν λαμβάνονται απευθείας από συσκευή εγγραφής, αλλά εγγράφεται μια οθόνη, ενώ άλλα διακόπτουν την εγγραφή βίντεο και εμφανίζουν στατικές εικόνες και κείμενο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι (α) η πλειονότητα των βίντεο δεν εμφανίζει την ημερομηνία λήψης/ψηφιοποίησης του αρχείου, καθώς και στοιχεία της συσκευής εγγραφής, και (β) η ανάλυση μεταδεδομένων δείχνει ότι 7 από τα 16 βίντεο δεν περιέχουν πρωτογενές και μη επεξεργασμένο υλικό (υλικό που είναι πλήρες και αμετάβλητο από την ώρα της λήψης έως την ώρα της εξέτασης), ή ότι δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί εάν το βίντεο είναι πρωτογενές και μη επεξεργασμένο. (…) επίσης, δεν βρέθηκαν στοιχεία GPS (μεταδεδομένα) σε όλα τα βίντεο. Ακόμη και σε περιπτώσεις που υπάρχουν στοιχεία, δεν μπορεί να αποδειχθεί εάν αντιστοιχούν σε πραγματικά στοιχεία (…)».

150. Όσον αφορά την άποψη εξήντα πέντε ατόμων που ερωτήθηκαν, η έκθεση αναφέρει τα εξής:

« (...)

1) Η πλειοψηφία τους είναι πεπεισμένη ότι τέτοια περιστατικά «δεν συμβαίνουν» και «δεν μπορούν να συμβούν» επειδή:

Τέτοιες ενέργειες, δεδομένου ότι απαιτούν υψηλό επίπεδο οργάνωσης και συντονισμού, θα αποκαλυφθούν εύκολα από τις τοπικές κοινωνίες και από τις αρχές της γειτονικής χώρας, ιδιαίτερα της περιοχής του Έβρου, λόγω της μορφολογίας του εδάφους.

Η Ελλάδα δεν θα κινδύνευε να «εκτεθεί» και τέτοιες παράνομες πρακτικές είναι ασυμβίβαστες με τη «νοοτροπία του ελληνικού λαού».

Σύμφωνα με την προσωπική τους εμπειρία κατά τη συμμετοχή σε αποστολές διάσωσης παράτυπων μεταναστών ή κατά την παροχή εθελοντικής εργασίας, οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι οι αρμόδιες αρχές εκτελούν τα καθήκοντά τους με αξιοπρέπεια και κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν για τη διαχείριση των παράτυπων μεταναστευτικών ροών με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα.

Στον αντίποδα, η άποψη ενός ερωτηθέντος ήταν ότι «οι επαναπροωθήσεις λαμβάνουν χώρα πολύ συχνά», τονίζοντας τη μυστικότητα της επιχείρησης, δηλώνοντας ότι «είναι αδύνατο να είσαι μάρτυρας μιας επαναπροώθησης, διότι εάν γίνει κάποιος αντιληπτός κατά την άφιξη μεταναστών τότε οι μετανάστες θα καταγραφούν αμέσως [και] θα οδηγηθούν στο ΚΥΤ».

2) Η πλειονότητα των ερωτηθέντων υποστήριξε ότι οι σχετικές αναφορές από τον τύπο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι αβάσιμες καθώς δεν υπάρχουν αποδεικτικά στοιχεία.

3) Οι αξιωματικοί έδωσαν έμφαση στα εξής:

Τη συμμόρφωση με το νομικό πλαίσιο και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που διέπουν το θαλάσσιο δίκαιο, τις προδιαγραφές ασφάλειας στη θάλασσα και τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Το αυστηρό επιχειρησιακό πλαίσιο που δεν επιτρέπει παρεκκλίσεις ή παράνομες ενέργειες.

Το φαινόμενο των «καθοδηγούμενων/χειραγωγούμενων» μαρτυριών των ερωτηθέντων (μεταναστών) κατά τη διαδικασία απολογισμού.

Την ανακριβή χρήση και την παρανόηση του όρου «απώθηση» αντί του νομικού όρου «αποτροπή», που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της επιτήρησης των συνόρων, η οποία αποτελεί κυρίαρχη υποχρέωση της χώρας τόσο βάσει του εθνικού όσο και του ενωσιακού δικαίου

(...) »

151. Τέλος, όσον αφορά τις αναφορές που περιέχονται στο δημοσίευμα της πλατφόρμας *Lighthouse Reports*, η έκθεση καταλήγει ότι

« Λαμβάνοντας υπόψη:
Α) τα βίντεο και το φωτογραφικό υλικό που προσκομίστηκε στην ερευνητική ομάδα
Β) τις δύο εργαστηριακές εκθέσεις της εξέτασης του ψηφιακού υλικού (βίντεο και φωτογραφικά αρχεία)
Γ) την έκθεση εμπειρογνωμόνων του εργαστηρίων του Επιστημονικού Τμήματος της Ελληνικής Αστυνομίας
Δ) Τις καταθέσεις των Ελλήνων αξιωματούχων
Ε) Τις καταθέσεις πολιτών των τοπικών κοινωνιών
ΣΤ) Το γεγονός ότι, καίτοι ζητήθηκε, δεν προσκομίστηκε άλλο υλικό, προκειμένου να επιβεβαιωθούν οι υποτιθέμενες περιπτώσεις επαναπροωθήσεων,
Δεν κατέστη δυνατόν να επαληθευτούν τα περιστατικά που αναφέρονται στην παρούσα δημοσίευση/αναφορά, καθώς δεν προέκυψαν αποδεικτικά στοιχεία ή σχετική τεκμηρίωση.»

Β. Οι Διεθνείς Οργανισμοί

1. Το Συμβούλιο της Ευρώπης

α) Οι διαπιστώσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την πρόληψη των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων ή εξευτελιστικών μεταχειρίσεων ή ποινών (CPT)

152. Στην από 19 Φεβρουαρίου 2019 έκθεσή του, η οποία συντάχτηκε μετά την από 10 έως 19 Απριλίου 2018 επίσκεψή του στην Ελλάδα, το CPT εξέφρασε τις ακόλουθες παρατηρήσεις (*έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις*)

« 8. Επιχειρήσεις επαναπροώθησης (push-back)

(…)

138. Τον Απρίλιο του 2018, αρκετοί πολίτες άλλων χωρών ισχυρίστηκαν ότι γινόντουσαν επιχειρήσεις επαναπροώθησης από την Ελλάδα στην Τουρκία μέσω σκάφους στον ποταμό Έβρο, στα σύνορα. Αυτοί οι επίμονοι και αξιόπιστοι ισχυρισμοί γνωστοποιήθηκαν στην αντιπροσωπεία μέσα από ατομικές συνεντεύξεις που έγιναν κατ' ιδίαν με 15 αλλοδαπούς υπηκόους σε τρεις διαφορετικούς χώρους κράτησης. Αφορούσαν κυρίως συμβάντα που έλαβαν χώρα μεταξύ Ιανουαρίου και Μαρτίου του 2018, ενώ μερικά συμβάντα αφορούσαν το έτος 2017. Τα άτομα που ισχυρίστηκαν ότι επαναπροωθήθηκαν από την Ελλάδα στην Τουρκία επανήλθαν στο ελληνικό έδαφος και συνελήφθησαν και κρατήθηκαν από την Ελληνική Αστυνομία.

139. Αρκετά από αυτά τα άτομα ισχυρίστηκαν ότι είχαν υποστεί σωματική κακομεταχείριση από αστυνομικούς και αξιωματικούς της συνοριοφυλακής ή (παρα)στρατιωτικούς κομάντος κατά τη διάρκεια τέτοιων επιχειρήσεων απώθησης. Η φερόμενη κακομεταχείριση συνίστατο ιδίως σε χαστούκια, γροθιές και κλωτσιές σε διάφορα μέρη του σώματος (συμπεριλαμβανομένου του κεφαλιού), καθώς και σε χτυπήματα με γκλομπ στο κεφάλι αφού οι ενδιαφερόμενοι αλλοδαποί υπήκοοι είχαν αναγκαστεί να γονατίσουν μπρούμυτα στη βάρκα κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων επαναπροώθησης (δηλαδή όλοι όσοι σήκωναν το κεφάλι τους δέχονταν συστηματικά χτύπημα με γκλομπ στο κεφάλι). Αρκετά άτομα κατήγγειλαν ότι -μαζί με όλα τα μέλη της ομάδας τους που απωθήθηκαν- δέχθηκαν απειλές, αντιμετωπίστηκαν βάναυσα (δηλαδή σπρώχτηκαν, σύρθηκαν ή ρίχτηκαν στο έδαφος) και αναγκάστηκαν να επιβιβαστούν σε μικρές φουσκωτές βάρκες.

Συνήθως, τα άτομα που περιγράφονται ως οι δράστες της φερόμενης κακομεταχείρισης ήταν οπλισμένα και είχαν καλυμμένα τα πρόσωπά τους με κουκούλες- ενώ ορισμένοι ήταν ντυμένοι με αστυνομικές στολές και άλλοι φορούσαν στρατιωτικές στολές.

140. Από τις πληροφορίες που συγκέντρωσε η αντιπροσωπεία κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, προέκυψε ότι οι φερόμενες επιχειρήσεις απώθησης που περιγράφηκαν λεπτομερώς από τους αλλοδαπούς υπηκόους που ερωτήθηκαν παρουσίαζαν παρόμοιο μοτίβο. Τα εν λόγω πρόσωπα είχαν εισέλθει αρχικά στην Ελλάδα από την Τουρκία διασχίζοντας παράνομα τον ποταμό Έβρο. Λίγο μετά την άφιξή τους στην Ελλάδα, συνελήφθησαν από την ελληνική αστυνομία και τους συνοριοφύλακες και συνήθως μεταφέρονταν σε ένα από τα κοντινά αστυνομικά και συνοριακά τμήματα στην περιοχή του Έβρου. Τα προσωπικά τους αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων των κινητών τηλεφώνων, συνήθως κατάσχονταν. Ορισμένοι αλλοδαποί ισχυρίστηκαν ότι δεν είχαν καταγραφεί ατομικά και ότι η σύλληψη και η κράτησή τους δεν είχε καταγραφεί. Ένα άτομο ισχυρίστηκε ότι, πριν τον απωθήσουν, τον κράτησαν κατά τη διάρκεια της νύχτας σε ένα φορτηγό μαζί με μια ομάδα άλλων συλληφθέντων μεταναστών. Επιπλέον, ορισμένοι αλλοδαποί υπήκοοι ισχυρίστηκαν ότι η αστυνομία δεν τους παρείχε φαγητό καθ' όλη τη διάρκεια της κράτησής τους στα αστυνομικά κρατητήρια, η οποία μπορεί να είχε διαρκέσει από μερικές ώρες έως και πάνω από μία ημέρα.

Τα άτομα που ερωτήθηκαν είπαν στην αντιπροσωπεία ότι στη συνέχεια μεταφέρθηκαν με ένα φορτηγάκι μαζί με μια ομάδα άλλων αλλοδαπών, συμπεριλαμβανομένων, σε ορισμένες περιπτώσεις, οικογενειών με παιδιά, σε μια στρατιωτική ζώνη στην όχθη του ποταμού Έβρου. Στη συνέχεια, παραδόθηκαν σε άλλους ένοπλους και μασκοφόρους αστυνομικούς και συνοριοφύλακες ή (παρα)στρατιωτικούς κομάντος, οι οποίοι τους ανάγκασαν να επιβιβαστούν σε μικρές φουσκωτές βάρκες. Ορισμένα άτομα κατήγγειλαν ότι τα επανειλημμένα αιτήματά τους για άσυλο στην Ελλάδα αγνοήθηκαν και ότι δεν τους δόθηκε η δυνατότητα να αμφισβητήσουν την επαναπροώθησή τους. Οι αλλοδαποί υπήκοοι ισχυρίστηκαν επίσης ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, καταστράφηκαν προσωπικά αντικείμενα (συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων ταυτότητας). Στη συνέχεια μεταφέρθηκαν με βάρκα πίσω στην τουρκική πλευρά του ποταμού- ορισμένοι ισχυρίστηκαν ότι τους άφησαν σε ένα από τα μικρά νησάκια στη μέση του ποταμού κοντά στην τουρκική όχθη και ότι είτε έπρεπε να φτάσουν στο τουρκικό έδαφος με δικά τους μέσα είτε έπρεπε να περιμένουν εκεί να τους περισυλλέξουν οι τουρκικές αρχές.

141. Οι ισχυρισμοί αυτοί αντιστοιχούν επίσης σε ισχυρισμούς των οποίων αποδέκτης υπήρξε το CPT στο παρελθόν, μεταξύ άλλων μέσω συνεντεύξεων με ξένους υπηκόους που είχαν ισχυριστεί ότι τους είχαν απωθήσει κατά τη διάρκεια της επίσκεψής της στην Τουρκία το 2015.

(...)

144. Τούτου λεχθέντος, από τις πληροφορίες που συγκέντρωσε η αντιπροσωπεία κατά την επίσκεψη, προκύπτει ότι, τουλάχιστον μέχρι τις αρχές Μαρτίου 2018, ένας αριθμός αλλοδαπών υπηκόων που εισήλθαν παράνομα (παράτυπα) στην Ελλάδα από την Τουρκία μέσω των συνόρων του ποταμού Έβρου και οι οποίοι συνελήφθησαν από την ελληνική αστυνομία και τους συνοριοφύλακες, υποβλήθηκαν de facto σε άτυπες, αναγκαστικές επαναπροωθήσεις (push-backs) στην Τουρκία, χωρίς να τους παρέχεται ουσιαστική δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση ασύλου στην Ελλάδα. Επιπλέον, φαίνεται ότι τα πρόσωπα αυτά δεν ταυτοποιήθηκαν και δεν καταγράφηκαν σωστά και, κατά συνέπεια, δεν ήταν σε θέση να κάνουν χρήση των προβλεπόμενων από το νόμο ένδικων μέσων κατά της απέλασης ή της επιστροφής τους.

Υπό το πρίσμα αυτών των περιστάσεων, το CPT θεωρεί ότι τα άτομα αυτά δεν προστατεύονταν αποτελεσματικά από τον κίνδυνο επαναπροώθησης, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας αλυσιδωτών επαναπροωθήσεων.

(…)».

153. Επίσης, στην από 19 Νοεμβρίου 2020 έκθεσή του, την οποία συνέταξε μετά την επί τούτου επίσκεψή του στην Ελλάδα από 13 έως 17 Μαρτίου 2020, το CPT ανέφερε τα εξής (*έχουν παραλειφθεί οι υποσημειώσεις*):

« (…)

7. Η πρακτική των επαναπροωθήσεων στα τουρκικά σύνορα και στη θάλασσα

53. Στην έκθεση του μετά την επίσκεψη του το 2018, το CPT ασχολήθηκε με το ζήτημα των επιχειρήσεων επαναπροώθησης (pushback) από την Ελλάδα προς την Τουρκία μέσω πλοίου μέσω των συνόρων του ποταμού Έβρου.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης που έγινε το 2020, η αντιπροσωπεία του CPT έλαβε και πάλι συνεχείς και αξιόπιστες καταγγελίες που αποκτήθηκαν μέσω ατομικών συνεντεύξεων, σε διάφορους χώρους κράτησης για αλλοδαπούς υπηκόους που συλλαμβάνονταν, τα πράγματά τους κατάσχονταν και στη συνέχεια επαναπροωθούνταν μέσω των συνόρων του ποταμού Έβρου προς την Τουρκία. Οι ισχυρισμοί αφορούσαν κυρίως περιστατικά που είχαν λάβει χώρα πριν από τον Μάρτιο του 2020 αλλά εντός των προηγούμενων έξι μηνών. Τα άτομα που ισχυρίστηκαν ότι είχαν απωθηθεί από την Ελλάδα προς την Τουρκία είχαν στη συνέχεια εισέλθει εκ νέου στο ελληνικό έδαφος και είχαν συλληφθεί και κρατηθεί από την ελληνική αστυνομία.

(...)

54. Τα πρόσωπα που ισχυρίστηκαν ότι είχαν απωθηθεί κατά την περίοδο πριν από τον Μάρτιο του 2020 περιέγραψαν ότι κρατούνταν για μικρά χρονικά διαστήματα σε διάφορα κέντρα κράτησης που βρίσκονταν όχι μακριά από τον ποταμό Έβρο. Περαιτέρω, τα πρόσωπα αυτά ισχυρίστηκαν ότι τα προσωπικά τους αντικείμενα, με τα κινητά τους τηλέφωνα και σε ορισμένες περιπτώσεις και τα παπούτσια τους, είχαν κατασχεθεί από τους φρουρούς τους που τους συνόδευσαν στον ποταμό και επέβλεπαν τις επαναπροωθήσεις (τα πρόσωπα αυτά φορούσαν όλα κουκούλες (μπαλακλάβες) που έκρυβαν τα πρόσωπά τους και ήταν ντυμένα είτε με στρατιωτικού τύπου στολές είτε με αστυνομικές στολές).

(…)

57. Τα στοιχεία που υποστηρίζουν το ενδεχόμενο οι μετανάστες να επαναπροωθούνται από τον Έβρο προς την Τουρκία αφού κρατηθούν για αρκετές ώρες, χωρίς να απολαμβάνουν καμία από τις θεμελιώδεις εγγυήσεις, από Έλληνες αξιωματικούς που ενεργούν με επίσημη ιδιότητα είναι αξιόπιστα.

(…)».

154. Επίσης, στην από 12 Ιουλίου 2024 έκθεσή του, που συντάχτηκε μετά από την επίσκεψή του στην Ελλάδα από 20 Νοεμβρίου έως 1η Δεκεμβρίου 2023, το CPT ανέφερε τα κάτωθι συμπεράσματα (*οι υποσημειώσεις έχουν παραλειφθεί*):

« Γ. Άτυπες αναγκαστικές απομακρύνσεις στα σύνορα - «pushbacks»

152. Στις εκθέσεις για τις επισκέψεις του 2018 και του 2020, το CPT ασχολήθηκε με το ζήτημα των άτυπων επιχειρήσεων αναγκαστικής επιστροφής αλλοδαπών υπηκόων από την Ελλάδα στην Τουρκία τόσο κατά μήκος της χερσαίας συνοριακής περιοχής του Έβρου όσο και στη θάλασσα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι συγκεκριμένες περιστάσεις, η ευαλωτότητα, οι ανάγκες προστασίας ή ο κίνδυνος κακής μεταχείρισης κατά την επιστροφή τους (ανεπίσημα αποκαλούμενες «pushbacks» ή «driftbacks»). Η Επιτροπή συγκέντρωσε επαρκή στοιχεία για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι έγιναν επαναπροωθήσεις. Ορισμένα άτομα ανέφεραν ότι είχαν επαναπροωθηθεί πολλές φορές.

153. Η αυξανόμενη προσφυγή σε βίαιες επαναπροωθήσεις στα σύνορα της Ευρώπης με ελάχιστη λογοδοσία από τους κρατικούς φορείς οδήγησε το CPT να εκθέσει τις απόψεις του στην 32η Γενική του Έκθεση. Ειδικότερα, εντόπισε διαφορετικούς τρόπους λειτουργίας των επιχειρήσεων επαναπροώθησης και διαπίστωσε επαναλαμβανόμενους τρόπους σωματικής κακομεταχείρισης που αναπτύσσονται κατά αλλοδαπών υπηκόων. Το CPT έχει ταχθεί υπέρ της ενίσχυσης των εγγυήσεων κατά της επαναπροώθησης και της κακομεταχείρισης και της προώθησης της λειτουργίας ανεξάρτητων μηχανισμών παρακολούθησης και καταγγελιών στα σύνορα. Κάθε ισχυρισμός για επιχειρήσεις απώθησης πρέπει να διερευνάται αποτελεσματικά και οι εμπλεκόμενοι να λογοδοτούν.

154. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης του 2023, η αντιπροσωπεία του CPT έγινε και πάλι αποδέκτης πολλών συνεχών και αξιόπιστων καταγγελιών για άτομα που απωθήθηκαν, συχνά βίαια, μέσω του ποταμού Έβρου ή στη θάλασσα προς την Τουρκική Δημοκρατία. Οι ισχυρισμοί αυτοί προέκυψαν μετά από λεπτομερείς συνεντεύξεις με άτομα που κρατούνται σε όλη την Ελλάδα σε διάφορα κέντρα, υποδοχής, σε PRDC και σε άλλα αστυνομικά και συνοριακά κέντρα. Οι περισσότεροι ισχυρισμοί σχετικά με τις απωθήσεις στη θάλασσα αφορούσαν την περίοδο πριν από την τραγική βύθιση ενός σκάφους κοντά στην Πύλο τον Ιούνιο του 2023. Ωστόσο, η αντιπροσωπεία δέχτηκε αρκετές καταγγελίες που ανατρέχουν στα μέσα Οκτωβρίου έως τις αρχές Νοεμβρίου 2023 σε σχέση με επαναπροωθήσεις τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα. Πολλές καταγγελίες που έγιναν σε διαφορετικές τοποθεσίες από διάφορα άσχετα μεταξύ τους άτομα, συμπεριλαμβανομένων ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους παιδιών, επιβεβαίωσαν τις λεπτομερείς περιγραφές και ιστορίες που ελήφθησαν αλλού. Τα άτομα που ισχυρίστηκαν ότι είχαν επαναπροωθηθεί από την Ελλάδα στην Τουρκία είχαν στη συνέχεια εισέλθει εκ νέου στο ελληνικό έδαφος και είχαν συλληφθεί από την Ελληνική Αστυνομία ή την Ελληνική Ακτοφυλακή και είχαν μεταφερθεί σε κέντρα υποδοχής, ή σε αστυνομικό και συνοριακό σταθμό ή, όσον αφορά παλαιότερους ισχυρισμούς, κρατούνταν σε κέντρα υποδοχής. Αναδείχθηκαν δύο μοτίβα.

155. Όσον αφορά τις επικαλούμενες επαναπροωθήσεις στα χερσαία σύνορα στην περιοχή του Έβρου, οι συλληφθέντες ανέφεραν ότι είχαν διασχίσει τον ποταμό Έβρο από την Τουρκία και είχαν φθάσει στο ελληνικό έδαφος, όπου συνελήφθησαν από αστυνομικούς ή άγνωστους μασκοφόρους με στρατιωτική στολή και

οδηγήθηκαν σε χώρο κράτησης (συνήθως σε κτίριο, αλλά μερικές φορές σε ανοιχτό χώρο), όπου κρατήθηκαν για αρκετές ώρες. Αρκετά άτομα που ερωτήθηκαν από την αντιπροσωπεία ισχυρίστηκαν ότι έπρεπε να γονατίσουν με τα χέρια πίσω από την πλάτη τους ή να ξαπλώσουν στο πάτωμα με το κεφάλι προς τα κάτω και ότι δέχονταν χτυπήματα με γκλομπ, κλωτσιές ή γροθιές αν δεν υπάκουαν. Μετά από αρκετές ώρες, τοποθετήθηκαν σε φορτηγά που ήταν γεμάτα. Στη συνέχεια, σύμφωνα με πληροφορίες, τους μετέφεραν στο ποτάμι άνδρες ντυμένοι με σκούρα ρούχα ή στρατιωτικές στολές, φορώντας κουκούλες τύπου μπαλακλάβας και εξοπλισμένοι με ξύλα. Αρκετοί ισχυρίστηκαν ότι τους ανάγκασαν να γδυθούν. Όλοι δήλωσαν ότι τους αφαίρεσαν τα προσωπικά τους αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων χρημάτων και κινητών τηλεφώνων, προτού τους βάλουν σε βάρκες και τους μεταφέρουν απέναντι διαβαίνοντας τον Έβρο. Η αντιπροσωπεία έλαβε επίσης επιβεβαιωτικούς ισχυρισμούς ότι ορισμένες από τις υποτιθέμενες απωθήσεις πραγματοποιήθηκαν από αλλοδαπούς υπηκόους που είχαν προσληφθεί για το σκοπό αυτό, οι οποίοι φορούσαν μπαλακλάβες και κρατούσαν πλαστικά μπαστούνια.

(…).

158. Οι ελληνικές αρχές υποστήριξαν, στην απάντησή τους στην έκθεση για την επίσκεψη του 2020 και σε διάφορες ανταλλαγές απόψεων, μεταξύ άλλων και με την αντιπροσωπεία στο τέλος της επίσκεψής της του 2023, ότι δεν υπήρχαν στοιχεία που να εμπλέκουν τις ελληνικές υπηρεσίες επιβολής του νόμου με περιστατικά βίαιων απομακρύνσεων από το ελληνικό έδαφος μέσω των χερσαίων συνόρων με την Τουρκική Δημοκρατία στην περιοχή του Έβρου.

(...) Οι ελληνικές αρχές ανέφεραν τους υφιστάμενους μηχανισμούς εποπτείας, όπως ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη και η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, εκτός από την εισαγγελία, ως απόδειξη ότι οποιεσδήποτε υποτιθέμενες επιχειρήσεις απώθησης θα υπόκεινταν σε έλεγχο. Ενημέρωσαν επίσης το CPT ότι ο τρόπος δράσης των ομάδων διακίνησης ανθρώπων είναι να λένε στα άτομα που περνούν στην Ελλάδα ότι πρέπει να επινοήσουν ιστορίες ότι είχαν προηγουμένως απομακρυνθεί βίαια από την Ελλάδα. Το CPT δεν πείθεται από μια τέτοια επιχειρηματολογία, καθώς τα άτομα που ζητούν άσυλο, ιδίως οι γυναίκες και τα παιδιά, δεν έχουν τίποτα να κερδίσουν επινοώντας ιστορίες επαναπροωθήσεων.

159. Επιπλέον, από τα μέχρι σήμερα στοιχεία φαίνεται να προκύπτει ότι δεν έχουν διεξαχθεί αποτελεσματικές έρευνες σχετικά με ισχυρισμούς για αναγκαστικές απωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία.

(...)

Περαιτέρω, το CPT αντιλαμβάνεται ότι η Εθνική Αρχή Διαφάνειας είχε λάβει πάνω από 200 τεκμηριωμένες καταγγελίες για απωθήσεις μέχρι τον Ιούνιο του 2022. Προφανώς περίπου 88 από αυτές τις καταγγελίες αφορούσαν συγκεκριμένα περιστατικά που αφορούσαν την Ελληνική Ακτοφυλακή και είχαν διαβιβαστεί στον Εισαγγελέα του Λιμενικού για διερεύνηση. Ωστόσο, δεν υπάρχουν πληροφορίες για το πώς εξελίσσονται οι υποθέσεις αυτές ή αν οι έρευνες διεξάγονται σύμφωνα με τα κριτήρια που θέτει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και η νομολογία του, καθώς και τα πρότυπα που προωθεί το CPT. Στο παρελθόν, το CPT έχει εγείρει ερωτήματα σχετικά με την αποτελεσματικότητα των ερευνών για φερόμενη κακομεταχείριση από τα όργανα των αρχών επιβολής του νόμου.

(...)

160. Επιπλέον, πολυάριθμες μαρτυρίες υποτιθέμενων απωθήσεων έχουν καταγραφεί από διάφορες οργανώσεις, όπως οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, η Ελληνική Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες δήλωσε ότι κατά την περίοδο 2020-2021 κατέγραψε 539 περιστατικά άτυπων αναγκαστικών επιστροφών σε ξηρά και θάλασσα, που αφορούσαν τουλάχιστον 17 000 άτομα, κατά τη διάρκεια των οποίων αναφέρθηκαν πιθανές παραβιάσεις πολλών δικαιωμάτων. Μεταξύ αυτών ήταν τα δικαιώματα στη ζωή και στην προστασία από βασανιστήρια, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, καθώς και, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου. Το CPT αντιλαμβάνεται ότι η Ύπατη Αρμοστεία (UNCHR) συνέχισε να εκφράζει ανησυχίες σχετικά με τέτοιες πρακτικές.

Τα ευρήματα του CPT κατά την επίσκεψη του 2023 συμφωνούν με εκείνα που καταγράφηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

161. (...) Για το CPT, υπάρχουν επαρκή στοιχεία για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι επαναπροωθήσεις προς την Τουρκία έχουν λάβει χώρα και συνεχίζουν να λαμβάνουν χώρα, αν και σε μικρότερη κλίμακα επί του παρόντος. Τώρα θα πρέπει να επικεντρωθούμε στον τερματισμό των βίαιων, επικίνδυνων και παράνομων επιχειρήσεων επαναπροώθησης μια για πάντα.

162. Το CPT επαναλαμβάνει τη σύστασή του προς τις ελληνικές αρχές να ενεργήσουν ώστε να αποτρέψουν κάθε μορφή επαναπροωθήσεων που λαμβάνουν χώρα είτε μέσω των συνόρων του ποταμού Έβρου είτε στη θάλασσα στο Ανατολικό Αιγαίο από όργανα των αρχών επιβολής του νόμου, από στρατιωτικό ή λιμενικό προσωπικό, καθώς και από αλλοδαπούς υπηκόους που προσλαμβάνονται για την εκτέλεση τέτοιων καθηκόντων. Όλοι οι αλλοδαποί υπήκοοι που φθάνουν στα σύνορα ή βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια και επιθυμούν να ζητήσουν διεθνή προστασία θα πρέπει να προστατεύονται αποτελεσματικά από τον κίνδυνο επαναπροώθησης, συμπεριλαμβανομένης της πιθανής αλυσιδωτής επαναπροώθησης.

(…)».

β) Η κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης

155. Στο ψήφισμά της με αρ. 2299(2019) της 28ης Ιουνίου 2019, για τις «Πολιτικές και Πρακτικές σε θέματα απώθησης στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Κοινοβουλευτική Συνέλευση τόνιζε τα εξής:

«1. Όσον αφορά τον έλεγχο και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης καταβάλλουν μεγάλες προσπάθειες για την προστασία των συνόρων τους. Στο πλαίσιο αυτό, οι αρνήσεις εισόδου στο έδαφος και οι απελάσεις χωρίς εξατομικευμένη εξέταση της ανάγκης για προστασία έχουν γίνει επιβεβαιωμένο φαινόμενο στα σύνορα της Ευρώπης, καθώς και στο έδαφος των κρατών μελών που βρίσκονται πιο εσωτερικά. Δεδομένης της συχνότητας αυτών των πρακτικών και της συστηματικής χρήσης τους σε ορισμένες χώρες, αυτές οι «απομακρύνσεις» μπορούν να θεωρηθούν ως αναπόσπαστο μέρος των εθνικών πολιτικών και όχι ως μεμονωμένες ενέργειες. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος που συνδέεται με τα μέτρα επιστροφής είναι αυτός της επαναπροώθησης, που συνεπάγεται την επιστροφή ενός προσώπου σε τόπο όπου θα μπορούσε να αντιμετωπίσει δίωξη (σύμφωνα με τους όρους της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951 - η «Σύμβαση για τους Πρόσφυγες») ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, σύμφωνα με τους όρους της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (...)

5. Η Συνέλευση ανησυχεί έντονα για τις συνεχείς αναφορές και τα στοιχεία απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης των μεταναστών από τα κράτη μέλη και τις υπηρεσίες τους στο πλαίσιο τέτοιων επαναπροωθήσεων: εκφοβισμός, αρπαγή ή καταστροφή περιουσίας, ακόμη και χρήση βίας και στέρηση τροφής και βασικών υπηρεσιών. Επειδή [τα κράτη μέλη αρνούνται] ότι προσφεύγουν σε τέτοιες μετακινήσεις, αρνούνται επίσης και την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση (ενίοτε συστηματική) και συνεπώς δεν εξετάζεται επαρκώς ή καθόλου.

6. Ως εκ τούτου, η Συνέλευση καλεί τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης να συμμορφωθούν πλήρως με τις διεθνείς υποχρεώσεις τους στο θέμα αυτό, ιδίως εκείνες που ορίζονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με την απαγόρευση των ομαδικών απελάσεων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης σε διαδικασία αίτησης ασύλου, και την απαγόρευση της επαναπροώθησης που θεσπίζει η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες.

(...) »

156. Στο Ψήφισμά της υπ' αριθ.2462 (2022) της 12ης Οκτωβρίου 2022 σχετικά με τις «Επαναπροωθήσεις χερσαίες και θαλάσσιες: παράνομα μέτρα διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών» η Συνέλευση ανέφερε τα κάτωθι:

« 4. Η Συνέλευση εκφράζει τη λύπη της για τη βαθιά περιφρόνηση των διεθνών επιταγών στον τομέα αυτό σε ορισμένες χώρες, σε συνδυασμό με την εργαλειοποίηση των μεταναστευτικών ροών για πολιτικούς σκοπούς, και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το δικαίωμα του ασύλου εξακολουθεί να παραβιάζεται. Οι επαναπροωθήσεις στα σύνορα έχουν λάβει ανησυχητικές διαστάσεις, τόσο στην ξηρά όσο και στο πιο επικίνδυνο περιβάλλον της θάλασσας, και έχουν καταστεί πανευρωπαϊκό πρόβλημα που αφορά τουλάχιστον τα μισά κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Μακριά από το να περιορίζονται σε μία ή δύο χώρες ή σε ένα ή δύο περιστατικά, οι καταγγελίες πολλαπλασιάζονται και, το πιο ανησυχητικό, έχουν γίνει μέρος μιας πολιτικής που είναι ανεκτή. Οι

επαναπροωθήσεις από την Κροατία στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, από την Ελλάδα στην Τουρκία, από τη Μάλτα και την Ιταλία στη Λιβύη, από την Ουγγαρία στη Σερβία και από την Πολωνία στη Λευκορωσία απλώς επιδεινώνουν μια ήδη κρίσιμη κατάσταση για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες και τους εκθέτουν περαιτέρω στον κίνδυνο να πεθάνουν σε ένα εξαιρετικά επικίνδυνο ταξίδι.

(…)

12. Η Συνέλευση καλεί τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης να τροποποιήσουν τη νομοθεσία και την πρακτική τους για να τερματίσουν τις επαναπροωθήσεις στην ξηρά και στη θάλασσα και να κωδικοποιήσουν την αρχή της μη επαναπροώθησης στην εθνική νομοθεσία. Πιο συγκεκριμένα, τα καλεί να λάβουν μέτρα για την πρόληψη των επαναπροωθήσεων, την προστασία των θυμάτων και τη δίωξη των υπευθύνων για τις επαναπροωθήσεις, καθώς και για τη βελτίωση της διεθνούς συνεργασίας και του συντονισμού μεταξύ των αρχών συνοριακού ελέγχου, της αστυνομίας και άλλων φορέων προστασίας των συνόρων, ως εξής:

12.1 όσον αφορά την πρόληψη :

12.1.1 να αποτρέψουν όλες τις επιχειρήσεις «επιστροφής» και *pullback* κατά των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στο να διασφαλιστεί ότι η διαχείριση των συνόρων ευθυγραμμίζεται με το διεθνές δίκαιο και τις υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Συνέλευση υπογραμμίζει την ανάγκη να διασφαλιστεί η εξατομικευμένη αξιολόγηση των αναγκών προστασίας και η ασφαλής επιστροφή, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της απαγόρευσης των συλλογικών απελάσεων που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4 της Σύμβασης,

(...)

12.3 όσον αφορά τις διώξεις :

12.3.1 να διασφαλίζουν ότι οι ισχυρισμοί περί απελάσεων διερευνώνται διεξοδικά και ότι οι υπεύθυνοι λογοδοτούν, προκειμένου να τερματιστούν τέτοιες πρακτικές. Η Συνέλευση υπενθυμίζει συνεπώς τη σημασία της απαγόρευσης των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης και της απαγόρευσης των ομαδικών απελάσεων, ακόμη και σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης,

12.3.2 να εφαρμόζουν τις αποφάσεις των εθνικών δικαστηρίων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των προσωρινών μέτρων, σχετικά με τις επαναπροωθήσεις και την άρνηση πρόσβασης στο άσυλο ή ακόμη και στη διαδικασία ασύλου, και να εφαρμόζουν τις συστάσεις ανεξάρτητων εθνικών φορέων, όπως οι υπερασπιστές των δικαιωμάτων, όπως αναφέρεται στο ψήφισμα 2299 (2019), λαμβάνοντας υπόψη ότι η κωδικοποίηση της αρχής της μη επαναπροώθησης στο εσωτερικό δίκαιο είναι απαραίτητη.»

(…)».

γ) Η Επίτροπος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

157. Στην από 6 Νοεμβρίου 2018 Έκθεσή της, η οποία συντάχτηκε μετά από την από 25 έως 29 Ιουνίου 2018 επίσκεψή της στην Ελλάδα, η Επίτροπος συνόψισε ως εξής τις διαπιστώσεις της:

«64. Η Επίτροπος ανησυχεί βαθύτατα για τους επίμονους και τεκμηριωμένους ισχυρισμούς περί επιστροφών με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία, οι οποίες συχνά συνοδεύονται από χρήση βίας (...) Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι διαθέσιμες πληροφορίες υποδεικνύουν την ύπαρξη μιας παγιωμένης πρακτικής στον τομέα αυτό, η Επίτροπος καλεί τις ελληνικές αρχές να θέσουν τέρμα στις επαναπροωθήσεις και να διερευνήσουν κάθε ισχυρισμό για κακομεταχείριση που διαπράττεται από μέλη των ελληνικών δυνάμεων ασφαλείας στο πλαίσιο τέτοιων επιχειρήσεων».

158. Επίσης, σε ένα έγγραφο με αποδέκτες το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής και Ασύλου και το Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής της Ελλάδας (CommHR/DM/sf 019-2021, 3 Μαΐου 2021), η Επίτροπος ανέφερε τα εξής:

«Στην έκθεσή μου του 2018, σημείωσα τις πολυάριθμες αξιόπιστες καταγγελίες για συνοπτικές επιστροφές («pushbacks») στην Τουρκία, που συχνά συνοδεύονται από βία, και κάλεσα τις ελληνικές αρχές να θέσουν τέλος σε αυτή την πρακτική. Ανησυχώ βαθύτατα για το γεγονός ότι, δυόμισι χρόνια αργότερα, οι ισχυρισμοί για επαναπροωθήσεις εξακολουθούν να υφίστανται τόσο στα χερσαία όσο και στα θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία.

Συνοπτικές επιστροφές από την Ελλάδα στην Τουρκία μέσω των συνόρων του ποταμού Έβρου έχουν αναφερθεί και καταγραφεί εδώ και αρκετά χρόνια, όχι μόνο από διεθνή μέσα ενημέρωσης και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και από εθνικούς φορείς ανθρωπίνων δικαιωμάτων και διεθνείς οργανισμούς.

(…)

Από την άποψη αυτή, θέλω να τονίσω ότι όταν τα άτομα στα σύνορα επιστρέφουν πίσω χωρίς να έχει γίνει ατομική ταυτοποίηση ή διαδικασία, τότε εμποδίζονται να προβάλουν τους λόγους για τους οποίους η επιστροφή αυτή θα παραβίαζε τα δικαιώματά τους και να ζητήσουν προστασία έναντι τέτοιων παραβιάσεων. Σε τέτοιες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να βεβαιωθούν ότι δεν τα στέλνουν πίσω κατά παράβαση, για παράδειγμα, του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και της απαγόρευσης της επαναπροώθησης που προβλέπεται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Αυτές οι προστασίες ισχύουν για όλους, ανεξάρτητα από τον τρόπο με τον οποίο φθάνουν στα σύνορα των κρατών μελών, ακόμη και αν αυτό γίνεται με μη νόμιμο τρόπο.

Επιπλέον, ο τρόπος με τον οποίο φέρεται να διεξάγονται αυτές οι επιχειρήσεις είναι σαφώς ασύμβατος με τις υποχρεώσεις της Ελλάδας όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι λεκτικές και σωματικές κακοποιήσεις που φέρεται να επιβάλλονται στα άτομα που ωθούνται πίσω στην Τουρκία μπορεί να ισοδυναμούν με απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση, ενώ και μόνο το γεγονός της εγκατάλειψής τους σε βάρκες στον Έβρο ή σε σωσίβιες λέμβους στο Αιγαίο θέτει σε σοβαρό κίνδυνο το δικαίωμά τους στη ζωή. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις αυτές μπορεί

να υπονομεύουν το δικαίωμα στην οικογενειακή ζωή, καθώς μερικές φορές, όπως έχει αναφερθεί, οδηγούν σε χωρισμό των οικογενειών.

Ανησυχώ βαθύτατα για το γεγονός ότι η επίσημη αντίδραση των ελληνικών αρχών ήταν συχνά να απορρίπτουν απλώς τους ισχυρισμούς περί απωθήσεων, παρά το συντριπτικό σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που έχουν παρουσιαστεί τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, σας προτρέπω να θέσετε τέλος σε αυτές τις πρακτικές και να διασφαλίσετε ότι διεξάγονται ανεξάρτητες και αποτελεσματικές έρευνες για όλους τους ισχυρισμούς περί απωθήσεων και κακομεταχείρισης από μέλη των δυνάμεων ασφαλείας στο πλαίσιο τέτοιων επιχειρήσεων. Καλώ επίσης τις ελληνικές αρχές να εξετάσουν και να ενεργήσουν σύμφωνα με τις προτάσεις του Συνήγορου του Πολίτη σχετικά με τις έρευνες από μέρους της ελληνικής αστυνομίας των καταγγελιών περί απωθήσεων.

(…)».

159. Τέλος στη Σύστασή της που επιγράφεται «Απωθούμενοι πέρα από τα όρια. Τέσσερις τομείς επείγουσας δράσης για τον τερματισμό των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα σύνορα της Ευρώπης» (Μάρτιος 2022- *οι υποσημειώσεις έχουν παραλειφθεί*), η Επίτροπος ανέφερε ότι:

«εδώ και αρκετά χρόνια, υπάρχουν πολυάριθμες και συνεχείς καταγγελίες για επαναπροώθηση από την Ελλάδα στην Τουρκία. Η Επίτροπος έχει ενωθεί με πολλούς άλλους διεθνείς οργανισμούς και την κοινωνία των πολιτών καλώντας την ελληνική κυβέρνηση να θέσει άμεσα τέρμα σε αυτή την πρακτική, η οποία συχνά συνοδεύεται από κακομεταχείριση. Τέτοιες επιχειρήσεις επαναπροώθησης έχουν αναφερθεί ιδίως στα χερσαία σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία (στην άλλη πλευρά του ποταμού Έβρου). Οι αναφορές για επαναπροωθήσεις στο Αιγαίο Πέλαγος έχουν επίσης αυξηθεί, με συνεχείς ισχυρισμούς ότι άνθρωποι αφήνονται στη θάλασσα πάνω σε σωσίβιες λέμβους, που θέτουν πιθανότατα σε κίνδυνο τη ζωή τους».

2. Τα Ηνωμένα Έθνη

α) Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες

160. Στις 12 Ιουνίου 2018, σε μια ανακοίνωση τύπου με τον τίτλο «Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες καλεί την Ελλάδα να διερευνήσει τις επαναπροωθήσεις στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα με την Τουρκία», η Ύπατη Αρμοστεία

«κάλεσε την Ελλάδα να διερευνήσει τις πολλαπλές αναφορές για επαναπροώθηση από τις ελληνικές αρχές στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα της χώρας, με την απέλαση στην Τουρκία μεταναστών και αιτούντων άσυλο που είχαν φθάσει στο ελληνικό έδαφος ή στα ελληνικά χωρικά ύδατα.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες έχει εκφράσει συνεχώς τις ανησυχίες της στην ελληνική κυβέρνηση και έχει ζητήσει επείγουσα έρευνα για μια σειρά από περιστατικά, τα οποία αναφέρονται στα μέσα ενημέρωσης και πολλά από τα οποία επιβεβαιώνονται από μη κυβερνητικές οργανώσεις και μαρτυρίες από πρώτο χέρι. Οι ισχυρισμοί αυτοί έχουν αυξηθεί από τον Μάρτιο και, σύμφωνα με πληροφορίες, αρκετές ομάδες ανθρώπων ενδέχεται να έχουν επιστραφεί με συνοπτικές διαδικασίες αφού έφτασαν στο ελληνικό έδαφος (...).

(…)».

161. Στις 21 Αυγούστου 2020, σε ένα δελτίο τύπου με τον τίτλο «*Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες ανησυχεί για αναφορές περί επαναπροωθήσεων και καλεί για την προστασία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο*» η Ύπατη Αρμοστεία ανέφερε τα εξής:

«Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) εξακολουθεί να ανησυχεί εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού αξιόπιστων καταγγελιών που δείχνουν ότι άνδρες, γυναίκες και παιδιά μπορεί να έχουν επιστραφεί ανεπίσημα στην Τουρκία αμέσως μετά την άφιξή τους σε ελληνικό έδαφος ή χωρικά ύδατα τους τελευταίους μήνες.

Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επαναλαμβάνει σταθερά την έκκλησή της προς την Ελλάδα να απέχει από τέτοιες πρακτικές και να διερευνήσει σοβαρά τις αναφορές αυτές, οι οποίες περιλαμβάνουν μια σειρά από αξιόπιστες και άμεσες μαρτυρίες που έχουν καταγραφεί από το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα και έχουν τεθεί υπόψη των αρμόδιων αρχών. Δεδομένης της φύσης, του περιεχομένου, της συχνότητας και της συνέπειας αυτών των καταγγελιών, θα πρέπει να ξεκινήσει μια κατάλληλη έρευνα χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. (...)»

162. Στις 21 Φεβρουαρίου 2022, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες έκανε την ακόλουθη δήλωση:

« (…) Ανησυχούμε λόγω των επαναλαμβανόμενων και συγκλινουσών μαρτυριών που προέρχονται από τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα Ελλάδας και Τουρκίας, όπου η Ύπατη Αρμοστεία έχει καταγράψει την καταγγελία περίπου 540 συμβάντων που αφορούν ανεπίσημες επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα, από την αρχή του 2020. Ανησυχητικά συμβάντα έχουν επίσης καταγγελθεί στην Κεντρική Ευρώπη και στην Νοτιοανατολική Ευρώπη στα σύνορα με τα κράτη μέλη της ΕΕ.

Μολονότι μεγάλος αριθμός των εν λόγω συμβάντων δεν έχουν καταγραφεί για διάφορους λόγους, η Ύπατη Αρμοστεία έχει συλλέξει χιλιάδες μαρτυρίες από άτομα που υποβλήθηκαν σε επιστροφή στα σύνορα και που περιέγραψαν ένα ανησυχητικό μοτίβο που περιέχει απειλές, εκφοβισμούς, βία και εξευτελισμούς. Στη θάλασσα, πολλά άτομα αναφέρουν ότι εγκαταλείφθηκαν σε διασωστικά πλοιάρια ή ότι εξαναγκάστηκαν να πέσουν στη θάλασσα, γεγονός που μαρτυρά μια σκληρή περιφρόνηση προς την ανθρώπινη ζωή. Τουλάχιστον τρία άτομα φέρονται να έχουν πεθάνει σε τέτοια συμβάντα από τον Σεπτέμβριο του 2021 στο Αιγαίο Πέλαγος, εκ των

οποίων ένα τον Ιανουάριο. Επίσης, εξίσου αποτροπιαστικές πράξεις έχουν καταγγελθεί στα χερσαία σύνορα, σύμφωνα με συγκλίνουσες μαρτυρίες ατόμων που τους αφαιρέθηκαν τα πράγματά τους και απωθήθηκαν βίαια υπό εξαιρετικά ακραίες καιρικές συνθήκες».

β) Τα άλλα όργανα των Ηνωμένων Εθνών

163. Στις τελικές της παρατηρήσεις σχετικά με την έβδομη περιοδική έκθεση για την Ελλάδα (CAT/C/GRC/CO/7, 3 Σεπτεμβρίου 2019), η Επιτροπή κατά των βασανιστηρίων ανέφερε τα εξής:

«16. Η Επιτροπή ανησυχεί βαθύτατα για τις συνεχείς αναφορές ότι το συμβαλλόμενο κράτος έχει ενεργήσει κατά παράβαση της αρχής της μη επαναπροώθησης κατά την περίοδο αναφοράς. Σημειώνει ιδίως τις επανειλημμένες καταγγελίες για αναγκαστική επιστροφή αιτούντων άσυλο και μεταναστών, συμπεριλαμβανομένων Τούρκων υπηκόων, που αναχαιτίστηκαν στη θάλασσα και στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία στη βορειοανατολική περιοχή του Έβρου, χωρίς προηγούμενη αξιολόγηση των κινδύνων που σχετίζονται με την προσωπική τους κατάσταση. Σύμφωνα με τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή, οι Έλληνες αστυνομικοί και άλλες άγνωστες δυνάμεις που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις επαναπροώθησης συχνά καταφεύγουν στη βία και κατάσχουν και καταστρέφουν την περιουσία των μεταναστών. Η Επιτροπή σημειώνει ότι η Διεύθυνση Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας και ο Έλληνας Συνήγορος του Πολίτη ξεκίνησαν έρευνες σχετικά με τους ισχυρισμούς αυτούς το 2017, αλλά ανησυχεί ότι τα φερόμενα ως θύματα, οι μάρτυρες και οι καταγγέλλοντες δεν έχουν ακουστεί στις ακροάσεις αυτών των διοικητικών ερευνών (άρθρα 2, 3, 11-13 και 16). »

164. Στην έκθεσή της σχετικά με την επίσκεψη της στην Ελλάδα (A/HRC/45/16/Add.1, 29 Ιουλίου 2020), η Ομάδα εργασίας για την αυθαίρετη κράτηση επεσήμαινε τα εξής:

« 87. Η Ομάδα Εργασίας ενημερώθηκε ότι νεοαφιχθέντα άτομα στην περιοχή του Έβρου συνελήφθησαν, κρατήθηκαν και εξαναγκάστηκαν να επιστρέψουν με συνοπτικές διαδικασίες από τα χερσαία σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας χωρίς να τους δοθεί η ευκαιρία να υποβάλουν αίτηση για διεθνή προστασία στην Ελλάδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις αναφέρθηκε ότι άτομα είχαν κάνει προηγούμενες προσπάθειες να περάσουν τα σύνορα, αλλά είχαν απομακρυνθεί βίαια στην Τουρκία. Οι πρακτικές απώθησης δεν επιτρέπονται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία και είναι αντίθετες με το δικαίωμα αίτησης ασύλου. Ως εκ τούτου, η ομάδα εργασίας είναι της άποψης ότι η κράτηση για το σκοπό αυτό δεν έχει νομική βάση. Η Ομάδα Εργασίας προτρέπει την Κυβέρνηση να διερευνήσει αμέσως και πλήρως όλους τους ισχυρισμούς για τέτοιες απωθήσεις, συμπεριλαμβανομένων οποιωνδήποτε πράξεων βίας ή κακομεταχείρισης που μπορεί να έχουν συμβεί κατά τη διάρκεια τέτοιων περιστατικών, και να διασφαλίσει ότι τέτοιες πρακτικές δεν θα συμβούν στο μέλλον»

165. Στην Έκθεσή του για τα μέσα που υπάρχουν ως απάντηση στις συνέπειες που έχουν για τα ανθρώπινα δικαιώματα οι επαναπροωθήσεις μεταναστών στην ξηρά και τη θάλασσα,

(A/HRC/47/30, 12 Μαΐου 2021), ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών ανέφερε, στην παράγραφο 55 τα εξής: (*οι υποσημειώσεις έχουν παραλειφθεί)*

> « διάφορες ανακοινώσεις αναφέρονται σε ανησυχίες σχετικά με τη διαχείριση, από μέρους της Ελλάδας, των συνόρων της, στα σύνορά της με την Τουρκία, χερσαία και θαλάσσια. Η Ελλάδα, η οποία βρίσκεται στη μεταναστευτική οδό της ανατολικής Μεσογείου, αναπτύσσει ομάδες περιπολιών και συνοριοφυλάκων στο πλαίσιο επιχειρήσεων, τόσο εθνικών όσο και ενωσιακών, σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό οργανισμό συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex). Εκτός από την αυξημένη παρουσία στρατιωτικών δυνάμεων στην περιοχή των χερσαίων συνόρων του Έβρου από τον Μάρτιο του 2020, η οποία πράγματι εμπόδισε την είσοδο δεκάδων χιλιάδων μεταναστών και αιτούντων άσυλο, οι οποίοι απωθήθηκαν ομαδικά και με συνοπτικές διαδικασίες, ο Ειδικός Εισηγητής έγινε αποδέκτης αναφορών ότι γινόντουσαν και απωθήσεις στα χερσαία σύνορα από τις αστικές περιοχές κα ιδίως από τα κέντρα κράτησης και υποδοχής (...) »

166. Στην έκθεσή της που αφορούσε την Ελλάδα (A/HRC/49/5, 6 Ιανουαρίου 2022), η Ομάδα εργασίας για την παγκόσμια περιοδική εξέταση, στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, απηύθυνε στην Ελλάδα, διάφορες συστάσεις, εκ των οποίων παρατίθενται ενδεικτικά οι ακόλουθες:

> « Να ερευνάτε γρήγορα και διεξοδικά τις πληροφορίες που αναφέρουν παραβιάσεις της αρχής της μη επαναπροώθησης και τις καταγγελίες για αναγκαστικές επιστροφές με συνοπτικές διαδικασίες μεταναστών στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, συμπεριλαμβανομένων και των καταγγελιών για βίαιες πράξεις ή για κακομεταχείριση που μπορεί να έχει διαπραχτεί κατά τα εν λόγω περιστατικά (…)
>
> Να επαγρυπνάτε έτσι ώστε όλοι οι αιτούντες άσυλο να έχουν τη δυνατότητα να τυγχάνουν μιας εξατομικευμένης επανεξέτασης των αποφάσεων απέλασης, με αυτοδίκαιο ανασταλτικό αποτέλεσμα και να έχουν προστασία έναντι της επαναπροώθησης και των ομαδικών επιστροφών, ενημερώνοντάς τους για την παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης (...) »

167. Στην Έκθεσή του προς το Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων που αφορούσε το θέμα « Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα διεθνή σύνορα: τάσεις, πρόληψη και ευθύνη» (A/HRC/50/31, 26 Απριλίου 2022), ο Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών ανέφερε τα εξής (*οι υποσημειώσεις έχουν παραλειφθεί*) :

> « 32. Στην Ελλάδα, οι απωθήσεις στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα αποτελούν πλέον τον κανόνα. Η Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες κατέγραψε καταγγελίες για περίπου 540 διαφορετικά συμβάντα κατά την περίοδο 2020-2021, τα οποία αφορούσαν τουλάχιστον 17 000 άτομα που έτυχαν άτυπης αναγκαστικής

επιστροφής στην Τουρκία. Ο Ειδικός Εισηγητής ανησυχεί εξαιτίας της σημαντικής αύξησης του αριθμού των ατόμων που εμποδίζονται να εισέλθουν στο ελληνικό έδαφος, στο πλαίσιο της διακηρυχθείσας στρατηγικής των αρχών. Η Ελλάδα φέρεται να έχει αποθαρρύνει πάνω από 140 000 άτομα από το να εισέλθουν στη χώρα μεταξύ Απριλίου και Νοεμβρίου του 2021 και ανακοίνωσε την επέκταση ενός φράκτη στην περιοχή του Έβρου. Στο Αιγαίο, οι ΜΚΟ έχουν καταγράψει τουλάχιστον 147 συμβάντα με αναγκαστική επιστροφή στην Τουρκία 7000 μεταναστών, μεταξύ των οποίων και παιδιά, από την Ελληνική ακτοφυλακή, χωρίς να τηρείται η νόμιμη διαδικασία».

168. Στις τελικές της παρατηρήσεις σχετικά με την έκθεση που υπέβαλε η Ελλάδα κατ΄ εφαρμογή του άρθρου 29 §1 της Διεθνούς Σύμβασης για την προστασία όλων των ατόμων έναντι των αναγκαστικών εξαφανίσεων (CED/C/GRC/CO/1, 12 Μαΐου 2022), η Επιτροπή αναγκαστικών εξαφανίσεων ανέφερε τα εξής:

« 28. (...) Η Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι δεν υπάρχει προστασία και διαδικαστικές εγγυήσεις που να διασφαλίζουν την αυστηρή τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης, και ειδικότερα όσον αφορά:

α) συγκλίνουσες πληροφορίες σύμφωνα με τις οποίες, μετανάστες, μεταξύ των οποίων και αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες, «απωθούνται» συστηματικά και απελαύνονται με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία: αφού τους έχουν κατασχεθεί το κινητό τους τηλέφωνο, τα προσωπικά τους είδη και τα ρούχα τους, οι ενδιαφερόμενοι φέρονται να εξαναγκάζονται να επιβιβαστούν σε σωστικές λέμβους ενώ δεν είναι επαρκώς ντυμένοι και εν συνεχεία εγκαταλείπονται στην ανοικτή θάλασσα ή στον ποταμό Έβρο, χωρίς οι Ελληνικές Αρχές να έχουν προηγουμένως προβεί στην απαραίτητη εξέταση και εκτίμηση του κινδύνου που διατρέχει το τάδε ή το δείνα άτομο να τύχει αναγκαστικής εξαφάνισης (…)

30. Η Επιτροπή σημειώνει ότι το κράτος μέλος υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν μυστικοί χώροι κράτησης στο έδαφός του, αλλά εντούτοις ανησυχεί εξαιτίας καταγγελιών ότι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων και παιδιών, τίθενται συχνά υπό μυστική κράτηση και τοποθετούνται μυστικά χωρίς να έχουν καταγραφεί στα οικεία αρχεία πριν επαναπροωθηθούν στην Τουρκία (…)».

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Ι. ΕΠΙ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΩΝ ΕΝΣΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

169. Η προσφεύγουσα επικαλείται τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης και ισχυρίζεται ότι υπήρξε θύμα επαναπροώθησης από μέρους των ελληνικών αρχών προς την Τουρκία (βλ. κατωτέρω §§268 έως 270). Καταγγέλλει επίσης ότι στερήθηκε παράνομα την προσωπική της ελευθερία ενόψει της επαναπροώθησής της κατά παράβαση του άρθρου 5 της Σύμβασης (βλ. κατωτέρω §§285 και 286).

Τέλος, με βάση τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης, υποστηρίζει ότι η απομάκρυνσή της στην Τουρκία παρουσίαζε κίνδυνο για τη ζωή της και συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και υποστηρίζει ότι δεν διέθετε καμία αποτελεσματική προσφυγή με την οποία να μπορεί να επικαλεστεί τις ως άνω αιτιάσεις όπως απαιτεί το άρθρο 13 της Σύμβασης (βλ. κατωτέρω §§ 293 και 294)

Α. **Ισχυρισμοί των διαδίκων**

1. Η Κυβέρνηση

170. Η Κυβέρνηση προβάλει διάφορες προκαταρκτικές ενστάσεις που αφορούν το σύνολο της προσφυγής.

171. Καταρχήν, θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δεν έχει την ιδιότητα του θύματος παραβιάσεων της Σύμβασης, και ισχυρίζεται, συναφώς, ότι δεν υπάρχει καμία απόδειξη της σύλληψής της, της κράτησής της και της προώθησής της στην Τουρκία. Θεωρεί επίσης ότι η προσφυγή συνιστά κατάχρηση του δικαιώματος ατομικής προσφυγής στον βαθμό που, κατά την Κυβέρνηση, βασίζεται σε ισχυρισμούς οι οποίοι δεν θεμελιώνονται σε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Επιπροσθέτως η Κυβέρνηση θεωρεί ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Προσάπτει στην προσφεύγουσα ότι δεν άσκησε αγωγή αποζημίωσης κατά των ελληνικών αρχών με βάση το άρθρο 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ) όσον αφορά τον υποτιθέμενο κίνδυνο θανάτου στον οποίο εκτέθηκε και την υποτιθέμενη κράτηση, την άσχημη μεταχείριση και την επαναπροώθηση. Διευκρινίζει συναφώς ότι, η απόρριψη της έγκλησης της ενδιαφερομένης από τον Εισαγγελέα Εφετών Θράκης δεν προδίκαζε και την έκβαση μιας αγωγής αποζημίωσης. Η Κυβέρνηση προσθέτει επίσης ότι η προσφεύγουσα δεν κατέθεσε καμία καταγγελία ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη (της Ελλάδας) ή ενώπιον της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας.

172. Μέσα από τα στοιχεία που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο εν όψει της ακροαματικής διαδικασίας, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ειδικότερα ότι η αγωγή αποζημίωσης του άρθρου 105ΕισΝΑΚ αποτελεί ένα αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα. Αναφέρεται σε διάφορες υποθέσεις στις οποίες ασκήθηκε μία τέτοια αγωγή, για επικαλούμενες παραβιάσεις του δικαιώματος περί μη υποβολής σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και για παραβίαση του δικαιώματος στη

ζωή σχετικά με μετανάστες που εισήλθαν παράνομα στη χώρα υπό περιστάσεις παρόμοιες, κατά την άποψη της Κυβέρνησης, με αυτές της υπό κρίση προσφυγής. Υποστηρίζει ότι σε τρεις από τις υποθέσεις αυτές, για τις οποίες επισυνάπτει τα σχετικά έγγραφα, οι προσφεύγοντες απευθύνθηκαν στο Δικαστήριο πριν ασκήσουν την προβλεπόμενη από το εθνικό δίκαιο προσφυγή σχετικά με τα ίδια πραγματικά περιστατικά όπως αυτά τα οποία αφορούσαν οι προσφυγές ενώπιον του Δικαστηρίου. Πρόκειται για τις κάτωθι υποθέσεις: 1) *Alkhatib και λοιποί κατά Ελλάδας* (αρ. 3566/16, 16 Ιανουαρίου 2024), στην οποία οι δύο αγωγές που ασκήθηκαν απορρίφθηκαν από το Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου ως αβάσιμες (αποφάσεις υπ' αριθ. 464/2023 και 75/2023) πριν την έκδοση της απόφασης του Δικαστηρίου, καθώς εκκρεμεί τώρα, κατά την Κυβέρνηση, έφεση κατά της υπ' αριθ 75/2023 απόφασης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Πειραιά, 2) *Safi και λοιποί κατά Ελλάδας* (αρ. 5418/15, 7 Ιουλίου 2022), στην οποία η αγωγή αποζημίωσης που ασκήθηκε στις 30 Δεκεμβρίου 2019, εξετάστηκε από το Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου στις 27 Απριλίου 2023 και οδήγησε σε απόφαση που εκδόθηκε στις 17 Απριλίου 2024 (βλ. κατωτέρω §176), και 3) *F.M. και λοιποί κατά Ελλάδας (* αρ. 17622/21), η οποία εκκρεμεί ενώπιον του Δικαστηρίου και για την οποία έχει ασκηθεί αγωγή αποζημίωσης στις 29 Δεκεμβρίου 2023 ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Πειραιά, το οποίο όρισε δικάσιμο για τις 9 Απριλίου 2024.

173. Η Κυβέρνηση επικαλείται και άλλες αγωγές αποζημίωσης που ασκήθηκαν δυνάμει του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ και αφορούν παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης. Αναφέρει ότι στις εν λόγω υποθέσεις, τα διοικητικά δικαστήρια επιδίκασαν αποζημίωση στους συγγενείς των αιτούντων άσυλο που απεβίωσαν σε κέντρα υποδοχής εξαιτίας παράλειψης του Ελληνικού Κράτους ως προς τις θετικές του υποχρεώσεις (αποφάσεις υπ' αριθ. 842/2023 και 998/2023 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών).

174. Κατά την Κυβέρνηση, από τα παραδείγματα αυτά προκύπτει ότι τα Διοικητικά Πρωτοδικεία εξέτασαν το βάσιμο των αγωγών εφαρμόζοντας την οικεία νομολογία του Δικαστηρίου, και ότι διεξήγαγαν πλήρη έρευνα επί των καταγγελθέντων περιστατικών. Αναφερόμενη στις αποφάσεις υπ' αριθ. 464/2023 και 75/2023 του Διοικητικού Πρωτοδικείου Ρόδου, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα Διοικητικά Πρωτοδικεία δέχτηκαν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5§2 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, η διάταξη περί θέσης στο αρχείο που εξέδωσε ο Εισαγγελέας σε μία ποινική υπόθεση που αφορούσε την ενδεχόμενη ευθύνη των οργάνων του Δημοσίου δεν δέσμευε τον διοικητικό δικαστή κατά την εξέταση της αστικής ευθύνης του

Δημοσίου. Ειδικότερα, στις εν λόγω αποφάσεις, η διάταξη περί θέσης στο αρχείο μιας ποινικής υπόθεσης δεν συνιστούσε απόφαση αμετάκλητης απαλλαγής η οποία δεσμεύει τα διοικητικά δικαστήρια. Επίσης, η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι τα διοικητικά δικαστήρια επανέλαβαν, ως δικό τους, το σκεπτικό που έχει κάνει δεκτό το Δικαστήριο με τη νομολογία του, όπως για παράδειγμα σε θέματα αμεροληψίας της έρευνας. Επίσης, τα εν λόγω δικαστήρια, έλαβαν υπόψη κατά την εκτίμησή τους, τη δυσκολία ή την αδυναμία στην οποία βρισκόντουσαν οι προσφεύγοντες προκειμένου να προσκομίσουν άλλες αποδείξεις, λαμβάνοντας υπόψη τις διαδικαστικές εγγυήσεις που απορρέουν από τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης.

175. Εξάλλου, η Κυβέρνηση επισημαίνει ότι ορισμένοι από τους προσφεύγοντες στις εν λόγω υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου άσκησαν αγωγή με βάση το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ και συνάγει ότι προφανώς θεώρησαν ότι μια τέτοια αγωγή συνιστά αποτελεσματική προσφυγή σε περίπτωση που γίνεται επίκληση παραβιάσεων των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, οι οποίες είναι παρόμοιες με αυτές της υπό κρίση υπόθεσης. Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι παρόλο που δεν μπορεί να εικάζει τους λόγους για τους οποίους οι προσφεύγοντες επέλεξαν να ασκήσουν το εν λόγω ένδικο βοήθημα αφότου προσέφυγαν με προσφυγή στο Δικαστήριο (ΕΔΔΑ), παρατηρεί ότι την άσκησαν κατά τη λήξη της προβλεπόμενης από το εθνικό δίκαιο προθεσμίας παραγραφής των αξιώσεων τους. Έτσι, κατά την Κυβέρνηση, η μη χρήση αυτού του ένδικου βοηθήματος πριν την άσκηση της ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγής δεν σημαίνει ότι οι προσφεύγοντες θεωρούν ότι η εν λόγω προσφυγή [ένδικο βοήθημα] δεν είναι αποτελεσματική, αλλά στηρίζεται στη στρατηγική στο πλαίσιο της οποίας επιλέγουν τον τρόπο να ασκήσουν τα δικαιώματά τους. Τούτο εξηγεί, κατά την Κυβέρνηση, ότι δεν είναι δυνατόν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, να προσκομίσει περισσότερα παραδείγματα νομολογίας *ad hoc* που να αφορούν αυτό το είδος υποθέσεων.

176. Εν όψει της ακροαματικής διαδικασίας, η Κυβέρνηση υπέβαλε επίσης στο Δικαστήριο την απόφαση υπ' αριθ. Α 128/2024 που είχε εκδώσει το Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου στις 17 Απριλίου 2024 στην υπόθεση που εισήχθη ενώπιόν του από ορισμένους εκ των προσφευγόντων της υπόθεσης *Safi*. Η Κυβέρνηση αναφέρει συναφώς, ότι το πρωτοδικείο δέχτηκε ότι η απόφαση με την οποία το Δικαστήριο διαπίστωσε την παραβίαση της Σύμβασης παρήγαγε δεδικασμένο έναντι του εθνικού δικαστηρίου που αποφαινόταν, στο πλαίσιο αγωγής δυνάμει του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ, επί του νόμιμου ή μη χαρακτήρα της επίμαχης πράξης ή παράλειψης, καθόσον η αιτία και οι διάδικοι ήταν οι ίδιοι στις εν λόγω διαδικασίες (ευρωπαϊκή και εθνική). Προσθέτει ότι στην

υπό κρίση υπόθεση, το Πρωτοδικείο επεσήμανε ότι το Δικαστήριο είχε διαπιστώσει, με την από 7 Ιουλίου 2022 απόφασή του, η οποία αφορούσε τα ίδια πραγματικά περιστατικά με αυτά που παρουσιάστηκαν ενώπιόν του, την παραβίαση του ουσιαστικού και διαδικαστικού σκέλους των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, και ότι είχε επιδικάσει στους προσφεύγοντες διάφορες αποζημιώσεις για ηθική βλάβη. Η Κυβέρνηση εξηγεί επίσης ότι το Πρωτοδικείο διευκρίνισε ότι η εν λόγω δίκαιη ικανοποίηση αποσκοπούσε στο να αποκαταστήσει την ηθική βλάβη (ζημία) αλλά δεν αποτελούσε αποκατάσταση της ηθικής βλάβης υπό την έννοια του άρθρου 932 του ελληνικού Αστικού Κώδικα, και έτσι συμπέρανε ότι μπορούσε να επιδικάσει αποζημίωση για ηθική βλάβη με βάση το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τα ποσά που είχαν ήδη καταβληθεί στους προσφεύγοντες σε εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου. Τέλος, αναφέρει ότι, η (πρωτόδικη) απόφαση έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή που ασκήθηκε δυνάμει του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ και επιδίκασε στους αιτούντες διάφορα ποσά ως αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης.

177. Όσον αφορά τις ποινικές διαδικασίες, η Κυβέρνηση αναφέρεται σε πολλές έρευνες (προκαταρκτική εξέταση) σχετικά με περιστατικά επαναπροώθησης που κίνησαν οι Εισαγγελείς της χώρας στο σύνολό τους, είτε μετά από καταγγελία που είχε καταθέσει, τις περισσότερες φορές, μια Μη Κυβερνητική Οργάνωση, είτε αυτεπαγγέλτως. Αναφέρει ότι μερικές από τις διαδικασίες αυτές εξακολουθούν να εκκρεμούν ενώπιον των αρμοδίων Εισαγγελέων, αλλά ότι η πλειοψηφία των υποθέσεων αυτών έχει αρχειοθετηθεί μετά από την ολοκλήρωση της προκαταρκτικής εξέτασης λόγω ανεπάρκειας στοιχείων. Διευκρινίζει επίσης ότι από την πλειοψηφία των αποφάσεων (διατάξεων) που αφορούν αρχειοθέτηση προκύπτει ότι πρόκειται για καταγγέλλοντες οι οποίοι κλήθηκαν να καταθέσουν ως μάρτυρες και να προσκομίσουν στοιχεία, αλλά δεν συνεισέφεραν στην έρευνα, περιοριζόμενοι να παραπέμψουν στα αρχικά έγγραφα που είχαν προσκομίσει (δημοσιεύματα, εκθέσεις του CPT, Μ.Κ.Ο., κλπ.), χωρίς να προσκομίσουν συμπληρωματικά στοιχεία. Εξάλλου σε ορισμένες υποθέσεις, οι αποφάσεις περί θέσης της υπόθεσης στο αρχείο αναδείκνυαν κρίσιμα στοιχεία τα οποία προέκυψαν κατά την έρευνα και τα οποία αποδείκνυαν την ανακρίβεια των ισχυρισμών των καταγγελλόντων. Η Κυβέρνηση δηλώνει επίσης ότι στις περιπτώσεις που υπήρχαν επαρκείς αποδείξεις, οι αρμόδιες αρχές προέβησαν σε αναλυτική εξέταση αυτών και ότι, σε κάθε περίπτωση, αιτιολόγησαν την απόφασή τους.

178. Όσον αφορά τις υποθέσεις που χειρίστηκαν οι Εισαγγελείς του Ναυτοδικείου, η Κυβέρνηση αναφέρει ότι από την 1η Ιανουαρίου 2019, εξετάστηκαν εκατόν είκοσι τρεις

καταγγελίες επαναπροωθήσεων που έγιναν από τους αξιωματικούς του λιμενικού από τα ελληνικά νησιά προς την Τουρκία, εκ των οποίων ενενήντα επτά τέθηκαν στο αρχείο, τέσσερις είτε παραπέμφθηκαν σε άλλες αρμόδιες εθνικές αρχές, είτε συνεκδικάστηκαν με άλλες υποθέσεις, και τέλος είκοσι δύο εξ αυτών διαβιβάστηκαν για προκαταρκτική εξέταση ή εξετάζονται αυτή τη στιγμή από τους εν λόγω Εισαγγελείς. Εξηγεί ότι στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις, μόλις σχηματιστεί η δικογραφία, διατάσσεται η διεξαγωγή έρευνας, και υποδεικνύονται ειδικά μέτρα έρευνας που πρέπει να διενεργηθούν (για παράδειγμα η λήψη μαρτυρικών καταθέσεων άλλων προσώπων, η προσκόμιση αντιγράφων από επίσημα έγγραφα του λιμενικού καθώς και απομαγνητοφωνήσεις των συνομιλιών των αξιωματικών με τις αρχές, λήψη απομαγνητοφωνημένου οπτικοακουστικού υλικού και έρευνα κινητών τηλεφώνων που έχουν καταγράψει σχετικά βίντεο, κατάρτιση ιατρικών γνωματεύσεων /πραγματογνωμοσυνών, ή αίτημα προς τις ΜΚΟ ή τους δημοσιογράφους που ανέφεραν το επίμαχο περιστατικό να προσκομίσουν όλο το υλικό που έχουν στην κατοχή τους, κλπ.). Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι, όσον αφορά τις ενενήντα επτά υποθέσεις που τέθηκαν στο αρχείο, οι αποφάσεις του Εισαγγελέων περιλαμβάνουν περιγραφή των κατηγοριών που έχουν απαγγελθεί και εκτίμηση των αποδείξεων που έχουν συλλεχθεί. Κατά την Κυβέρνηση, σε όλες αυτές τις υποθέσεις γίνεται μνεία ανεπαρκών αποδείξεων και, στις περισσότερες από αυτές, αναφέρεται επίσης η απουσία απάντησης από τον καταγγέλλοντα (συνήθως μια ΜΚΟ) στο αίτημα που του έχει υποβληθεί για προσκόμιση διευκρινίσεων και συμπληρωματικών στοιχείων.

179. Προς επίρρωση των ισχυρισμών της, η Κυβέρνηση υποβάλλει στο Δικαστήριο, ενδεικτικά, πολλές διατάξεις που αφορούν την διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης, αποφάσεις περί θέσης της υπόθεσης στο αρχείο καθώς και πλήρη κατάλογο των υποθέσεων που κατατέθηκαν ενώπιον των Εισαγγελέων του Ναυτοδικείου από το 2019.

2. Η προσφεύγουσα

180. Η προσφεύγουσα αναφέρεται στα αποδεικτικά στοιχεία που παραθέτει στην προσφυγή της και καλεί το Δικαστήριο να εξετάσει με την ουσία της υπόθεσης τις ενστάσεις της Κυβέρνησης για τη μη συνδρομή στο πρόσωπό της της ιδιότητας του θύματος και για την υποτιθέμενη καταχρηστικότητα της προσφυγής.

181. Όσον αφορά την ένσταση περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, η προσφεύγουσα απαντά ότι υπέβαλε έγκληση στα ποινικά δικαστήρια, και ότι η εν λόγω έγκληση περιείχε όλες τις αιτιάσεις που προέβαλε μετέπειτα ενώπιον του Δικαστηρίου. Υπενθυμίζει ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν είναι διαθέσιμες περισσότερες προσφυγές εν δυνάμει αποτελεσματικές, ο προσφεύγων δεν υποχρεούται να ασκήσει παρά μόνον μία, και συμπεραίνει ότι δεν ήταν απαραίτητο να ασκήσει κάποιο άλλο ένδικο βοήθημα προτού να προσφύγει στο Δικαστήριο.

182. Επιπλέον, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι σε κάθε περίπτωση, δεν υπήρχαν πρόσφορα ένδικα βοηθήματα όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης. Υπογραμμίζει ότι η εν λόγω αρχή είναι θεμελιώδης και λυπάται που δεν υπάρχει καμία προσφυγή στο εθνικό δικαϊκό σύστημα για την παραβίαση της αρχής αυτής που έχει διαπραχτεί σε στάδιο προγενέστερο της καταχώρησης πολίτη τρίτης χώρας στο ελληνικό έδαφος. Προσθέτει επίσης ότι, όσον αφορά τη περίπτωση μετανάστη που επιθυμεί να παρεμποδίσει την απομάκρυνσή του από συμβαλλόμενο Κράτος λόγω επικαλούμενου κινδύνου παραβίασης των άρθρων 2 ή 3 της Σύμβασης σε τρίτο κράτος, μια τέτοια προσφυγή (ένδικο βοήθημα), δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική παρά μόνον εάν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Υποστηρίζει ότι εν προκειμένω καμία προσφυγή τέτοιου είδους δεν ήταν διαθέσιμη ενώπιον διοικητικού ή ποινικού δικαστηρίου, καθόσον, η ίδια η προσφεύγουσα δεν είχε καταχωρηθεί, όπως ισχυρίζεται, από αρμόδια αρχή, η κράτησή της ήταν αυθαίρετη και η παράνομη επαναπροώθησή της δεν στηριζόταν σε καμία έγγραφη εντολή. Θεωρεί εξάλλου ότι η ταχύτητα με την οποία διεξήχθησαν τα συμβάντα της 4ης Μαΐου 2019, -ενώ υπενθυμίζει συναφώς ότι η παράνομη κράτηση καθώς και η παράνομη επαναπροώθηση έλαβαν χώρα σε χρονικό διάστημα λίγων ωρών-, και οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσής της την στερούσαν σε κάθε περίπτωση από δικαστική προσφυγή με εύλογες προοπτικές επιτυχίας. Θεωρεί ειδικότερα ότι σε επίπεδο διοικητικού δικαίου, δεν διέθετε καμία προσφυγή για να παρεμποδίσει την [αναγκαστική] επιστροφή της, καθώς δεν είχε εκδοθεί εις βάρος της καμία απόφαση απομάκρυνσης.

183. Όσον αφορά την αγωγή αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 105ΕισΝΑΚ, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι η προσβολή της αρχής της μη επαναπροώθησης δεν συνιστά παραβίαση της εθνικής νομοθεσίας ικανή να θεμελιώσει μια τέτοια αγωγή, και ότι το αντίθετο ισχύει μόνον όταν οι ίδιες οι συνθήκες απομάκρυνσης μπορούν να εξομοιωθούν με απάνθρωπες

ή εξευτελιστικές μεταχειρίσεις ή με βασανιστήρια, και συνεπώς με πράξεις που τιμωρούνται από την ποινική νομοθεσία. Υποστηρίζει επίσης, ότι ακόμη και στην τελευταία αυτή περίπτωση, η εν λόγω παραβίαση του άρθρου 3, ή ακόμη και του άρθρου 2 της Σύμβασης, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δυνάμενη να αποκατασταθεί με μόνη την επιδίκαση μιας αποζημίωσης. Η προσφεύγουσα αναφέρει επίσης ότι η αγωγή του άρθρου 105ΕισΝΑΚ δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, και ισχυρίζεται ότι, κατά συνέπεια, από τη φύση της δεν μπορεί να εμποδίσει την απομάκρυνση, η οποία ενδέχεται να εκθέσει ένα άτομο σε παραβιάσεις των άρθρων 2 ή 3 της Σύμβασης.

184. Τέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι τα άλλα ένδικα βοηθήματα/μέσα στα οποία αναφέρεται η Κυβέρνηση, ήτοι η προσφυγή στον Συνήγορο του Πολίτη και στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας, δεν έχουν τον χαρακτήρα δικαστικής προσφυγής.

185. Επιπλέον, κατά την ακροαματική διαδικασία η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι η πρώτη μαρτυρική κατάθεση του Ν.Ο. δεν είχε εξεταστεί όπως έπρεπε από τον αρμόδιο Εισαγγελέα, και υποστηρίζει ότι το εν λόγω στοιχείο αποδεικνύει τον μη ουσιαστικό χαρακτήρα της έρευνας στην περίπτωσή της καθώς και σε όλες τις άλλες υποτιθέμενες περιπτώσεις επαναπροώθησης. Ως προς αυτό, προσθέτει ότι από τα στοιχεία που η Κυβέρνηση υπέβαλε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι συναφείς υποθέσεις είχαν τεθεί στο αρχείο ή εξακολουθούσαν να εκκρεμούν και ότι, συνεπώς, καμία δεν έχει εξεταστεί έως σήμερα από δικαστήριο.

Β. Ο παρεμβαίνων (Ελληνικό Παρατηρητήριο του Ελσίνκι) [Greek Helsinki Monitor]

186. Το Ελληνικό Παρατηρητήριο του Ελσινίκι (ο παρεμβαίνων) δηλώνει ότι έχει εισαγάγει ενώπιον των εθνικών ποινικών δικαστηρίων πάνω από διακόσιες υποθέσεις που αφορούν επαναπροωθήσεις και ότι οι εν λόγω υποθέσεις εξετάστηκαν ήδη ή εξετάζονται τώρα από τους αρμόδιους Εισαγγελείς, τον Συνήγορο του Πολίτη ή την Εθνική Αρχή Διαφάνειας. Αναφέρει ότι εκατοντάδες υποθέσεις αυτού του είδους έχουν αναφερθεί και ότι καμία από αυτές δεν οδήγησε στην αυτεπάγγελτη κίνηση προκαταρκτικής εξέτασης και /ή πειθαρχικής διαδικασίας, ενώ όπως διευκρινίζει, όλες οι διαδικασίες που αφορούν τις εν λόγω υποθέσεις κινήθηκαν μετά από καταγγελία που κατέθεσαν τα θύματα ή ΜΚΟ. Προσθέτει ότι όσον αφορά τις καταγγελίες που υπέβαλε το ίδιο, το κύριο επιχείρημα που προβάλλουν οι Εισαγγελείς είναι ότι οι λιμενικοί και η αστυνομία δεν είχαν την πρακτική να προβαίνουν σε επαναπροωθήσεις.

187. Προς επίρρωση των ισχυρισμών του, ο παρεμβαίνων προσκομίζει κατάλογο υποθέσεων στις οποίες έχει καταθέσει καταγγελία μεταξύ 2018 και 2022 σχετικά με παράνομες επαναπροωθήσεις από την περιοχή του Έβρου ή των ελληνικών νησιών, και αναφέρει ότι, στην πλειοψηφία τους, οι καταγγελίες αυτές τέθηκαν στο αρχείο. Προσθέτει ότι για να πράξουν έτσι, οι αρμόδιοι Εισαγγελείς βασίστηκαν, στις περισσότερες περιπτώσεις, σε έγγραφα που προερχόντουσαν από τους λιμενικούς ή από την αστυνομία, που έχουν κατηγορηθεί ότι έχουν αναμιχθεί στα εν λόγω συμβάντα. Ο παρεμβαίνων προσκομίζει ενώπιον του Δικαστηρίου ένα DVD που περιέχει τις καταγγελίες και τις αποφάσεις περί θέσης στο αρχείο στις οποίες αναφέρεται.

188. Εξηγεί ότι οι Εισαγγελείς, οι δικαστές και οι άλλοι οι οποίοι ερευνούν τις εν λόγω υποθέσεις δεν είναι πρόθυμοι να διεξαγάγουν αμερόληπτες έρευνες και προτιμούν να θέσουν όλες τις υποθέσεις στο αρχείο, και συνεπώς, συμπεραίνει ο παρεμβαίνων, στην Ελλάδα δεν υπάρχει αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα για τις επικαλούμενες παραβιάσεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης που αφορούν επαναπροώθηση.

Γ. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

189. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η ένσταση περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων αφορά όλη την προσφυγή, ήτοι τις αιτιάσεις που προβάλλονται υπό το πρίσμα, αφενός, των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης σχετικά με την επικαλούμενη παραβίαση αυτή καθεαυτή (συνοπτική απομάκρυνση χωρίς προηγούμενη διαδικασία), και αφετέρου, των άρθρων 2 και 3 (κίνδυνος για τη ζωή και κακομεταχείριση πριν και κατά τη διάρκεια της επαναπροώθησης), και τέλος, του άρθρου 5 (παράνομη κράτηση). Θεωρεί ότι οι διαφορετικές αυτές αιτιάσεις συνδέονται στενά μεταξύ τους και ότι όλες καταλήγουν, τελικά, στην υποτιθέμενη ύπαρξη μίας επαναπροώθησης. Εντούτοις, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο αποτελεσματικός χαρακτήρας των δύο ενδίκων μέσων που επικαλείται η Κυβέρνηση θα πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με τη φύση της κάθε αιτίασης χωριστά.

190. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην υπό κρίση υπόθεση, η προσφεύγουσα υπέβαλε έγκληση το περιεχόμενο της οποίας συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με τις αιτιάσεις που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου, και ότι η εν λόγω έγκληση απορρίφθηκε λόγω έλλειψης αποδείξεων. Επαναλαμβάνει επίσης ότι εάν ένα άτομο έχει στη διάθεσή του, σε εθνικό επίπεδο, περισσότερες

προσφυγές, έχει το δικαίωμα, ως προς τον σκοπό της εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων, να επιλέξει μία εξ αυτών που να μπορεί να καταλήξει στην αποκατάσταση της κύριας αιτίασής του. Ως εκ τούτου, από τη στιγμή που έγινε χρήση ενός ενδίκου μέσου, δεν απαιτείται η χρήση ενός άλλου μέσου, του οποίου ο σκοπός είναι ουσιαστικά ο ίδιος. *(Nicolae Virgiliu Tănase κατά Ρουμανίας* [GC], nº 41720/13, § 177, 2019*).* Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ένσταση της Κυβέρνησης περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

191. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι στην υπό κρίση υπόθεση, καμία προσφυγή δεν ήταν αποτελεσματική όσον αφορά τις διάφορες αιτιάσεις της προσφεύγουσας.

192. Καταρχάς, όσον αφορά την αντλούμενη από την επικαλούμενη επαναπροώθηση αιτίαση αυτή καθεαυτή, που φαίνεται να είναι και η κύρια αιτίαση της προσφεύγουσας, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι, όταν τίθεται ζήτημα παραβίασης του άρθρου 3, η αποτελεσματικότητα απαιτεί ο προσφεύγων να έχει στη διάθεσή του μια προσφυγή που να έχει αυτόματα ανασταλτικό αποτέλεσμα (βλ. για παράδειγμα, *M.S.S. κατά Βελγίου και Ελλάδας,* [GC] [GC], αρ. 30696/09, § 293, CEDH 2011 και *Akkad κατά Τουρκίας*, αρ. 1557/19, § 81, 21 Ιουνίου 2022). Εν προκειμένω, επισημαίνει ότι οι προσφυγές αποζημιωτικής ή ποινικής φύσεως που επικαλείται η Κυβέρνηση δεν ήταν στη διάθεση της προσφεύγουσας παρά μόνον μετά την επικαλούμενη επαναπροώθηση. Υπό το φως της αιτίασης που προβάλλει η προσφεύγουσα σχετικά με το ότι επαναπροωθήθηκε πριν από οποιαδήποτε πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, οι εν λόγω προσφυγές δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αποτελεσματικές σε σχέση με την επικαλούμενη παραβίαση (βλ. *mutatis mutandis,* σχετικά με την αντλούμενη από το άρθρο 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αρ. 4 αιτίαση, *Α.Α. και λοιποί κατά Βόρειας Μακεδονίας,* αρ. 55798/16 και 4 άλλες, §70, 5 Απριλίου 2022). Ειδικότερα, προσφυγές που δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα και οι οποίες δεν μπορούν να εμποδίσουν την επαναπροώθηση του ενδιαφερομένου προς μία χώρα όπου ισχυρίζεται ότι θα εκτεθεί σε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί μεταχειρίσεις αντίθετες προς το άρθρο 3 της Σύμβασης, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι πληρούν την προϋπόθεση της αποτελεσματικότητας (βλ. προαναφερθείσα *Μ.Κ. και λοιποί κατά Πολωνίας,* §§142-148 και εκεί παραπομπές).

193. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση περί μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων που προβάλει η Κυβέρνηση στο μέτρο που αφορά την αιτίαση την

αντλούμενη από την επικαλούμενη επαναπροώθηση, και η οποία έχει διατυπωθεί επί τη βάσει των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης.

194. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι προσφυγές αποζημιωτικής ή ποινικής φύσεως είναι, στη θεωρία, προσβάσιμες στα πρόσωπα που ισχυρίζονται ότι υπήρξαν θύματα παραβιάσεων των άρθρων 2 ή 3 της Σύμβασης, οι οποίες διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια επαναπροώθησης (κίνδυνος για τη ζωή και κακή μεταχείριση πριν και κατά τη διάρκεια της επικαλούμενης επαναπροώθησης), καθώς και του άρθρου 5 της Σύμβασης (παράνομη κράτηση ενόψει επαναπροώθησης). Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η αποτελεσματικότητά τους, φαίνεται αμφίβολη στην πράξη για τους ακόλουθους λόγους.

195. Όσον αφορά την προβλεπόμενη από το άρθρο 105ΕισΝΑΚ προσφυγή, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε περίπτωση εκ προθέσεως κακής μεταχείρισης ή ακόμη και έκθεσης σε κίνδυνο ζωής, η επιδίκαση αποζημίωσης στο θύμα δεν αρκεί για να αποκαταστήσει την παραβίαση των εν λόγω διατάξεων της Σύμβασης. Πράγματι, *«εάν οι αρχές περιοριζόντουσαν στο να αντιδρούν σε περίπτωση εκ προθέσεως κακής μεταχείρισης που έχουν επιβάλει όργανα του Κράτους επιδικάζοντας μια απλή αποζημίωση, χωρίς να προσπαθούν να δεσμεύονται ότι θα διώκουν και θα τιμωρούν τους υπεύθυνους, τότε τα όργανα του κράτους θα μπορούσαν σε ορισμένες περιπτώσεις, να παραβιάζουν τα δικαιώματα των ανθρώπων που έχουν υπαχθεί υπό την εποπτεία τους, στην ουσία χωρίς καμία τιμωρία* (βλ. mutatis mutandis, *Gäfgen κατά Γερμανίας,* [GC], αρ. 22978/05, §119, CEDH 2010, σχετικά με το άρθρο 3).

196. Επίσης, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, με εξαίρεση την αγωγή που άσκησαν ορισμένοι από τους προσφεύγοντες της υπόθεσης *Safi και λοιποί κατά Ελλάδας,* οι αγωγές που ασκήθηκαν ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων βάσει του άρθρου 105ΕισΝΑΚ στις υποθέσεις που παραθέτει η Κυβέρνηση, εκ των οποίων, ορισμένες εκκρεμούν ενώπιων των δικαστηρίων, δεν είναι συναφείς με την παρούσα υπόθεση, καθώς δεν αφορούν παραβιάσεις των άρθρων 2 ή 3 της Σύμβασης που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια επαναπροώθησης. Επισημαίνει επίσης ότι, όταν το Δικαστήριο εξέτασε στην υπόθεση *Safi και λοιποί κατά Ελλάδας* (προαναφερθείσα, §155), την αιτίαση τη σχετική με το ουσιαστικό σκέλος του άρθρου 2 της Σύμβασης, έκρινε ότι λόγω της απουσίας αποτελεσματικής προσφυγής, δεν ήταν σε θέση να αποφανθεί ως προς πολλές ειδικές

λεπτομέρειες της επίδικης επιχείρησης, και ιδίως ως προς το αν είχε επιχειρηθεί απόπειρα επαναπροώθησης προς τις τουρκικές ακτές εις βάρος των προσφευγόντων.

197. Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι τα διοικητικά δικαστήρια τα οποία έχουν επιληφθεί δυνάμει αγωγής του άρθρου 105ΕισΝΑΚ δεν δεσμεύονται από τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών στις οποίες έχει καταλήξει ο Εισαγγελέας που απέρριψε έγκληση (ή μήνυση) ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων σχετικά με την επικαλούμενη επαναπροώθηση. Ωστόσο, θεωρεί ότι δύσκολα ένα διοικητικό δικαστήριο, το οποίο καλείται να αποφανθεί σε υπόθεση σχετική με παραβιάσεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης οι οποίες υποτίθεται ότι έχουν γίνει κατά τη διάρκεια επαναπροώθησης, θα μπορούσε να καταλήξει σε συμπέρασμα διαφορετικό από αυτό του αρμοδίου Εισαγγελέα,` ιδίως όσον αφορά την ύπαρξη της επικαλούμενης επαναπροώθησης αυτής καθεαυτής. Επίσης, επισημαίνει ότι στην απόφασή του υπ' αριθ. Α 128/2024 (βλ. ανωτ. §176) η οποία εκδόθηκε στη δίκη που κίνησαν ορισμένοι από τους προσφεύγοντες της υπόθεσης *Safi,* το Διοικητικό Πρωτοδικείο Ρόδου βασίστηκε στην απόφαση με την οποία το Δικαστήριο συμπέρανε ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης από το καθού η προσφυγή κράτος. Έτσι, ακόμη και αν, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η εν λόγω υπόθεση δεν αφορούσε επαναπροώθηση αυτή καθεαυτή, η εν λόγω απόφαση του πρωτοδικείου διευκρινίζει ρητά ότι, η διαπίστωση της παραβίασης της Σύμβασης από το Δικαστήριο παράγει δεδικασμένο, έναντι του εθνικού δικαστηρίου, το οποίο αποφαίνεται, στο πλαίσιο αγωγής του άρθρου 105ΕισΝΑΚ, ως προς τον νόμιμο ή μη χαρακτήρα της επίδικης πράξης ή παράλειψης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, ελλείψει παρομοίου συμπεράσματος από πλευράς του ή ελλείψει καταδίκης των οργάνων του κράτους που εμπλέκονται στη διάπραξη ποινικού αδικήματος που συνδέεται με επαναπροώθηση, λίγες πιθανότητες υπάρχουν ένα διοικητικό πρωτοδικείο να προβεί σε εμπεριστατωμένη εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων προκειμένου, αφενός να αποδείξει την ύπαρξη επαναπροώθησης και κατά συνέπεια παραβιάσεων της Σύμβασης που έχουν γίνει σε σχέση με την επαναπροώθηση, και αφετέρου, να επιδικάσει αποζημίωση για την αιτία αυτή.

198. Σε συνέχεια των όσων προαναφέρονται, και σχετικά με την ποινική διαδικασία που επικαλείται η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι προκύπτει σαφέστατα από τον φάκελο, και ιδίως από τα στοιχεία που προσκομίζει η ίδια η Κυβέρνηση, ότι όλες οι υποθέσεις στις οποίες οι αρμόδιοι Εισαγγελείς είχαν κινήσει ποινική διαδικασία τέθηκαν στο αρχείο λόγω έλλειψης

αποδείξεων ως προς την ίδια την ύπαρξη επαναπροώθησης. Ως εκ τούτου, καμία από τις υποθέσεις αυτές δεν προχώρησε πέρα από το στάδιο της προκαταρκτικής εξέτασης, και ως εκ τούτου, καμία δίωξη δεν κινήθηκε κατά των ενδεχόμενων υπαιτίων. Λαμβάνοντας υπόψη τον μεγάλο αριθμό των καταγγελιών που έχουν υποβληθεί, καθώς και τις εκθέσεις που προέρχονται από αρμόδια εθνικά και διεθνή όργανα που αναφέρουν επανειλημμένες ελλείψεις που εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα και την επιμελή διενέργεια των ποινικών ερευνών που διεξάγονται επί των επικαλούμενων επαναπροωθήσεων (βλ. ανωτ. §§ 139-142 και 154), το Δικαστήριο θεωρεί ότι η κατάσταση αυτή είναι ικανή να εγείρει σοβαρές αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα της ποινικής οδού την οποία επικαλείται η Κυβέρνηση. Συνεπώς, θεωρεί ότι η υποβολή έγκλησης, δεν αποτελεί, με βάση την υφιστάμενη εθνική πρακτική, ένα ένδικο μέσο που πρέπει να εξαντληθεί σχετικά με τις παραβιάσεις των άρθρων 2, 3 ή 5 της Σύμβασης που είχαν διαπραχθεί κατά τη διάρκεια επαναπροώθησης.

199. Επιπροσθέτως, το Δικαστήριο σημειώνει ότι η έγκληση που υπέβαλε η προσφεύγουσα στην υπό κρίση υπόθεση απορρίφθηκε από τον Εισαγγελέα Εφετών Θράκης με την υπ' αριθ. 41/2020 διάταξή του, στην οποία δέχτηκε, μεταξύ άλλων, ότι *«η ελληνική αστυνομία δεν προέβη ποτέ σε τέτοιες πράξεις επαναπροώθησης προς την Τουρκία»* (βλ. ανωτ. §48). Διαπιστώνει κυρίως, ότι η θέση της έγκλησης στο αρχείο συνέβη μετά από τη διεξαγωγή μιας προκαταρκτικής εξέτασης η οποία είναι προδήλως ελλιπής. Πράγματι, από τον φάκελο προκύπτει σαφέστατα ότι οι αρχές δεν έλαβαν κανένα μέτρο προκειμένου να καταστεί δυνατό στον αδελφό της προσφεύγουσας να καταθέσει, παρά τα αιτήματα που είχαν διατυπωθεί προς τον σκοπό αυτό ή προκειμένου να ελεγχθεί η γνησιότητα του οπτικοακουστικού υλικού που τους είχε υποβληθεί. Επίσης, δεν έκαναν τον κόπο να εξετάσουν σοβαρά τα υπόλοιπα έγγραφα της δικογραφίας όπως: έγγραφα που προέρχονται από τις τουρκικές δικαστικές αρχές ή τις καταθέσεις των μαρτύρων στις οποίες αναφέρεται η προσφεύγουσα, μεταξύ των οποίων, ιδίως η κατάθεση του δικηγόρου Ν.Ο. Το Δικαστήριο συνάγει ότι η περίπτωση της προσφεύγουσας δεν είναι παρά ένα παράδειγμα, μεταξύ άλλων, της αναποτελεσματικότητας της ποινικής οδού σε ισχυρισμούς επαναπροώθησης.

200. Το Δικαστήριο θεωρεί εξάλλου ότι, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, η προσφυγή στον Συνήγορο του Πολίτη δεν συνιστά αποτελεσματική προσφυγή υπό την έννοια της νομολογίας του, κυρίως στο μέτρο που οι συστάσεις της εν λόγω Αρχής δεν δεσμεύουν τις εθνικές

αρχές *(Ζαμπέλος και λοιποί κατά Ελλάδας,* αρ. 1167/15, §92, 17 Μαΐου 2018). Θεωρεί ότι το ίδιο ισχύει και για την προσφυγή στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας.

201. Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο κρίνει ότι, όπως έχει σήμερα η εθνική πρακτική, οι εθνικές προσφυγές που επικαλείται η Κυβέρνηση δεν είναι αποτελεσματικά μέσα όσον αφορά τις αιτιάσεις που αντλούνται από την επαναπροώθηση αυτή καθεαυτή και από άλλες επικαλούμενες παραβιάσεις της Σύμβασης που φέρονται να έχουν διαπραχθεί επ' ευκαιρία της επαναπροώθησης, Κατά συνέπεια, απορρίπτει την ένσταση της Κυβέρνησης περί μη εξάντλησης.

202. Όσον αφορά τις ενστάσεις που προβάλλει η Κυβέρνηση ως προς τη συνδρομή της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο της προσφεύγουσας και την καταχρηστικότητα της προσφυγής, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι βασίζονται στην αμφισβήτηση από μέρους του καθού η προσφυγή κράτους όλων των πραγματικών περιστατικών που επικαλείται η προσφεύγουσα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι συνδέονται στενά με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών και, κατά συνέπεια, με την ουσία της υπόθεσης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι εν λόγω ενστάσεις πρέπει να εξεταστούν μαζί με την ουσία των αιτιάσεων που προβάλλονται με την υπό κρίση προσφυγή *(βλ. mutaits mutandis,* προαναφερθείσα, *D. κατά Βουλγαρίας, §93).*

203. Κατόπιν των ανωτέρω το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη και δεν αντίκειται σε κανέναν άλλο λόγο απαραδέκτου του άρθρου 35 της Σύμβασης και την κηρύσσει παραδεκτή.

ΙΙ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ

Α. Η προσέγγιση του Δικαστηρίου στην υπό κρίση υπόθεση

1. Το ειδικό πλαίσιο της υπόθεσης

204. Το Δικαστήριο επισημαίνει εξαρχής ότι η υπό κρίση υπόθεση εντάσσεται σε ένα πολύ ιδιαίτερο πλαίσιο και ότι διακρίνεται από άλλες πρόσφατες υποθέσεις που αφορούν επικαλούμενη παραβίαση υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης και/ή ομαδική απέλαση αλλοδαπών υπό το πρίσμα του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4. Επίσης, η παρούσα υπόθεση εγείρει

ζητήματα εξαιρετικά λεπτά σχετικά με την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών, και ειδικότερα, το βάρος της απόδειξης.

205. Κατά πρώτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι σε πολλές από τις άλλες υποθέσεις των οποίων επιλήφθηκε, οι καθών η προσφυγή κυβερνήσεις δεν αμφισβητούσαν την παρουσία των προσφευγόντων στο έδαφος ή τα σύνορά τους, αλλά μόνον τον ισχυρισμό τους ότι είχαν εκφράσει την επιθυμία τους να υποβάλουν αίτημα διεθνούς προστασίας εκφράζοντας τους φόβους τους ότι θα υποστούν μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 3 σε περίπτωση επαναπροώθησης. Στις περισσότερες από τις υποθέσεις αυτές, ο ισχυρισμός του καθού η προσφυγή κράτους δεν έγινε δεκτός και το Δικαστήριο κατέληξε ότι υπήρξε παραβίαση της εν λόγω διάταξης, μερικές φορές σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της Σύμβασης (προαναφερθείσα *M.K. και λοιποί κατά Πολωνίας,* §§ 22, 35, 64 και 174-186, *D.A. και λοιποί κατά Πολωνίας*, προσφυγή αρ. 51246/17, §§ 60-70, 8 Ιουλίου 2021, *A.I. και λοιποί κατά Πολωνίας*, προσφυγή αρ. 39028/17, §§ 37-46, 30 Ιουνίου 2022, *A.B. και λοιποί κατά Πολωνίας*, προσφυγή αρ. 42907/17, §§ 34-43, 20 Ιουνίου 2022, *M.A. και λοιποί κατά Λιθουανίας*, προσφυγή αρ. 59793/17, §§ 105-115, 11 Δεκεμβρίου 2018, προαναφερθείσα *D κατά Βουλγαρίας,* §§ 120-137, και προαναφερθείσα *Akkad*, §§ 70-76 και 82-92).

206. Κατά δεύτερον, στις υποθέσεις *N.D. και N.T. κατά Ισπανίας* ([GC], προσφυγή αρ. 8675/15 και 8697/15, §§ 80-88, 13 Φεβρουαρίου 2020) και *A.A. και λοιποί κατά Βορείου Μακεδονίας* (αρ. 55798/16 και 4 άλλες, §§ 52-56, 5 Απριλίου 2022), στις οποίες οι προσφεύγοντες είχαν καταγγείλει παραβίαση του άρθρου 4 του Πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 4, οι καθών οι προσφυγή κυβερνήσεις αμφισβήτησαν, ανεπιτυχώς, μόνον την παρουσία των προσφευγόντων μεταξύ των ομάδων που είχαν υποβληθεί σε ομαδική απέλαση και όχι την ομαδική απέλαση αυτή καθεαυτή. Απαιτώντας να υπάρχει «αρχή απόδειξης», το Δικαστήριο είκασε ότι ήταν αληθής η αφήγηση των πραγματικών περιστατικών όπως την παρουσίασαν οι προσφεύγοντες βασιζόμενο όχι μόνον στη συνοχή της αφήγησης και στα αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προσκομίσει οι ενδιαφερόμενοι, αλλά και στο ότι οι καθών οι προσφυγές κυβερνήσεις δεν είχαν αμφισβητήσει την ύπαρξη των επίμαχων απελάσεων.

207. Αντίθετα, στην υπό κρίση υπόθεση, η Κυβέρνηση αρνείται κατηγορηματικά οποιαδήποτε ανάμειξη των οργάνων του καθού η προσφυγή κράτους στα επίμαχα πραγματικά περιστατικά και

απορρίπτει στο σύνολό της, ως αόριστη, μη παρουσιάζουσα συνοχή και αναπόδεικτη την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών που παρουσιάζει η προσφεύγουσα. Ειδικότερα, αμφισβητεί την ίδια την παρουσία της προσφεύγουσας στο ελληνικό έδαφος, και, συνακόλουθα, και την επαναπροώθησή της προς την Τουρκία, κατά τις επικαλούμενες ημερομηνίες.

2. Οι αρχές που διέπουν το κριτήριο και το βάρος της απόδειξης

208. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι στο μέτρο που στην υπό κρίση υπόθεση, η Κυβέρνηση αρνείται, αφενός, την επικαλούμενη ανάμειξη των οργάνων του καθού η προσφυγή κράτους στα επίδικα συμβάντα, και αφετέρου, τόσο την παρουσία της προσφεύγουσας στο ελληνικό έδαφος όσο και την επαναπροώθησή της προς την Τουρκία κατά τις επικαλούμενες ημερομηνίες, φαίνεται να είναι πρόσφορη στην υπό κρίση υπόθεση η εφαρμογή των αρχών που έχουν διατυπωθεί σε υποθέσεις που αφορούν ιδίως τη μυστική κράτηση (βλ. π.χ. *al-Hawsawi κατά Λιθουανίας*, αρ. 6383/17, §§ 135-137, 16 Ιανουαρίου 2024, και *Abu Zubaydah κατά Λιθουανίας*, αρ. 46454/11, §§ 480-483, 31 Μαΐου 2018, και τις πολυάριθμες παραπομπές). Οι αρχές αυτές μπορούν να συνοψιστούν ως εξής.

209. Όσον αφορά την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων, το Δικαστήριο κάνει δεκτό το κριτήριο της απόδειξης «πέραν κάθε εύλογης αμφιβολίας». Ωστόσο, δεν είχε ποτέ ως πρότυπο να υιοθετεί τη μέθοδο που ακολουθούν οι εθνικές έννομες τάξεις όταν εφαρμόζουν το εν λόγω κριτήριο. Δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί της ενοχής δυνάμει του ποινικού δικαίου ή επί της αστικής ευθύνης αλλά ως προς την ευθύνη των συμβαλλόμενων Κρατών σε σχέση με τη Σύμβαση. Η ιδιαιτερότητα της αποστολής που το άρθρο 19 της Σύμβασης αναθέτει στο Δικαστήριο -να διασφαλίζει την τήρηση από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη της δέσμευσής τους που έγκειται στην αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που το εργαλείο αυτό κατοχυρώνει- είναι αυτή που διέπει τον τρόπο με τον οποίο το Δικαστήριο προσεγγίζει τα ζητήματα απόδειξης. Στο πλαίσιο της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, δεν υπάρχει κανένα δικονομικό εμπόδιο ως προς το παραδεκτό των αποδεικτικών στοιχείων ή προκαθορισμένων τύπων που εφαρμόζονται κατά την εκτίμησή τους. Το Δικαστήριο υιοθετεί τα συμπεράσματα που, κατά την άποψή του, θεωρεί ως θεμελιωμένα, προβαίνοντας σε ανεξάρτητη εκτίμηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των συμπερασμάτων που μπορεί να συναγάγει από τα πραγματικά περιστατικά και τις παρατηρήσεις των διαδίκων. Κατά την πάγια

νομολογία του, η απόδειξη μπορεί να προκύπτει από μία δεσμίδα ενδείξεων ή τεκμηρίων που δεν έχουν καταρριφθεί, και είναι επαρκώς σοβαρές, ακριβείς και συγκλίνουσες.

210. Εξάλλου, καίτοι απόκειται στον προσφεύγοντα να προσκομίσει «αρχή αποδείξεως» και να παράσχει τα πρόσφορα στοιχεία, εάν η καθής η προσφυγή κυβέρνηση, στην απάντησή της στους επίμαχους ισχυρισμούς, δεν προσκομίζει τα έγγραφα που είναι απαραίτητα για να επιτρέψουν στο Δικαστήριο να συναγάγει τα πραγματικά περιστατικά ή δεν παρέχει μια ικανοποιητική και πειστική εξήγηση όσον αφορά τον τρόπο που έλαβαν χώρα τα εν λόγω περιστατικά, τότε το Δικαστήριο μπορεί να συναγάγει ισχυρά συμπεράσματα.

211. Επίσης, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η προβλεπόμενη από τη Σύμβαση διαδικασία δεν συνεπάγεται πάντα την αυστηρή εφαρμογή της αρχής *affirmanti incumbit probatio.* Παραπέμπει συναφώς στην σχετική με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης νομολογία του, σύμφωνα με την οποία όταν τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά τα γνωρίζουν αποκλειστικά και μόνον οι [εθνικές] αρχές, όπως στην περίπτωση των προσώπων που τελούν υπό τον έλεγχό τους στην περίπτωση της κράτησης μετά από σύλληψη, οποιαδήποτε σωματική βλάβη ή θάνατος που τυχόν επέλθει κατά την περίοδο της κράτησης έχει ως αποτέλεσμα τη συναγωγή ισχυρών τεκμηρίων ως προς τα πραγματικά περιστατικά. Στην περίπτωση αυτή το βάρος της απόδειξης το φέρουν οι αρχές, οι οποίες οφείλουν να προσκομίσουν μια ικανοποιητική και πειστική εξήγηση. Ελλείψει τέτοιας εξήγησης, το Δικαστήριο έχει το δικαίωμα να συναγάγει συμπεράσματα που μπορεί να είναι εις βάρος της καθής η προσφυγή κυβέρνησης.

212. Στις υποθέσεις στις οποίες υπάρχουν αποκλίνουσες εκδοχές των πραγματικών περιστατικών, το Δικαστήριο υιοθετεί τα συμπεράσματα που, κατά την άποψή του, προκύπτουν από την ελεύθερη εκτίμηση του συνόλου των αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των συμπερασμάτων που μπορεί να συναγάγει από τα πραγματικά περιστατικά και τις παρατηρήσεις των διαδίκων. Ο βαθμός πεποίθησης που είναι απαραίτητος για να καταλήξει σε ένα ειδικό συμπέρασμα και, συναφώς, στην κατανομή του βάρους της απόδειξης είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένος με τα συγκεκριμένα περιστατικά, τη φύση του επικαλούμενου ισχυρισμού και το δικαίωμα της Σύμβασης που διακυβεύεται (βλ. *Β.G. και λοιποί κατά Γαλλίας, αρ.* 63141/13, § 83, 10 Σεπτεμβρίου 2020).

213. Δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει κυρίαρχη κρίση όσον αφορά την διαδικασία του και τον κανονισμό του, εκτιμά απολύτως ελεύθερα όχι μόνον το παραδεκτό και την συνάφεια, αλλά και την αποδεικτική ισχύ, κάθε στοιχείου του φακέλου. Ούτε η Σύμβαση ούτε οι γενικές αρχές που έχουν εφαρμογή ενώπιον των διεθνών δικαστηρίων δεν επιβάλλουν στο Δικαστήριο αυστηρούς κανόνες όσον αφορά τα θέματα απόδειξης (βλ. *Carter κατά Ρωσσίας*, αρ. 20914/07, § 97, 21 Σεπτεμβρίου 2021, και εκεί παραπομπές).

214. Το Δικαστήριο παρατηρεί επίσης ότι σε ορισμένες υποθέσεις επικαλούμενης επαναπροώθησης, έχουν γίνει δεκτά παρόμοια κριτήρια. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έκρινε ότι στο πλαίσιο απέλασης ή επαναπροώθησης, αρμόζει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η μη ταυτοποίηση και μη εξατομικευμένη αντιμετώπιση από πλευράς των αρχών του καθού η προσφυγή κράτους, συμβάλλει στη δυσκολία που συνάντησαν οι προσφεύγοντες προκειμένου να προσκομίσουν αποδείξεις για την ανάμιξη των αρχών στα επίμαχα συμβάντα, και βρίσκεται ακριβώς στον πυρήνα της καταγγελίας των εν λόγω προσφευγόντων. Έτσι, είναι σημαντικό να προσδιοριστεί το εάν ο προσφεύγων έχει προσκομίσει αρχή απόδειξης υπέρ της εκδοχής των πραγματικών περιστατικών που παρουσιάζει. Όταν ο προσφεύγων έχει προσκομίσει μια λεπτομερή, εξειδικευμένη και συγκλίνουσα αφήγηση των επίμαχων συμβάντων, το Δικαστήριο θεωρεί, ότι υπάρχει, καταρχήν, μια τέτοια αρχή απόδειξης. Στην περίπτωση αυτή, το βάρος της απόδειξης πρέπει να αντιστραφεί και βαρύνει την Κυβέρνηση (βλ. προαναφερθείσα *N.D. και N.T. κατά Ισπανίας*, § 85, *Α.Α και λοιποί κατά Βορείου Μακεδονίας* § 54, *M.H. και λοιποί κατά* Κροατίας, αρ. 15670/18 et 43115/18, § 268, 18 Νοεμβρίου 2021, και *B.Y. κατά Ελλάδας*, n° 60990/14, § 79, 26 Ιανουαρίου 2023).

215. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι σε πολλές υποθέσεις που αφορούν επαναπροώθηση και/ ή ομαδική απέλαση αλλοδαπών, έλαβε υπόψη, μεταξύ άλλων, μαρτυρίες που είχαν συλλεχθεί από εθνικούς και διεθνείς οργανισμούς προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι οποίες ήταν ικανές να επιβεβαιώσουν την αφήγηση του προσφεύγοντος (*Hirsi Jamaa και λοιποί κατά Ιταλίας* ([GC], αρ. 27765/09, §§ 132 και 133, CEDH 2012, προαναφερθείσα *M.K. και λοιποί κατά Πολωνίας*, § 174, *D.A. και λοιποί κατά Πολωνίας*, § 60, προαναφερθείσα *A.I. και λοιποί κατά Πολωνίας*, § 38, προαναφερθείσα *A.B. και λοιποί κατά Πολωνίας*, § 35, και προαναφερθείσα *M.A. και λοιποί κατά Λιθουανίας*, § 112). Για παράδειγμα στην υπόθεση *M.H. και λοιποί κατά Κροατίας,* το Δικαστήριο παρατήρησε ότι η περιγραφή των επίμαχων συμβάντων από τους προσφεύγοντες

«παρέμεινε συγκεκριμένη και σταθερή σε όλη τη διάρκεια της περιόδου που επακολούθησε του θανάτου (...)», προσθέτοντας ότι, *«ωστόσο δεν υπήρχαν πραγματικά στοιχεία ικανά να επιβεβαιώσουν ότι οι προσφεύγοντες εισήλθαν στην Κροατία και απωθήθηκαν στα σύνορα με τη Σερβία από την Αστυνομία της Κροατίας».* Ωστόσο, το Δικαστήριο έλαβε επίσης υπόψη του πολλές εκθέσεις από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, από εθνικές οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και από διεθνείς οργανισμούς σχετικά με τις με συνοπτικές διαδικασίες επαναπροωθήσεις των προσώπων που εισέρχονταν παράνομα στην Κροατία μέσω των συνόρων με τη Σερβία και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, για να αποφανθεί ότι υπήρχε αρχή απόδειξης υπέρ της εκδοχής των πραγματικών περιστατικών που είχαν παρουσιάσει οι προσφεύγοντες (βλ. προαναφερθείσα απόφαση, §§ 268-274).

216. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι στην παρούσα υπόθεση, η καθής η προσφυγή Κυβέρνηση αμφισβήτησε εντελώς όχι μόνον την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών που παρουσίασε η προσφεύγουσα σχετικά με την επαναπροώθησή της, αλλά και την ύπαρξη συστηματικής πρακτικής επαναπροωθήσεων από την Ελλάδα προς την Τουρκία.

217. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι ο προσφεύγων που ισχυρίζεται ότι υπήρξε θύμα επαναπροώθησης μπορεί καταρχήν να ικανοποιεί το βάρος της απόδειξης χωρίς να υποχρεούται να επικαλεστεί ότι η επαναπροώθησή του εντάσσεται στο πλαίσιο συστηματικής ή γενικευμένης πρακτικής επαναπροωθήσεων ή να υποχρεούται να προσκομίσει αποδείξεις για την ύπαρξη μιας τέτοιας πρακτικής. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί δικαιολογημένο να ακολουθήσει εν προκειμένω την αντίστροφη διαδικασία, και τούτο για δύο λόγους. Αφενός, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι υπήρχε μια τέτοια συστηματική πρακτική κατά τον χρόνο της επαναπροώθησής της. Αφετέρου, ο προσδιορισμός της ύπαρξης ή μη μιας τέτοιας πρακτικής θα βοηθήσει το Δικαστήριο να λάβει υπόψη, ενδεχομένως, το γενικό πλαίσιο που επικρατούσε την υπό κρίση περίοδο στην περιοχή του Έβρου. Το Δικαστήριο θα εξετάσει επομένως το ζήτημα του κατά πόσο υπήρχε μια συστηματική πρακτική επαναπροωθήσεων από την Ελλάδα προς την Τουρκία, και ιδίως από την περιοχή του Έβρου, προτού να εκτιμήσει τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισε η προσφεύγουσα προς στήριξη της αφήγησής της. Το Δικαστήριο επιμένει, συναφώς, στο ότι ακόμη και αν υποτεθεί αποδεδειγμένη, μια συστηματική πρακτική επαναπροώθησης δεν απαλλάσσει τον προσφεύγοντα από την υποχρέωση να προσκομίσει αρχή απόδειξης προς στήριξη των ισχυρισμών του. Σε μία τέτοια περίπτωση, ο εν λόγω προσφεύγων οφείλει να αποδείξει ότι η

επικαλούμενη επαναπροώθηση συνδέεται με την πρακτική αυτή θεμελιώνοντας την αφήγησή του,- η οποία πρέπει να είναι λεπτομερής, εξειδικευμένη και να παρουσιάζει συνοχή, ήτοι να μην περιέχει αντιφάσεις-, με αποδείξεις συγκεκριμένες, λεπτομερείς και συγκλίνουσες βάσει των οποίων θα αντιστραφεί το βάρος της απόδειξης, το οποίο θα φέρει πλέον η καθής η προσφυγή Κυβέρνηση.

218. Εξάλλου, το Δικαστήριο θέλει να υπογραμμίσει ότι στις υποθέσεις στις οποίες η καθής η προσφυγή Κυβέρνηση αρνείται στο σύνολό τους τα επικαλούμενα πραγματικά περιστατικά, οι προσφεύγοντες μπορούν να βρεθούν σε κατάσταση εγγενώς δύσκολη όσον αφορά την απόδειξη και να τελούν σε αδυναμία να αποδείξουν την αλήθεια της αφήγησής τους. Συγχρόνως, το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του ότι, ελλείψει οποιουδήποτε συγκεκριμένου στοιχείου**,** οποιοσδήποτε πολίτης τρίτης χώρας θα μπορούσε να ισχυρίζεται ότι υπήρξε θύμα παραβίασης της Σύμβασης κατασκευάζοντας τη διήγησή του με βάση την πρακτική που περιγράφεται στις εκθέσεις των εθνικών και των διεθνών οργανισμών.

219. Όσον αφορά τα στοιχεία που συνιστούν αρχή απόδειξης και επιτρέπουν την αντιστροφή του βάρους της απόδειξης έτσι ώστε το εν λόγω βάρος να φέρει η καθής η προσφυγή Κυβέρνηση, το Δικαστήριο θεωρεί κατά πρώτον ότι πρέπει να δοθεί μια ιδιαίτερη σημασία στα έγγραφα που υπάρχουν στον φάκελο. Αναμφισβήτητα, τα έγγραφα που προέρχονται από το καθού η προσφυγή Κράτος και τα οποία αρνούνται την ίδια την παρουσία του ενδιαφερομένου στο έδαφός του, εκτός εάν επιβεβαιώνονται από άλλα αποδεικτικά στοιχεία, δεν αρκούν από μόνα τους για να απορριφθούν οι ισχυρισμοί του ενδιαφερομένου όσον αφορά την επαναπροώθησή του τη συγκεκριμένη ημερομηνία. Αντίθετα, άλλα έγγραφα που προέρχονται από το καθού η προσφυγή κράτος θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη, ιδίως εάν δεν έχουν καταρτιστεί επ' ευκαιρία της υπόθεσης που εισάγεται ενώπιον του Δικαστηρίου. Κατά μείζονα λόγο, έγγραφα από άλλα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, και ιδίως από το κράτος προς το οποίο ο ενδιαφερόμενος ισχυρίζεται ότι προωθήθηκε (εν προκειμένω από την Τουρκία), θα πρέπει να ληφθούν υπόψη.

220. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το ζήτημα των ψηφιακών αποδεικτικών στοιχείων (φωτογραφιών, εικόνων βίντεο, στιγμιότυπα οθόνης, κλπ.) που έχουν προσκομιστεί προκειμένου να αποδειχθεί η επαναπροώθηση, δεν έχει εξεταστεί, μέχρι σήμερα, ειδικά από το Δικαστήριο. Σε ορισμένες από τις προαναφερθείσες υποθέσεις, αλλά σε κάπως διαφορετικό

πλαίσιο, οι καθών οι προσφυγές κυβερνήσεις δεν είχαν αμφισβητήσει τη γνησιότητα του οπτικοακουστικού υλικού που προσκόμισαν οι προσφεύγοντες. Για παράδειγμα, στην υπόθεση *Μ.Α. και λοιποί κατά Λιθουανίας (*προαναφερθείσα, σ. 110), η Κυβέρνηση αναγνώρισε τη γνησιότητα της φωτογραφίας των προσφευγόντων που είχαν υποβάλει αίτημα ασύλου και η οποία είχε ληφθεί κοντά στα εισιτήρια τους με τρένο από το Μινσκ στο Βίλνιους. Το ίδιο και σε άλλες υποθέσεις που αφορούν ομαδικές απελάσεις, οι καθών οι προσφυγές κυβερνήσεις αμφισβητούσαν απλώς τον ισχυρισμό των προσφευγόντων ότι παρουσιάζονταν στα βίντεο που είχαν υποβάλει για να αποδείξουν την παρουσία τους μεταξύ των μελών της ομάδας που είχε υποβληθεί στην επίδικη ομαδική απέλαση, και όχι τη γνησιότητα των εν λόγω βιντεοσκοπήσεων αυτή καθεαυτή (προαναφερθείσα *N.D. και N.T. κατά Ισπανίας*, § 86 και προαναφερθείσα, *Α.Α. και λοιποί κατά Βόρειας Μακεδονίας*, §§ 52 et 55). Συναφώς, το Δικαστήριο εφιστά την προσοχή στο ότι το ζήτημα της γνησιότητας και της αποδεικτικής ισχύος του οπτικοακουστικού υλικού μπορεί να αποδειχθεί κρίσιμο, ιδίως εάν απουσιάζει οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό στοιχείο, που θα μπορούσε να θεμελιώσει, άμεσα ή έμμεσα, τη διήγηση του ενδιαφερομένου.

221. Τέλος, το Δικαστήριο, μπορεί επίσης να λάβει υπόψη οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό στοιχείο που επικαλούνται οι προσφεύγοντες ή έχει προσαχθεί στον φάκελο, όπως τις μαρτυρίες άλλων προσώπων, συμπεριλαμβανομένων αυτών που έχουν συλλεχθεί στο πλαίσιο εθνικής (ποινικής) διαδικασίας.

Β. Η εφαρμογή της εν λόγω προσέγγισης στην υπό κρίση υπόθεση

1. Επί της ύπαρξης, στην περιοχή του Έβρου, συστηματικής πρακτικής επαναπροώθησης από την Ελλάδα προς την Τουρκία

α) Οι θέσεις των διαδίκων

222. Προς επιβεβαίωση της αφήγησής της, η προσφεύγουσα αναφέρεται σε μεγάλο αριθμό εκθέσεων και εγγράφων που προέρχονται από εθνικούς και διεθνείς φορείς, που επιβεβαιώνουν κατά την άποψή της, την ύπαρξη συστηματικής πρακτικής επαναπροωθήσεων από την Ελλάδα προς την Τουρκία, και στις οποίες συμπεριλαμβάνεται η περιοχή του Έβρου.

223. Η Κυβέρνηση αμφισβητεί την ύπαρξη τέτοιας πρακτικής.

β) Οι παρεμβαίνοντες

224. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναφέρεται ως επί το πλείστον στα συμπεράσματα της ενδιάμεσης έκθεσης που δημοσιεύθηκε τον Απρίλιο του 2021, καθώς και σε ειδικές εκθέσεις για τα έτη 2021 και 2022, που συνέταξε ως εθνικός μηχανισμός διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας (βλ. ανωτ. §§ 138 έως 142), και τελειώνει τις παρατηρήσεις του αναφέροντας ότι

> «-ο συνολικός αριθμός των περιστατικών που έχουν καταγγελθεί από το 2017 έως σήμερα,
> -οι καταγγελίες που έχουν υποβληθεί στον Συνήγορο και οι οποίες αφορούν ισχυριζόμενες παράνομες επαναπροωθήσεις,
> -η επίμονη απροθυμία των πειθαρχικών οργάνων των σωμάτων επιβολής του νόμου να ερευνήσουν τέτοια περιστατικά,
> -οι επαναλαμβανόμενες ελλείψεις που εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα και την έγκαιρη διεξαγωγή των ελάχιστων ερευνών που έχουν κινηθεί,
> -τα ευρήματα των ερευνών του ιδίου του Συνήγορου του Πολίτη με την ιδιότητά του ως Εθνικού Μηχανισμού, υποδεικνύουν ότι παράνομες επαναπροωθήσεις στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα παρουσιάζουν χαρακτηριστικά που δεν αντιστοιχούν ούτε σχετίζονται με μεμονωμένα φαινόμενα».

225. Στις παρατηρήσεις της, η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου επιδίδεται σε μία σύνθεση των συμπερασμάτων της ετήσιας έκθεσης του 2022 του Μηχανισμού Καταγραφής περιστατικών άτυπων αναγκαστικών επιστροφών, που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2023 (βλ. ανωτ. §§ 143 και 144). Αναφέρει ειδικότερα ότι,

> «όλες οι μαρτυρίες που καταγράφηκαν από τον Μηχανισμό Καταγραφής παρουσιάζουν ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο μέσω του οποίου η οργανωμένη φύση και ο τρόπος υλοποίησης των ΑΑΕ καθίσταται ύποπτος».

γ) Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

226. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι πολλές επίσημες εκθέσεις αναφέρουν συστηματική πρακτική επαναπροωθήσεων από μέρους των ελληνικών αρχών προς την Τουρκία, από την περιοχή του Έβρου και των ελληνικών νησιών, αλλοδαπών πολιτών που έχουν εισέλθει παράνομα στο ελληνικό έδαφος προκειμένου να έχουν πρόσβαση στις διαδικασίας ασύλου (βλ. ανωτ. §§ 138 έως 145, 152 έως 154 και 157 έως 168). Με βάση καταγγελίες και μαρτυρίες των ατόμων που ισχυρίζονται ότι υπήρξαν θύματα επαναπροώθησης στα χερσαία ή θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας, οι εν λόγω εκθέσεις καταδεικνύουν έναν τρόπο ενέργειας [modus operandi] σχεδόν πανομοιότυπο

από πλευράς των ελληνικών αρχών. Εξάλλου παρόμοια διαπίστωση αφορά τόσο τους εθνικούς φορείς προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως ο Συνήγορος του πολίτη, ο οποίος παρατήρησε στα καταγγελθέντα συμβάντα που διερεύνησε, μια επαναλαμβανόμενη σε βάθος χρόνου τακτική, ή η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όσο και τους Διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ή ακόμη τα Ηνωμένα Έθνη, τον οποίων ο Ειδικός Εισηγητής για τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών δήλωσε ότι στην Ελλάδα οι επαναπροωθήσεις στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα είναι πλέον ο κανόνας (« *de facto general policy* » στο επίσημο αγγλικό κείμενο).

227. Επ' αυτού, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, για να προσδιορίσει εάν υπάρχει συστηματική πρακτική επαναπροώθησης, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία κυρίως στις εκθέσεις που προέρχονται από αρμόδια εθνικά όργανα, των οποίων η ανεξαρτησία δεν αμφισβητείται, συμπεριλαμβανομένων, ενδεχομένως, των έγγραφων παρατηρήσεών τους ως παρεμβαινόντων, όπως, εν προκειμένω, του Συνηγόρου του Πολίτη και της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Παρατηρεί ιδίως ότι ο Έλληνας Συνήγορος συνιστά ανεξάρτητη αρχή υπό την έννοια του Ελληνικού Συντάγματος και ότι η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η οποία είναι διαπιστευμένη στην Διεθνή Ένωση (Alliance globale) των Εθνικών Οργανώσεων Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων από το 2001, παρουσιάζει τα εχέγγυα ανεξαρτησίας που έχουν θεσπίσει τα Ηνωμένα Έθνη (Αρχές του Παρισιού του 1993). Ωστόσο, το Δικαστήριο εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι η έρευνα ΟΜ 3 /4 της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας (βλ. ανωτ. §§ 146 έως 151), που αφορά ισχυρισμούς περί επαναπροωθήσεων άλλων από αυτούς της υπό κρίση υπόθεσης, αρνείται οποιαδήποτε εμπλοκή των οργάνων του κράτους σε τέτοιες ενέργειες. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η προσφεύγουσα αμφισβητεί την ανεξαρτησία της εν λόγω αρχής κατά τρόπο γενικό, καθώς, και ειδικότερα τη μεθοδολογία και τα συμπεράσματά της στην έκθεση έρευνας ΟΜ 3 /4, βασιζόμενη σε δύο από τα έγγραφα που έχουν προσκομισθεί στο Δικαστήριο και το περιεχόμενο των οποίων δεν έχει αμφισβητηθεί από την Κυβέρνηση.

228. Κατά συνέπεια, η έκθεση έρευνας ΟΜ 3 /4 δεν είναι σε θέση να αμφισβητήσει την αξιοπιστία των συμπερασμάτων που περιέχονται στις εκθέσεις και τις παρατηρήσεις του Έλληνα Συνηγόρου του Πολίτη και της Ελληνικής Εθνική Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, οι οποίες αναφέρονται σε συστηματική πρακτική επαναπροωθήσεων από την Ελλάδα προς την

Τουρκία, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Έβρου, κατά τον χρόνο των επικαλούμενων συμβάντων.

229. Κατόπιν των ανωτέρω και λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού, της ποικιλομορφίας και της συμφωνίας των σχετικών πηγών, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι διαθέτει σοβαρές ενδείξεις βάσει των οποίων εικάζεται ότι, κατά τον χρόνο των επικαλούμενων συμβάντων, υπήρχε συστηματική πρακτική επαναπροωθήσεων, από πλευράς Ελληνικών αρχών, υπηκόων τρίτων χωρών από την περιοχή του Έβρου στην Τουρκία. Θεωρεί ότι η Κυβέρνηση δεν κατάφερε να καταρρίψει τις ενδείξεις αυτές προσκομίζοντας μια εναλλακτική ικανοποιητική και πειστική εκδοχή.

2. Επί των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η προσφεύγουσα και επί των άλλων εγγράφων του φακέλου

230. Το Δικαστήριο επισημαίνει εξαρχής ότι η διήγηση της προσφεύγουσας, η οποία φαίνεται εξάλλου λεπτομερής και με συνοχή, αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό στον τρόπο ενέργειας (modus operandi) που έχει διαπιστωθεί στις εκθέσεις των αρμοδίων εθνικών οργάνων και διεθνών φορέων σχετικά με τις επαναπροωθήσεις από την περιοχή του Έβρου στην Τουρκία. Ωστόσο, υπενθυμίζει ότι η περίσταση αυτή δεν αρκεί για την απόδειξη της επικαλούμενης από την ενδιαφερόμενη επαναπροώθησης στην υπό κρίση υπόθεση. Είναι απαραίτητο, επιπλέον, όχι μόνον να αποδειχθεί ότι η προσφεύγουσα εισήλθε στην Ελλάδα και εν συνεχεία ξαναβρέθηκε στην Τουρκία κατά τις επικαλούμενες ημερομηνίες αλλά και να αποδειχθεί ένας σύνδεσμος μεταξύ των δύο αυτών περιστατικών, για να μπορεί να βεβαιωθεί η αλήθεια της επικαλούμενης επαναπροώθησης. Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν παραβλέπει το γεγονός ότι, ακόμη και όταν έχει αποδειχθεί ότι ένα συγκεκριμένο πρόσωπο εισήλθε στην Ελλάδα συγκεκριμένη ημερομηνία και εν συνεχεία βρέθηκε στην Τουρκία την επομένη, είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποδειχθεί το τι μεσολάβησε, και ειδικότερα, να καταδειχθεί η από μέρους των οργάνων του καθού η προσφυγή κράτους επαναπροώθηση του ενδιαφερομένου στην Τουρκία, λόγω της εξ ορισμού μυστικότητας και του ανεπίσημου χαρακτήρα των σχετικών ενεργειών.

231. Συνεπώς, το Δικαστήριο θα εκτιμήσει τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα προς υποστήριξη της αφήγησής της και θα εξετάσει ειδικότερα εάν η προσφεύγουσα έχει προσκομίσει αρχή απόδειξης ικανή να αντιστρέψει το βάρος της απόδειξης,

στην Κυβέρνηση. Σε καταφατική περίπτωση, θα είναι απαραίτητο να εξεταστεί επίσης εάν η Κυβέρνηση έχει προσκομίσει μια επαρκή και πειστική εξήγηση ικανή να αναιρέσει τους ισχυρισμούς της ενδιαφερομένης.

α) Έγγραφες αποδείξεις

232. Εν είδει εισαγωγής, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι κατά την Κυβέρνηση, από τα επίσημα έγγραφα προκύπτει ότι η προσφεύγουσα ουδέποτε συνελήφθη και καταχωρήθηκε ως αιτούσα άσυλο από τις ελληνικές αρχές. Ωστόσο, το Δικαστήριο θεωρεί ότι από μόνη της η περίσταση αυτή δεν είναι ικανή να θέσει υπό αμφισβήτηση τη διήγηση της προσφεύγουσας. Επ' αυτού υπενθυμίζει ότι, η μη ταυτοποίηση της προσφεύγουσας από τις αρχές του καθού η προσφυγή κράτους είναι το κεντρικό σημείο των ισχυρισμών της προσφεύγουσας σύμφωνα με τις οποίες υποβλήθηκε σε επαναπροώθηση τη νύχτα της 4ης προς την 5η Μαΐου 2019. Συναφώς, θεωρεί ότι ο ισχυρισμός της Κυβέρνησης στην ακροαματική διαδικασία ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να είχε εισέλθει στην Ελλάδα τόσο τις επικαλούμενες ημερομηνίες όσο και με άλλη ευκαιρία χωρίς να έχει συλληφθεί και καταχωρηθεί από τις ελληνικές αρχές, δήλωση η οποία εξάλλου δεν στηρίζεται από κανένα άλλο αποδεικτικό στοιχείο, δεν έχει σημασία εν προκειμένω. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να εξετάσει τις άλλες έγγραφες αποδείξεις που έχουν κατατεθεί στον φάκελο.

233. Πρώτον, όσον αφορά την ταυτότητα των τριών Τούρκων υπηκόων που συνελήφθησαν στις 4 Μαΐου 2019, το Δικαστήριο προσφέρεται να υιοθετήσει την θέση της Κυβέρνησης, ότι δηλαδή, οι τρεις ενδιαφερόμενοι δεν είναι η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της που τη συνόδευαν (βλ. ανωτ. §§ 86 και 87). Το εμπιστευτικό έγγραφο που επικαλείται η Κυβέρνηση διευκρινίζει πράγματι την ταυτότητα των τριών συλληφθέντων καθώς και το ότι η σύλληψή τους δεν έγινε από το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης που αναφέρει η προσφεύγουσα, δηλαδή το Τμήμα Ορεστιάδας του Νέο Χειμωνίου, αλλά από το Τμήμα Διδυμότειχου. Συγχρόνως, η προσφεύγουσα προσκομίζει ενώπιον του Δικαστηρίου ένα έγγραφο που αναφέρει ότι στο πλαίσιο της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ορεστιάδας λειτουργούν τέσσερα τμήματα φύλαξης συνόρων, αρμόδια για τις παράνομες μεταναστεύσεις από την Τουρκία προς την Ελλάδα, ήτοι τα Τμήματα Ορεστιάδας (στο Νέο Χειμώνιο), Διδυμότειχου, Κυπρίνου και Μεταξάδων. Εξάλλου αναφέρεται

ότι στις 4 Μαΐου 2019, τρεις Τούρκοι υπήκοοι συνελήφθησαν, χωρίς ωστόσο να εξειδικεύεται το Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης που προέβη στην εν λόγω σύλληψη.

234. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν αποδεικνύεται πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας ότι οι τρεις υπήκοοι οι οποίοι αναφέρονται στη σύλληψη που έγινε τη συγκεκριμένη ημερομηνία ήταν όντως η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της. Το να συμπεράνει το αντίθετο θα ήταν αντίθετο και προς τον ίδιο τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι η σύλληψη και η κράτησή της δεν καταχωρήθηκαν ποτέ από τις ελληνικές αρχές. Υπό το πρίσμα αυτό, το περιεχόμενο του εγγράφου που επικαλείται η ενδιαφερομένη απορρίφθηκε κατά τρόπο πειστικό από το έγγραφο που προσκόμισε η Κυβέρνηση.

235. Εν συνεχεία το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι η από 6 Μαΐου 2019 απόφαση του ποινικού δικαστηρίου της Σμύρνης έχει ιδιαίτερη σημασία ως προς την απόδειξη των πραγματικών περιστατικών της υπό κρίση υπόθεσης. Η εν λόγω απόφαση, μετάφραση της οποίας στα ελληνικά προσκόμισε η προσφεύγουσα στο Δικαστήριο, αναφέρει ιδίως τα εξής:

> «Παρά την από 12 Μαρτίου απόφαση της υπηρεσίας μας, που περιείχε απαγόρευση εξόδου [από την εθνική επικράτεια] …, η κατηγορούμενη παρέβη την εν λόγω απόφαση και διέφυγε στο εξωτερικό, και εν συνεχεία έλαβε χώρα η επαναπροώθησή της (απέλαση), για την οποία υπόθεση μας διαβιβάστηκαν στις 5 Μαΐου 2019 από τον Εισαγγελέα του Uzunköprü, τα οικεία έγγραφα, όπως αυτά αναγνώστηκαν στο ακροατήριο».

236. Στην απόφαση αυτή αναφέρεται επίσης μία δήλωση της προσφεύγουσας στην οποία αυτή παραδέχεται ότι εξήλθε από την χώρα διασχίζοντας τον ποταμό Έβρο για να ζητήσει άσυλο στην Ελλάδα, χώρα από την οποία επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία.

237. Ο δε Εισαγγελέας, όπως απορρέει από την εν λόγω απόφαση, ζήτησε την κράτηση της προσφεύγουσας, επειδή, παρά τον όρο που της είχε επιβληθεί όταν αφέθηκε ελεύθερη και ο οποίος ήταν η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα, *«στις 5 Μαΐου 2019, η A.R.E. επιχείρησε να εξέλθει παράνομα στο εξωτερικό κατευθυνόμενη στην Ελλάδα»,* και κατά συνέπεια διαπίστωσε *«ότι είχε παραβιάσει τον περιοριστικό όρο που της είχε επιβάλει το δικαστήριο καθόσον διέφυγε στο εξωτερικό».*

238. Επιπλέον, στο διατακτικό της εν λόγω απόφασης, το ποινικό δικαστήριο της Σμύρνης (Izmir) διέταξε τη φυλάκιση της A.R.E., επειδή :

> «ενώ η υπ' αριθ. 2019/133 απόφαση της επέβαλε απαγόρευση εξόδου από τη χώρα (…) παραβίασε τον όρο [που της επέβαλε το δικαστήριο] και απέδρασε στο εξωτερικό, από όπου, πραγματοποιήθηκε επαναπροώθηση (απέλαση), και συνελήφθη στην απαγορευμένη στρατιωτική περιοχή και κατά τον τρόπο αυτό διαπιστώθηκε ότι είχε παραβιάσει τον εν λόγω όρο».

239. Όσον αφορά τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι η απόφαση που εξέδωσε το Ποινικό Δικαστήριο Σμύρνης στις 6 Μαΐου 2019 βασιζόταν στις ομολογίες της προσφεύγουσας σχετικά με την παράνομη είσοδό της στην Ελλάδα *«στις 5 Μαΐου 2019»,* το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η ενδιαφερομένη δεν διευκρίνισε την ημερομηνία του εν λόγω συμβάντος στη δήλωσή της. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο δεν μπορεί να κατανοήσει για ποιο λόγο η ίδια η προσφεύγουσα θα είχε δηλώσει ψευδώς ότι είχε εισέλθει στην Ελλάδα και εν συνεχεία επαναπροωθήθηκε, εάν είχε συλληφθεί κατά την απόπειρά της να εξέλθει από την Τουρκία.

240. Επίσης, είναι αναμφισβήτητα γεγονός ότι η από 5 Μαΐου 2019 Εισήγηση του Εισαγγελέα της περιοχής Uzunköprü, η γνησιότητα της οποίας δεν αμφισβητείται από την Κυβέρνηση, αναφέρει ότι η προσφεύγουσα συνελήφθη στις 5 Μαΐου 2019 ώρα 08.10 ενώ είχε εισέλθει σε απαγορευμένη τουρκική περιοχή επιχειρώντας να εισέλθει σε ελληνικό έδαφος. Ωστόσο, η περίσταση αυτή δεν είναι ικανή να αμφισβητήσει σοβαρά το γεγονός ότι, από την απόφαση της 6ης Μαΐου 2019, απορρέει με σαφήνεια ότι η προσφεύγουσα είχε πράγματι καταφύγει στην Ελλάδα στις 4 Μαΐου 2019 και ότι μετά την επαναπροώθησή της, συνελήφθη από τις τουρκικές αρχές στις 5 Μαΐου 2019. Για τον λόγο αυτό, το τουρκικό δικαστήριο διαπίστωσε στην εν λόγω απόφαση, την παραβίαση από μέρους της προσφεύγουσας της απαγόρευσης εξόδου από τη χώρα που της είχε επιβληθεί.

241. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι παρά τις αμφιβολίες που προκύπτουν από την ανάγνωση της εν λόγω απόφασης σε συνδυασμό με την εισήγηση του Εισαγγελέα της περιοχής Uzunköprü, ιδίως σε σχέση με το εάν η προσφεύγουσα είχε απλώς επιχειρήσει να περάσει στην Ελλάδα ή εάν είχε πράγματι καταφέρει να περάσει τα σύνορα, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η εν λόγω απόφαση φαίνεται *prima facie* να επιβεβαιώνει την εκδοχή των πραγματικών περιστατικών που παρουσιάζει η προσφεύγουσα όσον αφορά την επαναπροώθησή της. Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το εν λόγω έγγραφο συνιστά αρχή απόδειξης ικανή να στηρίξει τη διήγηση της προσφεύγουσας. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η Κυβέρνηση, η οποία έφερε

το βάρος της απόδειξης, δεν κατάφερε να αναιρέσει τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας που βασίζονται στην απόφαση αυτή.

242. Επίσης, στις δηλώσεις τους ενώπιον του Αστυνομικού Τμήματος της περιοχής Meriç (έγγραφα που προσαρτώνται στην προσφυγή) και στο οποίο οδηγήθηκαν μετά τη σύλληψή τους, η προσφεύγουσα και οι δύο συμπατριώτες της παραδέχτηκαν ότι εισήλθαν στην Ελλάδα, ότι επικοινώνησαν με τον δικηγόρο Ν.Ο, ότι συνελήφθησαν και κρατήθηκαν και εν συνεχεία επαναπροωθήθηκαν από τις ελληνικές αρχές στην Τουρκία. Όμως, η Ελληνική Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε το περιεχόμενο των εν λόγω εγγράφων. Αναφέρθηκε μάλιστα σε αυτά για να υποστηρίξει ότι δεν μπορούσε να προσδιοριστεί με σαφήνεια, με βάση τις εν λόγω δηλώσεις, ποιος ενημέρωσε την αστυνομία για την παρουσία της προσφεύγουσας στην πλατεία της Νέας Βύσσας (βλ. ανωτ. §75).

β) Οπτικοακουστικό υλικό

243. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η προσφυγή που υποβλήθηκε ενώπιον του δεν συνοδευόταν από το οπτικοακουστικό υλικό που επικαλείται η προσφεύγουσα, καθώς η ενδιαφερομένη προσκόμισε μόνον έγγραφο με το περιεχόμενο των κρίσιμων αρχείων. Υπενθυμίζει ότι στις παρατηρήσεις της η Κυβέρνηση, από την πλευρά της δήλωσε ότι δεν έλαβε το εν λόγω υλικό, ενώ αμφισβήτησε την αποδεικτική ισχύ και τη γνησιότητά του. Το Δικαστήριο, ικανοποιώντας σχετικό αίτημα της Κυβέρνησης, ζήτησε από την προσφεύγουσα να προσκομίσει το οικείο οπτικοακουστικό υλικό. Η ενδιαφερομένη απέστειλε στο Δικαστήριο ένα στικάκι USB που περιείχε τα αρχεία που αναφέρονται στην προσφυγή της, και το Δικαστήριο διαβίβασε στην Κυβέρνηση ένα CD-ROM που περιείχε το υλικό αυτό.

244. Το οικείο οπτικοακουστικό υλικό περιέχει τα ακόλουθα οκτώ παραρτήματα:

1) Παράρτημα 1 : τριάντα στιγμιότυπα οθόνης με μηνύματα που αντάλλαξε η προσφεύγουσα και αδερφός της μέσω WhatsApp.

2) Παράρτημα 2 : τέσσερα βίντεο όπου εμφανίζεται η προσφεύγουσα και ένα βίντεο με ρεπορτάζ που δημοσίευσε το κανάλι Euronews.

3) Παράρτημα 3 : μηνύματα που αντάλλαξε ο δικηγόρος Ν.Ο. και ο αδερφός της προσφεύγουσας, ιδίως μία φωτογραφία της προσφεύγουσας καθισμένης σε παγκάκι μα δύο άλλους Τούρκους υπηκόους στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας.

4) Παράρτημα 4 : τα μηνύματα που έστειλε η προσφεύγουσα επανειλημμένως σε διάφορους δικηγόρους για να τύχει δικαστικής αρωγής, μεταξύ των οποίων υπάρχει και μια επικοινωνία στην οποία διαβίβασε σε «πραγματικό χρόνο » την τοποθεσία όπου βρισκόταν.

5) Παράρτημα 5 : ηλεκτρονικά μηνύματα που έστειλε η προσφεύγουσα και ο αδερφός της στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα .

6) Παράρτημα 6 : φωτογραφίες που τράβηξε ο δικηγόρος Ν.Ο. στη Νέα Βύσσα και έξω από το Αστυνομικό Τμήμα Νέου Χειμωνίου, μετά από τη σύλληψη της προσφεύγουσας.

7) Παράρτημα 7 : τέσσερις φωτογραφίες στις οποίες εμφανίζεται η προσφεύγουσα, μεταξύ των οποίων μία φωτογραφία (που συμπεριλαμβάνεται και στο Παράρτημα 1 για την απόδειξη της ημερομηνίας και της ώρας της επαναπροώθησής της) δική της και των άλλων δύο συμπατριωτών της μπροστά από το Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας, που έχει τραβηχτεί πριν τη σύλληψή της.

8) Παράρτημα 8 : διάφορες παραπομπές σε συνδέσεις σε δημοσιεύματα του τύπου που αφορούν τις επικαλούμενες επαναπροωθήσεις, εκ των οποίων και ένα βίντεο που δημοσιεύθηκε στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 23.2 στο *Twitter*.

245. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το ενώπιόν του προσκομισθέν από την προσφεύγουσα οπτικοακουστικό υλικό περιλαμβάνει και ένα 9ο Παράρτημα που περιέχει τις φωτογραφίες και τα βίντεο που αναφέρονται στην προσφυγή, ορισμένα εκ των οποίων δημοσιεύτηκαν από τον Τούρκο δημοσιογράφο Z.K. στο Twitter. Εξάλλου, σε απάντησή της σε αίτημα του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα προσκόμισε σε αγγλική μετάφραση όλες τις συνομιλίες που αντάλλαξε στα τουρκικά στην εφαρμογή WhatsApp και οι οποίες αναφερόντουσαν σε διάφορα στιγμιότυπα οθόνης που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο.

246. Το Δικαστήριο δίνει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι η Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι η προσφεύγουσα υπέβαλε πράγματι στους αρμόδιους Εισαγγελείς το οικείο οπτικοακουστικό υλικό. Η εν λόγω παραδοχή έρχεται σε αντίθεση με τον αρχικό της ισχυρισμό ότι το εν λόγω υλικό δεν είχε ποτέ γνωστοποιηθεί στις ελληνικές αρχές και ότι ως εκ τούτου, οι εν λόγω αρχές δεν μπορούσαν να ελέγξουν τη γνησιότητά του.

247. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι η Κυβέρνηση αμφισβητεί την αποδεικτική ισχύ του εν λόγω υλικού με το σκεπτικό ότι τα αρχεία που διαβιβάστηκαν δεν είναι πρωτότυπα και ότι κατά συνέπεια δεν περιέχουν καθόλου μεταδεδομένα που να επιτρέπουν να αποδειχτεί η ώρα και ο τόπος όπου τα εν λόγω αρχεία δημιουργήθηκαν.

248. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το έγγραφο που προέρχεται από τον Εισαγγελέα Ορεστιάδας και στο οποίο αναφέρεται η Κυβέρνηση σημειώνει ότι δεν μπορούσε να συναχθεί από το οπτικοακουστικό υλικό που του είχε υποβληθεί ότι η γυναίκα που εμφανιζόταν στα βίντεο βρισκόταν στο ελληνικό έδαφος ούτε εάν επρόκειτο για την προσφεύγουσα και ότι δεν προέκυπτε ούτε εάν ορισμένες φωτογραφίες είχαν ληφθεί από τον δικηγόρο Ν.Ο. Σημειώνει ωστόσο, ότι σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο, δεν εξετάστηκε η γνησιότητα του εν λόγω υλικού από τις αρμόδιες αρχές. Επίσης, σύμφωνα με παραδοχή της ίδιας της Κυβέρνησης, το επίμαχο οπτικοακουστικό υλικό δεν αποτελείται από πρωτότυπα των στοιχείων αυτών, αλλά από αντίγραφα που ελήφθησαν ή καταγράφηκαν από κινητά τηλέφωνα τα οποία δεν ταυτοποιήθηκαν και δεν ελέγχθηκαν. Ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν εξηγεί γιατί οι αρμόδιες αρχές δεν έλαβαν κανένα μέτρο προκειμένου να εξετάσουν τα εν λόγω τηλέφωνα. Επ'αυτού, το Δικαστήριο παρατηρεί, όπως και η προσφεύγουσα, ότι τα δύο άτομα που κατέθεσαν ενώπιον του Δικαστή Ορεστιάδας στο πλαίσιο προκαταρκτικής εξέτασης, είχαν στην κατοχή τους, κατά την κατάθεσή τους, τα κινητά τους τηλέφωνα, στα οποία βρισκόντουσαν όλες οι κρίσιμες επικοινωνίες τους και το πρωτότυπο οπτικοακουστικό υλικό, και ότι κατά συνέπεια, τα στοιχεία αυτά θα μπορούσαν κάλλιστα να είχαν εξεταστεί από τεχνικής άποψης από τις αρμόδιες αρχές.

249. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης ότι το 2019 καμία κάμερα κλειστού κυκλώματος (CCTV) δεν ήταν εγκατεστημένη στην πλατεία της Νέας Βύσσας, στα γειτονικά καφέ και εμπορικά καταστήματα, στο Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας και στα περίχωρα. Ωστόσο, παρατηρεί ότι η Κυβέρνηση δεν προσκόμισε καμία πληροφορία σχετικά με το εάν ήταν εγκατεστημένες κάμερες βιντεοπαρακολούθησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης της Ορεστιάδας, στο Νέο Χειμώνιο, κατά την επικαλούμενη ημερομηνία.

250. Χωρίς να είναι απαραίτητο να εξετάσει ένα προς ένα τα πολυάριθμα στοιχεία του οπτικοακουστικού υλικού που υπέβαλε η προσφεύγουσα, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι τα

διάφορα αρχεία που έχουν κατατεθεί στον φάκελο αντιστοιχούν συνολικά, στη διήγηση της προσφεύγουσας.

251. Κατά πρώτον, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η πλειοψηφία των στιγμιότυπων οθόνης από τις επικοινωνίες που έγιναν μέσω της εφαρμογής WhatsApp ανάμεσα στην προσφεύγουσα και τον αδερφό της και ανάμεσα σε αυτόν και τον δικηγόρο Ν.Ο. ή τον Κ.Υ., έναν από τους δύο Τούρκους πολίτες που συνόδευαν την ενδιαφερομένη, εμφανίζονται την επικαλούμενη ημερομηνία, ήτοι στις 4 Μαΐου 2019. Διαπιστώνει επίσης ότι το περιεχόμενο των μηνυμάτων αυτών επιβεβαιώνει ευρέως τη διήγηση της προσφεύγουσας.

252. Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι στις απαντήσεις τους σε ερώτημα που τέθηκε κατά την ακροαματική διαδικασία, οι διάδικοι συμφωνούν ότι το βίντεο διάρκειας 23 δευτερολέπτων, στο οποίο εμφανίζεται η προσφεύγουσα και το οποίο δημοσιεύθηκε από τον Τούρκο δημοσιογράφο Z.K. στο Twitter, περιέχει μεταδεδομένα. Από αυτά προκύπτει ότι δημιουργήθηκε στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 23.2. Επ' αυτού, σημειώνει, όπως και η προσφεύγουσα, ότι από τις επικοινωνίες στο WhatsApp που εμφανίζονται στα στιγμιότυπα οθόνης που επισυνάπτονται στην προσφυγή προκύπτει ότι το εν λόγω βίντεο εστάλη αρχικά από την ενδιαφερομένη στον αδερφό της στις 4 Μαΐου 2019, ώρα 13.54, πριν διαβιβαστεί και στον δημοσιογράφο Z.K. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, όπως αναγνωρίζει άλλωστε η Κυβέρνηση, το εν λόγω βίντεο τραβήχτηκε ημέρα. Θεωρεί ότι, υπό το φως των άλλων οπτικοακουστικών στοιχείων που υποβλήθηκαν από την προσφεύγουσα, είναι πολύ πιθανό να έχει δημιουργηθεί στις 4 Μαΐου 2019.

253. Τρίτον, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι τα κινητά τηλέφωνα που η ίδια και οι δύο συμπατριώτες της είχαν μαζί τους δημεύτηκαν και καταστράφηκαν φαίνεται πιστευτός σε σχέση με τις πληροφορίες που περιέχονται σε διάφορες εκθέσεις που προέρχονται από εθνικούς και διεθνείς φορείς (βλ. ανωτ. §§ 139, 152 έως 154 και 168). Επισημαίνει επίσης ότι η παρουσία της προσφεύγουσας στην Ελλάδα κατά την ημερομηνία που επικαλείται, αποδεικνύεται ξεκάθαρα, μεταξύ άλλων από την φωτογραφία αυτής που έχει ληφθεί μπροστά στο Κ.Ε.Π. της Νέας Βύσσας και που εστάλη από τον Κ.Υ. στον αδελφό της ενδιαφερομένης καθώς και από τη φωτογραφία της προσφεύγουσας και των άλλων δύο Τούρκων υπηκόων στην πλατεία της Νέας Βύσσας που τράβηξε ο δικηγόρος Ν.Ο. Το Δικαστήριο θεωρεί,

συναφώς, ότι η Κυβέρνηση δεν απέδειξε τον ισχυρισμό της ότι η προσφεύγουσα μετέβη στην Ελλάδα σε κάποια άλλη ευκαιρία, και ειδικότερα, ότι οι σχετικές φωτογραφίες είχαν δημιουργηθεί πριν τις 4 Μαΐου 2019.

254. Τέταρτον, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι σύμφωνα με έγγραφο του Επιστημονικού Τμήματος της Ελληνικής Αστυνομίας το οποίο η Κυβέρνηση κατέθεσε στο Δικαστήριο, το πρόσωπο που εμφανίζεται στα διάφορα βίντεο και το πρόσωπο που παρουσιάζεται στην φωτογραφία που ελήφθη στην πλατεία της Νέας Βύσσας παρουσιάζουν ομοιότητες ως προς το χρώμα των μαλλιών και του σχεδίου της μπλούζας που φορούσαν.

255. Επίσης, το Δικαστήριο δεν θεωρεί απαραίτητο να αποφανθεί γενικά και αφηρημένα για το ποια μέθοδος είναι η πιο κατάλληλη (ήτοι η προσφυγή σε μεταδεδομένα ή σε άλλες εναλλακτικές μεθόδους) προκειμένου να αποδειχθεί η αξιοπιστία και η αποδεικτική ισχύς του επίμαχου οπτικοακουστικού υλικού. Εντούτοις, υπενθυμίζει ότι εν προκειμένω, οι αρχές θα μπορούσαν να είχαν εξετάσει τα πρωτότυπα αρχεία με τα μεταδεδομένα τους που περιεχόντουσαν στα κινητά τηλέφωνα του αδελφού της προσφεύγουσας (ενόσω αυτός βρισκόταν ακόμη στην Ελλάδα), του δικηγόρου Ν.Ο. και του δημοσιογράφου Ζ.Κ. Ωστόσο, όπως επισήμανε πιο πάνω, δεν έλαβαν κανένα σχετικό μέτρο ως προς αυτό.

256. Επίσης, το Δικαστήριο δίνει προσοχή στο ότι η Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί τα πορίσματα της έκθεσης για την επαναπροώθηση που επικαλείται η προσφεύγουσα και την οποία έχει συντάξει η ομάδα έρευνας *Forensic Architecture* και η οποία φέρει ημερομηνία 2 Μαΐου 2024 (βλ. ανωτ. §§ 92 και 114). Επισημαίνει ότι με βάση μια λεπτομερή ανάλυση χώρου και χρόνου, η εν λόγω έκθεση, τριάντα έξι σελίδων, συμπεραίνει ότι όλα τα στοιχεία του οπτικοακουστικού υλικού είναι γνήσια και επιδεκτικά ελέγχου και ότι είναι δυνατόν να αποδειχθεί η αλήθεια της διήγησης της προσφεύγουσας όσον αφορά την παρουσία της στην Ελλάδα και την συνακόλουθη επαναπροώθησή της κατά τις επικαλούμενες ημερομηνίες.

257. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το οπτικοακουστικό υλικό που έχει προσκομισθεί ενώπιόν του από την προσφεύγουσα επιβεβαιώνει ξεκάθαρα τη διήγηση αυτής.

γ) Μαρτυρίες

258. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι δηλώσεις που έκανε ο δικηγόρος Ν.Ο. κατά την πρώτη του κατάθεση δεν επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς που διατύπωσε η προσφεύγουσα τόσο στην προσφυγή της όσο και στην έγκλησή της, ότι δηλαδή η αστυνομία αρνήθηκε στον εν λόγω δικηγόρο την επιβίβασή του στο ίδιο αυτοκίνητο με την προσφεύγουσα αλλά του επέτρεψε να τους ακολουθήσει με το δικό του αυτοκίνητο Επίσης, στη διήγησή της, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι ο Ν.Ο. τράβηξε μία φωτογραφία της έξω από το τμήμα φύλαξης του Χειμωνίου και την έστειλε στον αδελφό της ενημερώνοντάς τον ότι βρισκόταν εκεί. Ωστόσο, στη δεύτερη κατάθεσή του, ο Ν.Ο. δήλωσε ότι δεν θυμόταν εάν ήταν αυτός που τράβηξε την εν λόγω φωτογραφία.

259. Το Δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι υπάρχουν αντιφάσεις ανάμεσα στην κατάθεση του Τούρκου δημοσιογράφου Z.K. και στις καταθέσεις του Ν.Ο., ιδίως σχετικά με το εάν ο Ν.Ο. ακολούθησε το φορτηγάκι της αστυνομίας. Ο Z.K. ισχυρίστηκε ότι ο Ν.Ο. τον είχε ενημερώσει ότι ακολουθούσε το αυτοκίνητο της αστυνομίας με το δικό του αυτοκίνητο. Ωστόσο, στη δεύτερη κατάθεσή του, ο Ν.Ο. δήλωσε ότι δεν είχε την πρόθεση να ακολουθήσει το φορτηγάκι και ότι το είχε προσπεράσει κάποια στιγμή, ενώ στην πρώτη του κατάθεση δεν διευκρίνιζε το σημείο αυτό.

260. Επίσης, το Δικαστήριο επισημαίνει ορισμένες αποκλίσεις μεταξύ των δύο καταθέσεων του δικηγόρου Ν.Ο. Για παράδειγμα, στις πρώτες του δηλώσεις, ο Ν.Ο. εξηγούσε ότι ώρα περίπου 16.15 έχει λάβει το τελευταίο μήνυμα από την Α. μέσω μιας εφαρμογής εντοπισμού στο Internet, ενώ ανέφερε ότι βρισκόταν στον Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Χειμωνίου και ότι είχε μεταβεί στον εν λόγω Τμήμα λίγα λεπτά αργότερα και ότι είχε ρωτήσει εάν οι τρεις Τούρκοι πολίτες βρισκόντουσαν εκεί ή αν είχαν συλληφθεί. Ωστόσο, η δήλωση αυτή δεν περιέχεται καθαρά στην δεύτερη κατάθεσή του. Ωστόσο, από την ανταλλαγή των μηνυμάτων στο WhatsApp μεταξύ του Ν.Ο. και του αδελφού της προσφεύγουσας φαίνεται να προκύπτει ότι ο δικηγόρος βρισκόταν στο Τμήμα του Νέου Χειμωνίου ώρα 16.22, όταν απέστειλε στίγμα της θέσης του στον συνομιλητή του και ότι επέστρεψε εκεί το βράδυ καθώς ο τελευταίος, ζητούσε πληροφορίες για την αδελφή του και έλαβε τελικά αρνητική απάντηση.

261. Το Δικαστήριο δεν μπορεί να κάνει εικασίες σχετικά με τους λόγους των αποκλίσεων μεταξύ των δύο καταθέσεων του Ν.Ο. και μεταξύ αυτών και ορισμένων ισχυρισμών που

περιέχονται στην προσφυγή. Ωστόσο, λαμβάνει υπόψη ότι η δεύτερη κατάθεση ελήφθη τέσσερα χρόνια μετά την περάτωση της ποινικής διαδικασίας, και ειδικότερα ενόψει της ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Επίσης, λαμβάνει υπόψη τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι οι καταθέσεις, όπως έχουν καταγραφεί από τις αρχές, περιλαμβάνουν μόνον τις απαντήσεις που έχουν ληφθεί και όχι τις ερωτήσεις που τέθηκαν. Σε κάθε περίπτωση, από τις δύο καταθέσεις του Ν.Ο. προκύπτει σαφέστατα ότι, ακόμη και αν δεν συνάντησε προσωπικά την προσφεύγουσα και τους δύο συμπατριώτες της που την συνόδευαν, ήταν αυτόπτης μάρτυρας της σύλληψής τους. Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι όταν η Κυβέρνηση ερωτήθηκε για αυτό κατά την ακροαματική διαδικασία, επέμεινε στις διαφορές μεταξύ των δύο μαρτυρικών καταθέσεων του δικηγόρου Ν.Ο. και, λέγοντας ότι εναπόκειτο στον αρμόδιο Εισαγγελέα να ελέγξει εάν συνέτρεχε λόγος για την επανάληψη της διαδικασίας, δεν αντέκρουσε συγκεκριμένα την κρίσιμη αυτή πτυχή. Επίσης, ακόμη και αν αυτό το στοιχείο αναφέρεται μόνο στην δεύτερη κατάθεσή του, από την ανάγνωση του φακέλου προκύπτει ξεκάθαρα το γεγονός ότι ο Ν.Ο. είναι αυτός που τράβηξε τη φωτογραφία των τριών Τούρκων στην κεντρική πλατεία της Νέας Βύσσας και την έστειλε στον αδελφό της προσφεύγουσας. Εξάλλου, από τον εν λόγω φάκελο, προκύπτει επίσης ότι η προσφεύγουσα βρισκόταν στο Τμήμα του Νέου Χειμωνίου την ημερομηνία που επικαλείται, ενώ η θέση της κοινοποιήθηκε σε πραγματικό χρόνο στον δικηγόρο Ν.Ο. ο οποίος, από πλευράς του, έστειλε το στίγμα εντοπισμού στον αδελφό της ενδιαφερομένης, γεγονός που επιβεβαιώνεται από τις δύο καταθέσεις του.

262. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι η Κυβέρνηση δεν αμφισβήτησε τη διήγηση, που έχει καταγραφεί σε έγγραφο της Ύπατης Αρμοστείας (βλ. ανωτ. § 78*)* και την οποία ο αδελφός της προσφεύγουσας προσκόμισε στην Ύπατη Αρμοστεία στην Ελλάδα στις 15 Μαΐου 2019, και η οποία επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό τη διήγηση της αδερφής του.

263. Εξάλλου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν είναι απαραίτητο να αποφανθεί ως προς το γιατί ο δικηγόρος Ν.Ο. δεν βγήκε από το αυτοκίνητό του για να συναντήσει την προσφεύγουσα και να τη βοηθήσει στις ενέργειές της, όπως ανέφερε ο ίδιος στη δεύτερη κατάθεσή του. Καίτοι λαμβάνει υπόψη τους ισχυρισμούς ότι στην Ελλάδα υπήρχε ένα κλίμα εχθρικό για όσους υπερασπίζονται τα δικαιώματα των προσφύγων, εντούτοις δεν μπορεί να κάνει δεκτό ότι ο Ν.Ο. φοβόταν, εν προκειμένω, ότι θα γίνει αποδέκτης παρενόχλησης από πλευράς των αρχών επειδή βοήθησε την προσφεύγουσα.

264. Κατόπιν των ανωτέρω, το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι δύο καταθέσεις του Ν.Ο. οι οποίες συγκλίνουν σε ορισμένα κρίσιμα σημεία και οι οποίες επιρρωνύονται από το οπτικοακουστικό υλικό που έχει προσκομιστεί στο Δικαστήριο, επιβεβαιώνουν τη διήγηση της προσφεύγουσας όσον αφορά την παρουσία της στην Ελλάδα και τη σύλληψή της από τις ελληνικές αρχές.

Γ. Συμπέρασμα

265. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προσφεύγουσα προσκόμισε πολλά στοιχεία που είναι ικανά να αποτελέσουν, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη χωριστά, αρχή απόδειξης, υπέρ της εκδοχής που παρουσιάζει η ίδια για τα πραγματικά περιστατικά, και ότι εναπόκειτο στις ελληνικές αρχές να αποδείξουν ότι η προσφεύγουσα δεν είχε εισέλθει στην Ελλάδα και δεν είχε υποβληθεί σε επαναπροώθηση στην Τουρκία κατά τις ημερομηνίες που επικαλείται. Ωστόσο, η Κυβέρνηση δεν πρόβαλε κανέναν ισχυρισμό ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο ικανό να αναιρέσει την αρχή απόδειξης που έχει προσκομίσει η προσφεύγουσα.

266. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν διαθέτει καμία άμεση απόδειξη της επαναπροώθησης της προσφεύγουσας αυτής καθεαυτής. Ωστόσο, θεωρεί ότι, υπό τις ιδιαίτερες περιστάσεις της υπό κρίση υπόθεσης, μια τέτοια απόδειξη ήταν αδύνατο να προσκομιστεί, ιδίως λόγω του ότι η ενδιαφερομένη δεν είχε πια στην κατοχή της το κινητό της τηλέφωνο κατά τον χρόνο της επαναπροώθησής της, η οποία άλλωστε έγινε κατά τη διάρκεια της νύχτας. Συναφώς, το Δικαστήριο δίνει ιδιαίτερη σημασία στο γεγονός ότι αποδείχτηκε επαρκώς ότι η προσφεύγουσα ήταν παρούσα στην Ελλάδα, και ιδίως, ότι την τελευταία φορά την είδανε υπό την φύλαξη οργάνων του Ελληνικού Κράτους στην πλατεία της Νέας Βύσσας αργά το απόγευμα/αρχή της νύχτας της 4ης Μαΐου 2019, πριν εμφανιστεί και πάλι νωρίς το πρωί της επομένης στην τουρκική πλευρά του Έβρου, όπου και συνελήφθη. Εξάλλου, το Δικαστήριο, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του δικαστηρίου της Σμύρνης, θεωρεί ότι είναι δυνατόν να συναχθεί από τα δύο αναμφισβήτητα αυτά γεγονότα ότι η προσφεύγουσα επαναπροωθήθηκε στο μεσοδιάστημα. Από την πλευρά της η Κυβέρνηση, δεν προσκόμισε καμία πειστική εναλλακτική εξήγηση με την οποία να πείθει για το τι θα μπορούσε να είχε συμβεί στο διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στα δύο αυτά γεγονότα.

267. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι έχει αποδειχθεί επαρκώς ότι η προσφεύγουσα εισήλθε στην Ελλάδα στις 4 Μαΐου 2019 και ότι συνελήφθη και κρατήθηκε προτού να

επαναπροωθηθεί στην Τουρκία, όπου και συνελήφθη την επομένη. Συμπεραίνει ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας είναι επαρκώς πειστικοί και αποδεδειγμένοι πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας.

ΙΙΙ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 3 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΕΥΓΟΥΣΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

268. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι οι ελληνικές αρχές, στις οποίες γνωστοποίησε την πρόθεσή της να αιτηθεί άσυλο, την απώθησαν στην Τουρκία, γεγονός που την εξέθεσε σε κίνδυνο να υποβληθεί σε απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Υποστηρίζει επίσης ότι δεν είχε πρόσβαση σε εθνική αποτελεσματική προσφυγή για να αμφισβητήσει την απώθησή της. Επικαλείται τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης τα οποία έχουν ως εξής:

Άρθρο 3

«Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία».

Άρθρο 13

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάζονται τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που αναγνωρίζονται στην παρούσα Σύμβαση, έχει το δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής ενώπιον εθνικής αρχής, ακόμη και εάν η παραβίαση διαπράχθηκε από πρόσωπα που ενεργούν κατά την άσκηση των δημοσίων καθηκόντων τους».

Α. Οι ισχυρισμοί των διαδίκων

269. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι εξέφρασε την επιθυμία της να ζητήσει άσυλο τουλάχιστον τρεις φορές κατά τη διάρκεια της διαμονής της στην Ελλάδα, ήτοι: 1) όταν τη συνέλαβε η αστυνομία μπροστά στο Κ.Ε.Π. Νέας Βύσσας, 2) με την άφιξή της στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης στο Νέο Χειμώνιο και 3) όταν κατέβηκε από το φορτηγάκι κοντά στον ποταμό Έβρο. Κατηγορεί τις ελληνικές αρχές, ότι την έστειλαν, παρά την ευθύνη που υπέχουν δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης, στην Τουρκία, χωρίς να εκτιμήσουν τους κινδύνους και χωρίς να εξασφαλίσουν ατομικές εγγυήσεις σχετικά με την μεταχείριση στην οποία θα υποβαλλόταν με την επιστροφή της. Υποστηρίζει, συναφώς, ότι υπήρχαν σοβαροί λόγοι να πιστεύει κανείς ότι οι συνθήκες κράτησης των Τούρκων πολιτών (και ειδικότερα των υποτιθέμενων μελών του κινήματος *«FETÖ /PDY»)* δεν ήταν συμβατές με τις εγγυήσεις που

προβλέπει το άρθρο 3 της Σύμβασης, υποστηρίζοντας ότι πολλές εκθέσεις ανέφεραν την ύπαρξη καταχρηστικών και «μη δίκαιων» δικών, καθώς και παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις τουρκικές φυλακές, ιδίως μετά την απόπειρα πραξικοπήματος που έγινε το 2016 στην Τουρκία. Ωστόσο, οι ελληνικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη τους τους εν λόγω σοβαρούς λόγους. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι φυλακίστηκε αμέσως μετά από την αναγκαστική επιστροφή της από την Ελλάδα στην Τουρκία και καταγγέλλει τις τωρινές συνθήκες διαβίωσής της εκεί, τις οποίες θεωρεί ως ασύμβατες προς το άρθρο 3, εξηγώντας ότι έχει περιθωριοποιηθεί στην εκεί κοινωνία και είναι άνεργη.

270. Επίσης, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν είχε πρόσβαση σε μια εθνική αποτελεσματική προσφυγή στην Ελλάδα που να της επιτρέπει να προσβάλει την επαναπροώθησή της στην Τουρκία. Ισχυρίζεται ότι οι ελληνικές αρχές δεν καταχώρησαν το αίτημα ασύλου της και ότι συνεπώς δεν είχε τη δυνατότητα να εξηγήσει ότι θα αντιμετώπιζε τον κίνδυνο να παραβιαστούν τα δικαιώματά της στην Τουρκία σε περίπτωση επιστροφής, ούτε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους δεν έπρεπε να επαναπροωθηθεί στην χώρα αυτή. Προσθέτει ότι δεν έμεινε παρά μόνον λίγες ώρες στην Ελλάδα, ότι κρατήθηκε από την αστυνομία και ότι η επαναπροώθησή της έγινε εσπευσμένα και κατά τρόπο ανεπίσημο. Υποστηρίζει ότι υπό τις περιστάσεις αυτές δεν είχε στην πράξη τη δυνατότητα να κινήσει καμία διαδικασία για να προσβάλει την επαναπροώθησή της και καταγγέλλει παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης.

271. Η Κυβέρνηση αρνείται όλους τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας.

Β. Οι παρεμβαίνοντες

1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δικηγόρων για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο, οι Ευρωπαίοι Δημοκράτες Δικηγόροι, η Ένωση Δικηγόρων για την ελευθερία και η Ένωση Προοδευτικών Δικηγόρων

272. Στις κοινές παρατηρήσεις τους, οι παρεμβαίνοντες εκθέτουν ότι στην Τουρκία έχουν διαπιστωθεί συστηματικές παραβιάσεις του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη μετά την απόπειρα πραξικοπήματος του 2016 και ότι οι αντιφρονούντες υφίστανται σημαντικές διώξεις. Θεωρούν ότι οι Τούρκοι πολίτες κατά των οποίων απαγγέλλονται ποινικές κατηγορίες και που

επαναπροωθούνται στην Τουρκία διατρέχουν σοβαρό κίνδυνο να συλληφθούν, να τεθούν υπό κράτηση και να υποβληθούν σε βασανιστήρια.

2. Η οργάνωση Border Violence Monitoring Network

273. Η παρεμβαίνουσα οργάνωση ισχυρίζεται ότι έχει καταγράψει πολλές μαρτυρίες θυμάτων επαναπροώθησης από το 2019 που αφορούν την περιοχή του Έβρου. Ειδικότερα, αναφέρει 163 μαρτυρίες που αφορούν περίπου 10 800 άτομα.

274. Αναφέρει επίσης ότι ο τρόπος υλοποίησης *(modus operandi)* των συνοπτικών απελάσεων περιλαμβάνει μια παγιωμένη πρακτική δήμευσης των προσωπικών ειδών, και ιδίως των συσκευών καταγραφής όπως τα τηλέφωνα, και εξηγεί ότι η μέθοδος αυτή καθιστά δύσκολο για τα θύματα να προσκομίσουν άμεσες αποδείξεις της διήγησής τους για επαναπροώθηση και των ισχυρισμών τους για άλλες παραβιάσεις που έχουν γίνει εις βάρος τους. Ισχυρίζεται ότι σε περίπου 90% των μαρτυριών για επαναπροώθηση για το έτος 2020, αναφέρονται ένα ή περισσότερα είδη βασανιστηρίων ή κακομεταχειρίσεων.

275. Κατά την παρεμβαίνουσα, το ζήτημα που τίθεται ως προς την προβληματική αυτή είναι το εάν είναι γνωστός στην Ελλάδα [ελληνικές αρχές] πραγματικός κίνδυνος για μια αντίθετη προς το άρθρο 3 της Σύμβασης μεταχείριση ή αν θα έπρεπε να είναι γνωστός όταν η εν λόγω χώρα επαναπροωθεί άτομα στην Τουρκία μέσω του Έβρου. Αναφέρει ότι σε 48% των υποθέσεων που έχουν καταγραφεί το 2019 και το 2020, τα άτομα που επαναπροωθήθηκαν είχαν εκφράσει ξεκάθαρα τη βούλησή τους να ζητήσουν άσυλο, αλλά ότι σε άλλες περιπτώσεις αυτό δεν ήταν δυνατό λόγω της βίας και των απειλών που υπέστησαν.

276. Επίσης, η παρεμβαίνουσα αναφέρει ότι πρόσφατες εκθέσεις αναδεικνύουν την καταπίεση που υφίστανται στην Τουρκία ορισμένες ομάδες, όπως οι αντιφρονούντες, οι δημοσιογράφοι ή οι αιτούντες άσυλο, εκ των οποίων πολλοί Τούρκοι υπήκοοι που είχαν επαναπροωθηθεί. Θεωρεί ότι η Ελλάδα έχει την υποχρέωση να εκτιμήσει τις προβλέψιμες συνέπειες της προώθησης ενός ατόμου στην Τουρκία όταν το εν λόγω άτομο δηλώνει ότι ανήκει σε ομάδα που διώκεται στην χώρα αυτή. Θεωρεί ότι η Ελλάδα, με το να αρνείται να εξετάσει τέτοια αιτήματα ασύλου, παραβιάζει τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης, και προσθέτει, ότι ως προς το ζήτημα αυτό, μόνον οι προσφυγές που έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα θα ήταν αποτελεσματικές.

277. Τέλος, η παρεμβαίνουσα ισχυρίζεται ότι οι επαναπροωθήσεις στην περιοχή του Έβρου συστηματικά συνοδεύονται από αυθαίρετη κράτηση που επιβάλουν οι ελληνικές αρχές κατά παραβίαση του άρθρου 5 της Σύμβασης. Αναφέρει ότι σε 52 από τις 77 μαρτυρίες που ελήφθησαν το 2020 σχετικά με την περιοχή του Έβρου, έγινε χρήση της κράτησης με μόνον σκοπό την συνοπτική απέλαση στην Τουρκία.

3. *Το Κέντρο AIRE, το Ολλανδικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τους πρόσφυγες και τους εξόριστους*

278. Στις κοινές τους παρατηρήσεις, οι παρεμβαίνοντες αναφέρουν ότι υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι Τούρκοι υπήκοοι που κατηγορούνται ότι υποστήριξαν το πραξικόπημα του 2016 ή που συνδέονται με το κίνημα Gülen αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες όταν φυλακίζονται στην Τουρκία, και ότι υποβάλλονται εκεί σε βασανιστήρια και κακομεταχειρίσεις. Ειδικότερα, εξηγούν ότι η κατάσταση είναι πολύ δύσκολη για τις γυναίκες στις τουρκικές φυλακές, κυρίως στην φυλακή Gezbe. Επίσης, θεωρούν ότι για να συμμορφωθούν με την αρχή της μη-επαναπροώθησης, οι αρχές του κράτους επαναπροώθησης θα πρέπει να προβαίνουν σε μια πραγματική, αποτελεσματική και αυστηρή εξέταση της κατάστασης των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων στη χώρα προορισμού. Προσθέτουν ότι οι με συνοπτικές διαδικασίες απελάσεις μεταναστών χωρίς καμία επίσημη διαδικασία και χωρίς εξατομικευμένη εκτίμηση ή χωρίς άλλες εγγυήσεις για μία δίκαιη διαδικασία συνιστούν παραβίαση της αρχής της μη επαναπροώθησης.

Γ. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

279. Το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι δεν απόκειται σε αυτό να αποφανθεί άμεσα για τη μεταχείριση της οποίας έτυχε η προσφεύγουσα στην Τουρκία, καθώς το εν λόγω κράτος δεν είναι διάδικος. Ωστόσο, υπογραμμίζει ότι σύμφωνα με πολλές εκθέσεις, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι φερόμενοι ως αντιφρονούντες διατρέχουν πράγματι κίνδυνο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία το 2016 (βλ. ιδίως, προαναφερθείσα, *D. κατά Βουλγαρίας,* §§5-11 και ιδίως 78-86, σχετικά με την επαναπροώθηση στην Τουρκία, ενός δημοσιογράφου που ισχυριζόταν ότι κρίθηκε ένοχος για την ένταξή του στο κίνημα *«FETÖ/PDY »).* Οι κίνδυνοι αυτοί αναφέρονται επίσης στις παρατηρήσεις ορισμένων από τους παρεμβαίνοντες.

280. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι υπό τις περιστάσεις της παρούσας υπόθεσης, το έργο του είναι να προσδιορίσει, λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης και τις αιτιάσεις που εγείρει η προσφεύγουσα σχετικά με τις ενέργειες των ελληνικών αρχών τις οποίες θεωρεί πλημμελείς, εάν οι αρχές έλαβαν υπόψη τους, αυτεπαγγέλτως και κατά τον κατάλληλο τρόπο, γενικές πληροφορίες που είναι διαθέσιμες για την Τουρκία, και εάν δόθηκε στην προσφεύγουσα επαρκής δυνατότητα να ζητήσει διεθνή προστασία στην Ελλάδα και να εκθέσει την προσωπική της κατάσταση (βλ. προαναφερθείσα, *D. κατά Βουλγαρίας,* § 129).

281. Οι σχετικές αρχές της νομολογίας σχετικά με τα άρθρα 3 και 13 της Σύμβασης συνοψίζονται στις αποφάσεις M.K. *και λοιποί κατά Πολωνίας* (προαναφερθείσα, §§ 166-173), *D. κατά Βουλγαρίας* (προαναφερθείσα, §§ 114-116), και *Akkad* (προαναφερθείσα, §§ 77-81).

282. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει δεχτεί ότι η προσφεύγουσα εισήλθε από τον Έβρο στην Ελλάδα από όπου επαναπροωθήθηκε στην Τουρκία. Θεωρεί ότι η συμπεριφορά του καθού η προσφυγή κράτους, στην υπό κρίση υπόθεση, η οποία έγκειται στο ότι επαναπροώθησε ένα άτομο χωρίς να του επιτρέψει την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, παραβιάζει προδήλως τόσο το εθνικό όσο και το διεθνές δίκαιο.

283. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα επαναπροωθήθηκε στην χώρα καταγωγής της, την Τουρκία, από την οποία προσπαθούσε να διαφύγει, χωρίς να εξεταστούν προηγουμένως οι κίνδυνοι που διέτρεχε υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης, και συνακόλουθα χωρίς να γίνει προηγούμενη εξέταση του αιτήματός της για διεθνή προστασία (προαναφερθείσα, *D. κατά Βουλγαρίας,* § 135 και προαναφερθείσα *M.A. κατά Λιθουανίας και λοιποί*, *§ 114).* Επισημαίνει, ότι ενώ η προσφεύγουσα είχε εκφράσει φόβους για κακομεταχείριση που κινδύνευε να υποστεί σε περίπτωση επιστροφής στην Τουρκία, οι ελληνικές αρχές αγνόησαν το αίτημά της για διεθνή προστασία, κατά παραβίαση των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης (προαναφερθείσα, *D. κατά Βουλγαρίας,* §137).

284. Οι ανωτέρω σκέψεις αρκούν στο Δικαστήριο για να απορρίψει τις ενστάσεις της Κυβέρνησης σχετικά με τη μη συνδρομή της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο της προσφεύγουσας και σχετικά με την καταχρηστικότητα των αιτιάσεών της και να συμπεράνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 και του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 5 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

285. Η προσφεύγουσα καταγγέλλει, ότι πριν την επαναπροώθησή της στην Τουρκία, στερήθηκε παράνομα την προσωπική της ελευθερία, ότι δεν ενημερώθηκε ποτέ σε γλώσσα που να καταλαβαίνει τους λόγους της σύλληψής της και ότι δεν είχε στη διάθεσή της αποτελεσματική προσφυγή για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα της κράτησής της. Επικαλείται το άρθρο 5 §§ 1, 2 και 4 της Σύμβασης καθώς και το άρθρο 13. Το Δικαστήριο θεωρεί πρόσφορο να εξετάσει την αιτίαση μόνον υπό το πρίσμα του άρθρου 5 της Σύμβασης, τα κρίσιμα χωρία του οποίου έχουν ως εξής:

Άρθρο 5

«1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια. Κανείς δεν επιτρέπεται να στερηθεί την ελευθερία του παρά μόνο στις παρακάτω περιπτώσεις και σύμφωνα με τη νόμιμη διαδικασία: (…)

2. Κάθε πρόσωπο που συλλαμβάνεται πρέπει να πληροφορείται, το συντομότερο δυνατό και σε γλώσσα που κατανοεί, τους λόγους σύλληψής του και κάθε κατηγορία που απαγγέλλεται σε βάρος του. (…)

4. Κάθε πρόσωπο που στερείται την ελευθερία του λόγω σύλληψης ή κράτησης έχει δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου, ώστε αυτό να αποφασίσει σε σύντομη προθεσμία ως προς τη νομιμότητα της κράτησης και να διατάξει την απόλυση εάν η κράτηση είναι παράνομη. (…)»

286. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υποβλήθηκε ανεπισήμως σε κράτηση που δεν βασιζόταν σε καμία απόφαση και θεωρεί ότι, κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι κρατήθηκε σύμφωνα με προβλεπόμενη από τον νόμο διαδικασία. Εξηγεί ότι οι αρχές δεν καταχώρησαν ποτέ τη σύλληψή της, είτε στη Νέα Βύσσα είτε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου. Κατά την προσφεύγουσα, μοναδικός σκοπός της κράτησής της ήταν να διευκολυνθεί η με συνοπτικές διαδικασίες παράνομη επαναπροώθησή της. Επίσης, η προσφεύγουσα εκθέτει ότι δεδομένου ότι η κράτησή της δεν είχε καταχωρηθεί από καμία αρχή στην Ελλάδα, δεν μπορούσε να αμφισβητηθεί μέσω κάποιας δικαστικής προσφυγής, ακόμη και θεωρητικά. Επίσης, υπενθυμίζει ότι η κράτησή της διενεργήθηκε μυστικά, ότι ήταν σύντομης διάρκειας και αποσκοπούσε αποκλειστικά και μόνον στη διευκόλυνση της συνοπτικής απέλασής της από την Ελλάδα και θεωρεί ότι υπό τέτοιες περιστάσεις δεν μπορούσε να έχει στη διάθεσή της προσφυγή για να αμφισβητήσει τη νομιμότητα ενός τέτοιου μέτρου.

287. Η Κυβέρνηση αρνείται όλους τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας και επιμένει στην απουσία οποιουδήποτε επίσημου εγγράφου σχετικά με τη σύλληψη ή την κράτηση της προσφεύγουσας.

288. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι συμπέρανε ότι η προσφεύγουσα επαναπροωθήθηκε από την Ελλάδα στην Τουρκία τη νύχτα της 4ης προς την 5η Μαΐου 2019. Θεωρεί ότι οι αιτιάσεις που προβάλλει η προσφεύγουσα υπό το πρίσμα του άρθρου 5 της Σύμβασης συνδέονται στενά με αυτές που αντλούνται από την επαναπροώθησή της. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι από τις οικείες εκθέσεις (βλ. ανωτ. §§ 144, 152 έως 154, 164 και 168) καθώς και από τις παρατηρήσεις ορισμένων εκ των παρεμβαινόντων (βλ. ανωτ. §277) απορρέει ότι η σύλληψη και εν συνεχεία η κράτηση, ή ακόμη και ένα είδος προσωρινής αναγκαστικής εξαφάνισης, παράνομων μεταναστών, αποτελεί μέρος του τρόπου υλοποίησης (modus operandi) που έχει διαπιστωθεί στην πρακτική της επαναπροώθησης. Συναφώς, σημειώνει ότι απορρέει ξεκάθαρα από τον φάκελο ότι η προσφεύγουσα συνελήφθη από τις ελληνικές αρχές, ότι εν συνεχεία μεταφέρθηκε στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης του Νέου Χειμωνίου κατά την ημερομηνία που επικαλείται η προσφεύγουσα, ότι η θέση της κοινοποιήθηκε σε πραγματικό χρόνο στον δικηγόρο Ν.Ο., ο οποίος εν συνεχεία έστειλε το στίγμα εντοπισμού στον αδελφό της ενδιαφερομένης. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Κυβέρνηση, η οποία έφερε το βάρος της απόδειξης, δεν κατάφερε να αναιρέσει τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας. Ειδικότερα, υπενθυμίζει ότι η Κυβέρνηση δεν προσκόμισε κανένα στοιχείο ως προς το εάν ήταν εγκατεστημένες κάμερες βιντεοπαρακολούθησης στο Τμήμα Συνοριακής Φύλαξης Ορεστιάδας στο Νέο Χειμώνιο κατά την επικαλούμενη ημερομηνία. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν έχει κανένα λόγο να αμφιβάλει ότι η προσφεύγουσα υπήρξε θύμα κράτησης ενόψει της επαναπροώθησής της.

289. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να απορρίψει τις ενστάσεις της Κυβέρνησης που αφορούν τη μη συνδρομή της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο της προσφεύγουσας και την καταχρηστικότητα των αιτιάσεων που αντλούνται από το άρθρο 5 της Σύμβασης.

290. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι στο μέτρο που η άτυπη κράτηση της προσφεύγουσας αποτελούσε στάδιο προηγούμενο της επαναπροώθησής της, στερείται οποιασδήποτε νόμιμης

βάσης κατά την έννοια του άρθρου 5§1 της Σύμβασης, και ότι παραβίασε τα δικαιώματα που προστατεύονται από τις παραγράφους 2 και 4 του ιδίου άρθρου.

291. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση των εν λόγω διατάξεων στην υπό κρίση υπόθεση.

V. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΩΝ ΠΑΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 2, 3 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΑΚΟΜΕΤΑΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΠΡΟΩΘΗΣΗ)

292. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα δεν επικαλέστηκε το άρθρο 2 της Σύμβασης στην προσφυγή της, αλλά ότι κατά την κοινοποίηση της προσφυγής αποφασίστηκε να τεθεί στους διαδίκους ερώτημα σχετικά με την εν λόγω διάταξη.

293. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η επαναπροώθησή της στην Τουρκία όπως πραγματοποιήθηκε παρουσίαζε κίνδυνο για τη ζωή της και ότι συνιστούσε επίσης μεταχείριση απάνθρωπη και εξευτελιστική. Ισχυρίζεται επίσης ότι δεν διέθετε καμία αποτελεσματική προσφυγή για να προβάλει τις εν λόγω αιτιάσεις. Επικαλείται τα άρθρα 2, 3 και 13 της Σύμβασης. Το άρθρο 2 έχει ως εξής, ως προς τα κρίσιμα χωρία του :

Άρθρο 2

« 1. Το δικαίωμα κάθε προσώπου στη ζωή προστατεύεται από τον νόμο (…)».

294. Η προσφεύγουσα θεωρεί ειδικότερα ότι οποιαδήποτε επιστροφή σε φουσκωτό σκάφος, χωρίς εξοπλισμό ασφαλείας, μέσω του ποταμού Έβρου, παρουσιάζει πραγματικό κίνδυνο για τη ζωή, και ότι ο εν λόγω ποταμός είναι, από την άποψη αυτή, μια διαδρομή θανάτου. Υποστηρίζει επίσης ότι ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η επαναπροώθησή της συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, γεγονός που επιβεβαιώνουν οι οικείες εκθέσεις για τις επαναπροωθήσεις μέσω του ποταμού Έβρου. Ισχυρίζεται ότι της αφαίρεσαν όλα τα προσωπικά της είδη, συμπεριλαμβανομένου του κινητού της τηλεφώνου, καθώς και τα χρήματά της και την ταυτότητά της, και ότι της απευθύνανε συνειδητά προφορικές απειλές για να την αποθαρρύνουν από το ενδεχόμενο να επιστρέψει. Ισχυρίζεται ότι εξαναγκάστηκε να βγάλει τα παπούτσια της και να περπατήσει ξυπόλυτη έως το ποτάμι μέσα στη νύχτα, ενώ είχε τον αστράγαλό της στραμπουληγμένο, και ότι αυτό επιδείνωσε τον τραυματισμό της. Η προσφεύγουσα θεωρεί ότι

βρισκόταν σε κατάσταση ακραίας ευαλωτότητας, και υποστηρίζει ότι συνειδητοποιούσε ότι είχε στερηθεί όλα τα μέσα επιβίωσής της και οποιουδήποτε δικαιώματος να εμποδίσει την επιστροφή της στην Τουρκία.

295. Η Κυβέρνηση αρνείται τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας.

296. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει συμπεράνει ότι η προσφεύγουσα κρατήθηκε παράνομα πριν επαναπροωθηθεί από την Ελλάδα στην Τουρκία τη νύχτα της 4ης προς την 5η Μαΐου 2019 κατά παραβίαση των άρθρων 3, 13 και 5 της Σύμβασης. Θεωρεί ότι οι αιτιάσεις που προβάλλονται από την προσφεύγουσα υπό το πρίσμα των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης συνδέονται στενά με την αιτίαση που αντλείται από την επαναπροώθησή της. Το Δικαστήριο σημειώνει συναφώς ότι από τα οικεία έγγραφα απορρέει ότι οι επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένης της περιοχής του Έβρου, γίνονται υπό συνθήκες που μπορούν να θέσουν σε κίνδυνο την ανθρώπινη ζωή αφού τα θύματα εγκαταλείπονται σε φουσκωτά σκάφη. Επιπλέον, οι επαναπροωθήσεις υπακούουν σε έναν τρόπο ενέργειας (*modus operandi)* σχεδόν πανομοιότυπο που συνεπάγεται ιδίως τη δήμευση των προσωπικών ειδών των θυμάτων καθώς και, ενίοτε, απειλές, ταπεινώσεις και πράξεις σωματικής βίας (βλ. ανωτ. §§142, 144, 152 έως 154, 157, 158, 159 και 274). Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας ως προς τα πραγματικά περιστατικά σχετικά με την παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης κατά την καταγγελθείσα επαναπροώθηση, που αντιστοιχούν ευρέως στον τρόπο ενέργειας (*modus operandi)* που περιγράφεται στις εκθέσεις των εθνικών αρχών και διεθνών οργανισμών, φαίνονται εκ πρώτης όψεως πιθανοί.

297. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θεωρεί ότι συντρέχει λόγος να απορριφθούν οι ενστάσεις της Κυβέρνησης σχετικά με τη μη συνδρομή της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο της προσφεύγουσας και με την καταχρηστικότητα των εν λόγω αιτιάσεων.

298. Ωστόσο, καίτοι θεωρεί ότι φαίνεται εξαιρετικά δύσκολο να προσκομιστούν οι αποδείξεις των εν λόγω παραβιάσεων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι, σε αντίθεση τόσο ως προς την επαναπροώθηση της προσφεύγουσας, όσο και ως προς την κράτησή της ενόψει της εν λόγω επαναπροώθησης, οι παραβιάσεις αυτές δεν μπορούν να αποδειχθούν πέραν πάσης εύλογης αμφιβολίας, ελλείψει συγκεκριμένων και συγκλινόντων αποδεικτικών στοιχείων.

299. Κατά την άποψη της Κυβέρνησης, ειδικότερα, η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε αρχή απόδειξης προς επίρρωση του ισχυρισμού της ότι η ζωή της τέθηκε πράγματι σε κίνδυνο κατά την επαναπροώθησή της στην Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου.

300. Εξάλλου το Δικαστήριο δεν αποκλείει ότι η προσφεύγουσα μπορεί να ένιωσε άγχος και απελπισία εξαιτίας του τρόπου με τον οποίο έγινε η επαναπροώθησή της. Ωστόσο, θεωρεί ότι ακόμη και αν υποτεθεί ότι έχει αποδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο επαναπροωθήθηκε, ο εν λόγω τρόπος δεν φτάνει το όριο βαρύτητας που απαιτείται για να θεωρηθεί η μεταχείριση που υπέστη η προσφεύγουσα ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης.

301. Ως εκ τούτου, δεν υπήρξε παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

302. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η διαπίστωση της παραβίασης μιας άλλης διάταξης της Σύμβασης δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 13 της Σύμβασης (*Sergey Denisov κατά Ρωσίας*, αρ. 21566/13, § 88, 8 Οκτωβρίου 2015, και εκεί παραπομπές). Στην υπό κρίση υπόθεση, ακόμη και εάν το Δικαστήριο τελικά συμπέρανε ότι δεν υπήρξε παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, θεωρεί ότι οι συναφείς αιτιάσεις της προσφεύγουσας δεν μπορεί να θεωρηθούν ως εκ πρώτης όψεως μη υπερασπίσιμες. Ως εκ τούτου, θεωρεί ότι η προσφεύγουσα προέβαλε υπερασπίσιμες αξιώσεις σε σχέση με τους σκοπούς του άρθρου 13 της Σύμβασης.

303. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει επίσης ότι η «αποτελεσματικότητα» μιας προσφυγής υπό την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα μιας θετικής έκβασης για τον προσφεύγοντα. Εντούτοις, η απαιτούμενη από τη διάταξη αυτή προσφυγή πρέπει να είναι «αποτελεσματική» τόσο στην πράξη όσο και από νομικής άποψης, υπό την έννοια ότι θα πρέπει να μπορούσε να εμποδίσει την έλευση της επικαλούμενης παραβίασης ή να αποκαταστήσει την καταγγελθείσα κατάσταση, ή θα πρέπει να ήταν σε θέση να παράσχει στην ενδιαφερομένη κατάλληλη επανόρθωση για οποιαδήποτε παραβίαση έχει ήδη πραγματοποιηθεί (*Kudła κατά Πολωνίας* [GC], αρ. 30210/96, §§ 157-158, CEDH 2000-XI).

304. Εν προκειμένω, εξετάζοντας την ένσταση περί μη εξάντλησης που προβάλει η Κυβέρνηση, το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι η εθνική έννομη τάξη δεν παρείχε καμία αποτελεσματική προσφυγή, ως προς τους ισχυρισμούς περί παραβιάσεων των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης που

ενδεχομένως να έχουν συντελεστεί κατά την επαναπροώθηση (βλ. ανωτέρω §201). Επίσης, διαπίστωσε ότι η έρευνα που διεξήγαγαν οι εθνικές αρχές μετά από την έγκληση που κατέθεσε η ενδιαφερομένη απείχε πολύ από το να ικανοποιεί τις απαιτήσεις περί αποτελεσματικότητας που θέτει η Σύμβαση (βλ. ανωτ. §199). Συνεπώς, θεωρεί ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης.

VI. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

305. Σύμφωνα με το άρθρο 41 της Σύμβασης:

> « Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

306. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι στις παρατηρήσεις της σε απάντηση των παρατηρήσεων της Κυβέρνησης, η προσφεύγουσα δεν πρόβαλε καμία αξίωση λόγω δίκαιης ικανοποίησης.

307. Με το από 24 Οκτωβρίου 2022 έγγραφό της, η προσφεύγουσα ζήτησε από το Δικαστήριο να της επιτρέψει να υποβάλει αξιώσεις για την αιτία αυτή, εξηγώντας ότι το επίμαχο ηλεκτρονικό αρχείο δεν μπόρεσε να αναρτηθεί στο eComms (σύστημα ηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ των εκπροσώπων των προσφευγόντων και του Δικαστηρίου) για λόγους τεχνικής φύσεως. Η προσφεύγουσα επικαλείται τη νομολογία του Δικαστηρίου και υποστηρίζει ότι εξαιρετικές περιστάσεις και ιδίως ο απόλυτος και θεμελιώδης χαρακτήρας του παραβιασθέντος δικαιώματος ή ελευθερίας, δικαιολογούν εν προκειμένω, την επιδίκαση ποσού για την αιτία αυτή, παρά το εκπρόθεσμο του αιτήματος. Εν συνεχεία, η προσφεύγουσα ζητεί το ποσό των 30.000 ευρώ για την ηθική βλάβη που θεωρεί ότι υπέστη εξαιτίας της επικαλούμενης παραβίασης των άρθρων 3, 13 και 5 της Σύμβασης.

308. Με το από 21 Νοεμβρίου 2022 έγγραφο της, η Κυβέρνηση ζήτησε από το Δικαστήριο να απορρίψει το αίτημα της προσφεύγουσας, θεωρώντας ιδίως, αφενός ότι ήταν εκπρόθεσμο σε σχέση με το άρθρο 60 του Κανονισμού του Δικαστηρίου και αφετέρου, ότι καμία εξαιρετική περίσταση δεν δικαιολογούσε το Δικαστήριο να πράξει διαφορετικά.

309. Το Δικαστήριο αναφέρεται στις οικείες αρχές, που συνοψίζονται στην υπόθεση *Nagmetov* κατά Ρωσίας ([GC], αρ 35589/08, §§ 64-92, 30 Μαρτίου 2017). Επισημαίνει ότι στην περίπτωση που ο προσφεύγων δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 60 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, είναι δυνατόν, επιτακτικοί λόγοι, να δικαιολογούν την επιδίκαση κάποιου ποσού, όπως η ιδιαίτερη βαρύτητα και ο αντίκτυπος της παραβίασης, το γενικό πλαίσιο της υπόθεσης καθώς και ολική ή μερική αδυναμία να επιτευχθεί κατάλληλη επανόρθωση σε εθνικό επίπεδο (προαναφερθείσα *Nagmetov, §§ 82-82).*

310. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει συμπεράνει ότι υπήρξε παραβίαση των άρθρων 3 και 13 της Σύμβασης, λόγω της επαναπροώθησης της προσφεύγουσας στην Τουρκία, του άρθρου 5 της Σύμβασης λόγω της παράνομης κράτησής της ενόψει της εν λόγω επαναπροώθησης, καθώς και του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3. Λαμβάνοντας υπόψη τη βαρύτητα των διαπιστωθεισών παραβιάσεων και το ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα για την ενδιαφερομένη να πετύχει επανόρθωση σε εθνικό επίπεδο (βλ. ανωτ. §§ 195 έως 197*)*, θεωρεί ότι η υπό κρίση υπόθεση εμπίπτει στις εξαιρετικές περιστάσεις για τις οποίες πρέπει να επιδικαστεί δίκαιη ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, παρά το εκπρόθεσμο της υποβολής του σχετικού αιτήματος. Αποφαινόμενο κατά δίκαιη κρίση, το Δικαστήριο επιδικάζει συνεπώς στην προσφεύγουσα λόγω ηθικής βλάβης το ποσό των 20.000€, πλέον κάθε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος από την προσφεύγουσα επί του εν λόγω ποσού.

Β. Έξοδα και δικαστική δαπάνη

311. Η προσφεύγουσα δεν υπέβαλε κανένα αίτημα για τα έξοδα και τη δικαστική δαπάνη στα οποία υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων ή ενώπιον του Δικαστηρίου, και κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει να επιδικάσει στην ενδιαφερομένη κάποιο ποσό για την αιτία αυτή.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

1. Αποφασίζει, ομόφωνα, να συνεκδικάσει με την ουσία της υπόθεσης τις ενστάσεις της Κυβέρνησης περί μη συνδρομής της ιδιότητας του θύματος στο πρόσωπο της προσφεύγουσας και περί καταχρηστικότητας της προσφυγής και να τις απορρίψει,

2. Κηρύσσει, ομόφωνα, την προσφυγή παραδεκτή,

3. *Αποφαίνεται,* ομόφωνα, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 και του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης λόγω της επαναπροώθησης της προσφεύγουσας στην Τουρκία,

4. *Αποφαίνεται,* ομόφωνα, ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 5 §§ 1, 2 και 4 της Σύμβασης, λόγω της κράτησης της προσφεύγουσας πριν την επαναπροώθησή της στην Τουρκία,

5. *Αποφαίνεται,* με έξι ψήφους υπέρ και μία κατά, ότι δεν υπήρξε παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης (κίνδυνος για τη ζωή και κακομεταχείριση κατά την επαναπροώθηση),

6. *Αποφαίνεται,* ομόφωνα, ότι, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης (κίνδυνος για τη ζωή και κακομεταχείριση κατά την επαναπροώθηση).

7. *Αποφαίνεται,* ομόφωνα, ότι

α) το καθού η προσφυγή κράτος, υποχρεούται να καταβάλει στην προσφεύγουσα, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί οριστική, σύμφωνα με το άρθρο 44 *§* 2 της Σύμβασης, το ποσό των 20.000€ (είκοσι χιλιάδων ευρώ), πλέον κάθε ποσού που μπορεί να οφείλεται ως φόρος επί του εν λόγω ποσού, λόγω ηθικής βλάβης,

β) ότι από την παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας και έως την καταβολή, το ποσό θα προσαυξάνεται με απλό τόκο υπολογιζόμενο με επιτόκιο ίσο προς το ισχύον κατ' αυτό το χρονικό διάστημα επιτόκιο διευκολύνσεως οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, προσαυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες,

8. *Απορρίπτει,* με ψήφους έξι υπέρ έναντι μιας κατά, το αίτημα δίκαιης ικανοποίησης ως προς τα λοιπά.

Συντάχτηκε στη γαλλική γλώσσα και εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 7 Ιανουαρίου 2025, κατ' εφαρμογή του άρθρου 77§§2 και 3 του Κανονισμού.

Milan Blaško	Peeter Roosma
Γραμματέας	Πρόεδρος

Στην παρούσα απόφαση επισυνάπτεται, σύμφωνα με τα άρθρα 45§2 της Σύμβασης και 74§2 του Κανονισμού, η δήλωση διαφωνίας του Δικαστή *Σεργίδη*.

ΔΗΛΩΣΗ ΜΕΡΙΚΗΣ ΔΙΑΦΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ ΣΕΡΓΙΔΗ

Όπως έχω το δικαίωμα, σύμφωνα με το άρθρο 74§2 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, ως μειοψηφήσας δικαστής, διατυπώνω εδώ μια απλή δήλωση μερικής διαφωνίας ως προς τα σημεία 5 και 8 αντίστοιχα του διατακτικού της απόφασης.

Γαλλικό έγγραφο: 86 σελίδες

Ακριβής μετάφραση από το γαλλικό έγγραφο στην ελληνική γλώσσα
Η Πιστοποιημένη Μεταφράστρια του Υπ. Εξωτερικών
της Ελληνικής Δημοκρατίας

MARIA KARAMPATSA
ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΑΜ 048
12.03.2025 15:31

Μαρία Καραμπάτσα
(Αρ. Μητρώου : 048)